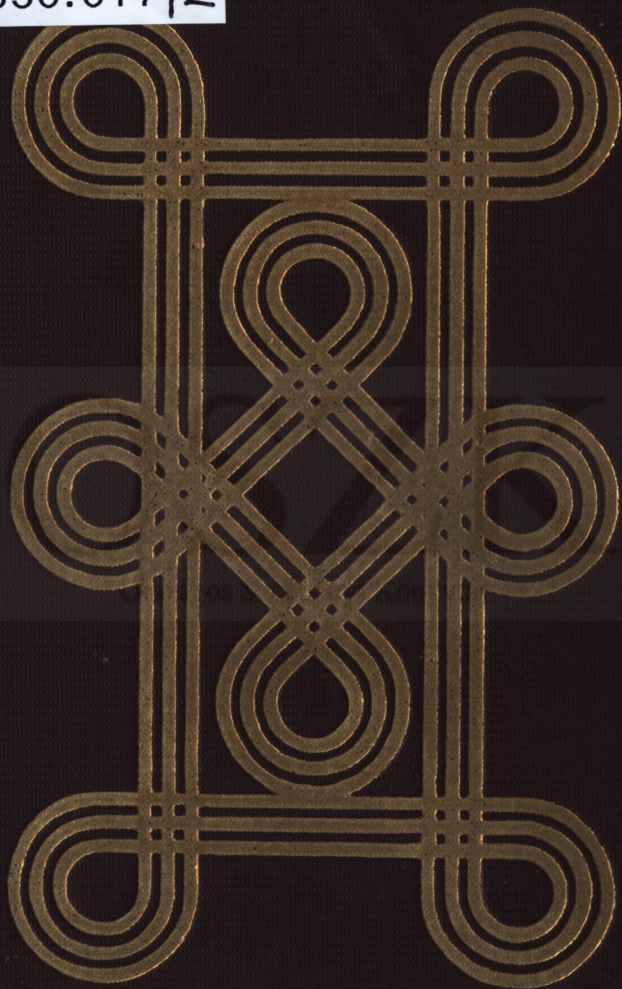

830.017|2

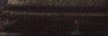
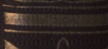
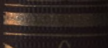
0

BERKES

SAR.

FESZEK

II

BERKES IMRE

51710.028

SÁRFÉSZEK

2002

REGÉNY

MÁSODIK KÖTET

ATHENAEUM

IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA, BUDAPEST

1931

830.017/2

2009

XVII.

A tavaszi est oly langyos volt, mint a kis gyermek csókja. Az udvarban csendesen beszélgettek, még Tóthné is csendes volt a meghatottságtól. Sok fényes csillag remegett a sötétlő égbólton és a Göncöl tüzes kerekei mintha elindultak volna. Milyen boldog lehet az, aki a Göncöl-szekéren utazik. Messzire ellát, de talán nem látja, hogy itt a földön mennyi nyomorúság tanyázik.

Egy feketeruhás asszony érkezett az udvarba. Fátyol takarta el fehér arcát, tétován állt, keresett valakit. Oly kicsiny volt és törékeny és oly szomorú, a szemén látszott, hogy nagyon szomorú és a fehér arcán, amely csodálatosan fénylett a sűrű selyem alatt. Állt az udvarban s már meg akart fordulni. De Tóthné levette bámuló szemét a Göncöl-szekér láthatatlan utasáról, odasántikált hozzá és megkérdezte tőle:

— Kit tetszik, kérem, keresni?

— Talabér hadnagy urat, — mondta az idegen asszony.

A boszorkány sunyin és alázatosan nézett rá.

— A hadnagy úr nincs itthon. Én főzök, mosok rá, én takarítom a lakását, mit mondjak néki?

És kissé bizalmaskodva sántikált közelebb a fátyolos asszonyhoz, mint akire minden titkot rá lehet bízni.

Az idegen asszony nem szólt semmit, megfordult és kisietett az udvarból.

— No nézd, milyen páva, — mondta Tóthné, — visszaült a küszöbre és sivalkodva mesélte: — Egy fekete dáma kereste Talabért, biztosan a szeretője.

— Ne fecsegy, — ripakodott rá Tóth szabó, — mindig járatod a pampuládat. Hát-ha a testvére, vagy a rokona, mit tudhatod?

— Azt megmondta volna. Hogy a testvére, azt nem titkolta volna.

Borza asztaloslegény és történettudós jött esti látogatóba. Nagyon komoly volt, karján vezette a szép Szelinkát, aki most már nem volt olyan keszeg és vézna. Szépen kigömbölyödött, kipirosodott, mint a piros alma. Az apja széket hozott ki a lakásból, hogy arra üljön le, mert a kis Szelinka már nem egyedül jött. Már ketten voltak, lágy, piros arcán már ott fénylett az anyaság boldogsága, piciny keblében már érett, erjedt a drága ital, egy éhes kis szájaeska számára.

Szente női szabósegéd megint a ház előtt sétált, de nem egyedül. Hatalmas termetű hitvese kacsázott mellette. Hangosan beszéltek, hadd hallják meg az udvarban, hogy Tóth Szelinkán kívül más tisztességes nő is van a városban. Néhányszor ellibegetek a palánk mellett, aztán tovatüntek a szerelmes estben.

Borza asztaloslegény kiült a küszöbre.

— Hallották? — kérdezte fontoskodva.

— Nem hallottunk semmit.

— Egy tiszt agyonlőtte magát az éjjel a Párizsban.

Tóthné előreugrott.

— Egy tiszt?

— Mondtam, hogy tiszt, — ismételte Borza asztaloslegény. — Vétek Vincétől tudom. Ő is ott volt. Persze, nem a Párizsban mulatott, hanem a szolgálólányt csikálta. Megmondtam néki, hogy tisztességes ember feleségül veszi a szeretőjét.

— És miért lőtte magát agyon az a tiszt? — érdeklődött Tóth szabó és műkedvelő színész.

— Hm, hm, — mormogta Borza. — Vétek Vince úgy tudta, hogy a felesége egy másik tisztbe volt szerelmes, azért. Bánatában három éjjel kártyázott és elvesztette az egész vagyonát. Megfázol, — fordult aggódva Szelinkához, bement a lakásba, kis kendőt hozott ki s azt gyengéden ráborította a felesége vállára. Tóthné vigyorgott.

— Úgy kell néki!

— Hogy mondatsz ilyet egy halottra! — torkolta le az ura.

— Ne kártyázzanak és ne igyanak! — Ránézett Borzára: — Hallom, hogy maga is sokat pityizál a Vörös-keresztben. Akkor aztán majd éhen vesz az a gyerek. — És lesujtóan mérte végig a mosolygó Szelinkát.

De Borza nem felelt néki semmit.

Még beszélgettek egy darabig, aztán Szelinka felállt, azt mondta, hogy álmos, Borza karra vette és elbúcsúztak.

Csak Tóthné leselkedett még sokáig. Égő szeme kivillant a pitvar homályából, ölte a kíváncsiság, ki lehet az a selyemruhás hölgy,

aki késő este, fátylakba burkolózva, oly titokzatosan érdeklődött Talabér hadnagy iránt.

Végre megérkezett Talabér. Tóthné elébe tolta hegyes állát.

— Egy hölgy kereste a hadnagy urat. — Gyalázatosan odasímult Talabérhoz. — Nagyon szép volt. Fekete selyemruha volt rajta.

— Mikor?

— Mintegy félórája.

— És mondott valamit?

— Mondott. Akarom mondani, csak annyit, hogy a Talabér hadnagy urat keresi.

— Mást semmit?

— Semmit.

Bement a szobájába. Ez Marianne. Mit akarhat tőle Marianne a késő órákban? Úgy látszik, a hűsége csak komédia. Vagy Rübenthal felesége?

Különös nyugtalanság fogta el. Egy könyvet tartott a kezében, annak a lapjait forgatta. Szemét megerőltette, de nem értett a betűkből semmit. A takaréokban átvették Bozóthy váltóját. A vezérigazgató megdöbbenve nézett rá, amikor meghallotta, hogy Bozóthy főhadnagy reggel felé, amikor a tiszti patrouille kereste, hasbalötte magát. Még élt, amikor elvitték a helyőrségi kórházba. De ez nem a könyvben állt. Talabért megrázta a tragédia, azóta sem tudta lehúynyi a szemét. A tiszti patrouillenak letartóztatási parancsa volt, Füleky ezredest alighanem nyugdíjba küldik. És most egy hölgy kereste, este, az est rejtélyes csöndjében, mintha Marianne suhanna be szeretője lakásába, vagy báró Merci főhadnagy, aki virágról virágra szállt,

amíg el nem jutott a vaddisznó-vadászatig. Valaki az ablaka alatt leselkedik és lapulva oson tova. Ez biztosan Tóthné, aki azt hiszi, hogy talán mégis visszajön a fátyolos látogató. Vak Iliás topog nehéz papucsában, a csontjai zörögnek s mélyről szakadt hörgése fölszáll, mint a rossz rakéta. Már mélyen benn lapozott a regényben, szép szavak és rikító színek mindenfelé, egy kövér állat a Párizsban, aki folyton iszik s nem tud sohasem megtelni. Oszlányi szerkesztő haláláig gyűlölni fogja Grubmann ügyvédet, de a hamis váltók szerencsére eltűntek. Most már ki törődik azzal, hogy az új váltó is hamis, a pikk király ellovagolt Bozóthy főhadnaggyal, s Talabér hadnagy nem volt ott, amikor a váltót aláírták. Csak a pikk király látta az új váltót. A pikk király elvette Bozóthy főhadnagy eszét, mert különben nem a hasába lőtt volna, hanem a halántékába, ahogy az egy rendes katonatiszthez illik. A hadbiztos nagyon kegyetlen ember, mert a kincstárt védi, a kincstárt sajnálja és nem törődik Bozóthy főhadnaggyal. Az aranyszőke hajának más színe volt. Lehet, hogy Bozóthy főhadnagy megöszült egy kissé a véres ütközetben.

Tóthné kitárta az ajtót.

— Az illető visszajött, — mondta és kaján szemével irigykedve pislogott.

Talabér felugrott és kitolta az ajtón a leselkedő boszorkányt. Katinka állt előtte. Leroskadt a székbe és zokogni kezdett.

— Bocsásson meg, Talabér!

Talabér zavartan nézett rá.

— Katinka, — hebegte és hirtelen nem tudta, mit gondoljon.

Katinka ellibbentette a fátyolt és megtörölte könnyes arcát. Egészen sápadt volt, vértelen és lesujtott. Remegett. Talabér gyengéden megérintette a kezét, de Katinka sírt és csuklott, előrebukott és kicsiny teste meg rázkódott, mintha megütötték volna.

— Bocsásson meg!

— De kérem, Katinka! Tessék!

Az asszony csuklott, zokogott még egy ideig, a homályos legényszoba olyan volt, mintha nehéz gyászfátyolok úszkáltak volna benne.

— Az uram ma este meghalt. Meghalt, anélkül, hogy eszméletét visszanyerte volna.

— Szegény Bozóthy, — suttogta Talabér és részvétellel nézte a szenvedő asszonyt.

De most fellobbantak a szemek, Katinka csodaszép szemei, amelyekben mindig sötét, lappangó titkok égtek. Meggyötört arca is nyugodtabb lett.

— Az ezrednél nincs baj, — mondta gyorsan és szeme kikerülte Talabér tekintetét. — A hadbiztos befejezte a vizsgálatot. A kárt megtérítettük. Följelenés nincs. De én nem akarok egy sikkasztó és egy váltóhamisító özvegye lenni, ezt nem akarom, senkinek sincs joga ahoz, hogy engem beszennyezzen. Értse meg, Talabér, én emelt fővel akarok járni továbbra is, én nem akarok bujkálni, eltűnni és elmenekülni, én ártatlan vagyok, én nem vétettem semmit. Az uram meghalt s most a mult eltűnt. Én Bozóthy főhadnagy özvegye vagyok és nem akarom, hogy engem bárki is sajnáljon.

Világosan és meggondoltan röppentek ki szép ajkai közül a szavak, mintha sokat gon-

dolt volna erre, vagy sokszor elmondta volna magában a halál pillanatától mindaddig, amíg átlépte ezt a küszöböt. Bozóthy főhadnagyné tisztességes asszony, nem akarja, hogy bárki ujjal mutathasson rá, hogy a börtön elől menekült az ura a halálba.

Talabér csodálkozva hallgatta.

— Arra kérem magát, Talabér, menjen el Oszlányi szerkesztőhöz és akadályozza meg, hogy az uramról bármit is írjanak. Meghalt és megszenvedett. De én itt vagyok! És menjen el Grubmannhoz s őt is kérje meg. Akadályozza meg minden körülmények között.

Könyörögve nézett Talabérra.

— Úgy-e, megteszi? Talán a halál minket is közelebb hozott egymáshoz!

A helyőrségi kórház halottas szobájában feküdt az átlőtt hulla, a roncs, a semmi. A minap talán még ennek az asszonynak a buja teste égette, most hulla, és az asszony azt mondja, hogy a halál talán közelebb hozta Talabér hadnagyhoz.

A lugasban csókolózott vele és tiltakozott ellene, hogy a vőlegénye leleskedjék rá. Akkor az élet taszította el tőle Talabér hadnagyot, most azt hiszi, hogy a halái újra a közelébe sodorta.

Ó, ezek a titokzatos szemek milyen mélyek és milyen iszonyúak voltak! A szörnyű hulla ezeket a szemeket már nem látja soha. A szigorú és lelkiismeretes hadbiztost kiengesztelték, elfogadta áldozatnak Füleky ezredest. Báró Merci váltóit visszaadta a fagallér. A fagallér megmutatta, hogy van ő olyan becsületes, mint a lugasban vergődő

menyasszony és a becsületügyi szabályzat. És most a halál elvitte az áruló csókot és a becsületügyi szabályzatot. Most szaladjon Oszlányi szerkesztőhöz és Grubmann ellen-szerkesztőhöz és akadályozza meg, hogy írjanak a sikkasztó és váltóhamisító főhadnagyról, aki elcsábította a menyasszonyát. Mert Katinka nem akar egy becestelen tiszt özvegye lenni. Ó, Katinka mindig jó volt hozzá, Katinka írást küldött a becsületügyi választmányhoz, hogy a Sárfészekben szereplő léha kis tiszti dámához nem ő adta az ihletet. De a halál most újra közelebb hozta őket egymáshoz.

— Úgy-e megteszi? — ismételte meg Katinka reménykedve.

— Megteszem, — mondta Talabér.

— Úgy-e megakadályozza?

— Azt hiszem, meg tudom akadályozni.

— Biztosan, biztosan, — lázította Katinka. — Tudom, hogy magának nagy befolyása van Oszlányi szerkesztőre és Grubmann is szereti magát. Tudom, hogy magának becsülete van mindenütt.

Elhallgatott. Lassan lebontotta a fátyolt, fáradt arca most halványan fénylett, mint a tavaszi felhő az alkonyodó nap utolsó sugarában. És piciny keze olyan volt, mint a napfényes gyertyán-levél.

Hirtelen ráemelte szemét Talabérra.

— Bocsásson meg nékem, Talabér, — és a kezét nyujtotta.

Talabér megragadta a piciny kezét.

— Nincs mit megbocsátanom, mert én már régen megbocsátottam magának, Ka-

tinka. Igen, az emberek megbocsátanak, de feledni holtukig nem tudnak.

— És maga sem tud feledni?

— Én elfeledtem mindent. Hiszen, ha nem tudnék felejteni, nem tudnék élni. De vannak, akik mindent elfelejtenek, de semmit meg nem bocsátanak.

Katinka felállt, nézte a nyugtózkodó padlót és a szakadozó szőnyeget.

— Már késő van. Sietek.

És a fátyolt visszalibbentette. Égő, sebes, kínlódó szája még vonaglott, Talabérhoz lépett és rátapadt bolond szemével erre a hideg, kimért, kegyetlen emberre. Karja megmozdult, mintha magához akarta volna tépni Talabér hadnagyot.

— Már késő van, talán még ébren találok Oszlányi szerkesztőt, — mondta Talabér és kissé hátralépett.

A fátyol ráomlott a gyönyörű szájra, amelyet most nem csókolt meg senki. Az ajtó kinyílt és Katinka elsietett. Tóthné utánaugrott, mint a béka. De Katinka nem vett észre semmit.

Elment és a száját nem csókolta meg senki.

Azért jött, hogy megcsókolják, vagy azért, amit oly világosan elmondott? Reggeltől estig haldoklott Bozóthy főhadnagy, amíg rettenetes sebe átsegítette a halálba a halállossá vált élet leszakadt pereméről, — s Katinka csókra nyújtotta a száját a reménytelen legényszobában. Az anyja lezuhant, azt hitte, hogy Wagner kapitány ölte meg. Gyűlöletben és kínlódásban élt, talán gyilkosságra is gondolt, — s most ennyire meg tudott aláz-

kodni, idejött az elhagyott emberhez, vagy arra gondolt, hogy most föltámad, a mélyből kiemelkedik s megragadja és elragadja azt az embert, akit egyszer eltaszított magától! A szeme most is izzó, mély és beteg volt, hazug szem és alázatos szem, könnyörgő és korbácsoló. — Talabér a homlokát nézte és a kezét, sűrű fátyolát és törékeny testét, mely még nem omolt össze a lélek szakadékos és sötét útjain, még bírta a vágatást és szenvedést, s hogy el kellett mennie csóktalanul és hogy Talabér hadnagy megint nem nézett bele a szemébe.

Talabér a szoba közepén állt. Az ajtóra nézett, amely kinyílt és bezárult. Egyedül volt. Valami repdesett benne és hízelgett néki, büszke volt és erős, egy csókkal akarták kárpótolni, egy csókkal akarták a vérét felgyújtani s ezt a csókot nem csókolta el senki.

Egette a férfiónérzet és a feldúlt hiúság, — Katinka azért jött volna, mert nem akar becsmérést, gyalázkodást Oszlányi szerkesztő lapjában, vagy azért, hogy Talabér szerelméért rimánkodjék? Mit bánja Katinka, akármit is írnak az öngyilkosról, az élő itt áll, a melle keményen domborodik, barna arcát a vér tüze perzseli, de az élő hidegen hátralép, a becsmérés elhárítását vállalja és a csókot visszautasítja! Talabér kóválygó tekintete a tükörbe esett. Nem látott az arcán vért, az arca fakó volt, mint Bozóthy főhadnagy arca a szédült, forgó kártyaszobában!

Akkor a tárcát küldte el a szerkesztőnek, hogy szétzúzza őket, most éjjel verje föl Oszlányit és Grubmannt és könnyörögjön azokért, akiket egyszer leleplezett, akikbe beletiport.

A helyőrségi kórház halottas kamrájában fekszik a hulla, Katinka az uccán roskadozik, Talabér hadnagy rohanjon és védelmezze meg az asszony becsületét.

Talabér hadnagynak mindenütt nagy a becsülete. Éppen csak nem akart csókolózni az ifjú özvegyel, akinek az ura az imént halt meg. Alig öt perce, vagy alig egy órája.

Miért nem küldte báró Mercit a szerkesztőhöz?

Talabér kiegyenesedett. Megsimította a homlokát és halkan suttogta:

— Szegény Katinka!

Kilépett az éjszakába. Elindult. A gerincén remegve gyöngyöztek a láz és a hideglelés nyirkos verejtékesöppei.

Ídegesen állt meg Oszlányi háza előtt. A házra ráesett a sötétség, mint egy súlyos köpeny. Az ablakok is sötétek voltak. Valóban már későre járt. Bozóthy főhadnagy este kilenc órakor halt meg s most már tizenkettő felé ballagott az idő. Talabér ráncigálta a csengő rozsdás fogantyúját, figyelt, hogy megmozdul-e valaki a házban. Okvetlen beszélnie kell Oszlányi szerkesztővel, hiszen megígérte Katinkának. Föl-alá szaladgált a ház előtt. Megint ráncigálta a fogantyút. Az egyik ablak megmozdult. A roló felszaladt, az ablak félszárnya kinyílt s valaki kihajolt az éjszakába.

— Szent Isten, ez Nóra! — dobbant meg Talabér szíve s odasietett az ablak alá.

— Bocsásson meg, Nóra kisasszony, hogy megzavartam, sürgősen beszélnem kell a szerkesztő úrral! Nagyon kérem, bocsásson meg az illetlenségért.

— Szent Isten, hiszen ez Talabér, — dobant meg Oszlányi Nóra szíve s gyorsan megigazította kibomlott haját. Arca fellángolt a zavartól, de ezt Talabér nem vette észre. Talabér hideg arca is fellángolt, ezt meg Nóra nem vette észre.

— Úgy látszik, itt mindenki mélyen alszik, a cselédek is, — mondta Nóra, — hogy nem hallották a csengetést. Nagyon sürgős?

— Nagyon sürgős.

A kapu kinyílt. Egy öreg cseléd eresztette be Talabér hadnagyot. Mire beért a szerkesztőségi szobába, Oszlányi már ott sé tált. Bő háziköpeny lógott le róla s óriási Hamlet-papucsai töprengve csoszogtak a puha szőnyegen. Nem csodálkozott, nem haragudott, csak ránézett Talabér hadnagyra.

— Mi történt?

Talabér elmondta mi járatban van.

— Hja! Már késő. — És a papucsok megpihentek. — Sajnálom, már késő. Ma nagyon korán volt lapzárta. A lap kész, a gépek pi hennek, a szedők már elmentek. — A papucsok elindultak. — Ami benne van a lapban, az benne van. Azt onnan kivenni már nem lehet. Különben is, — most megpihentek a papucsok, — ezt a dolgot az egész város tudja. Valami, ami a Párizsban történt! Hogyne tudná ezt az egész város! Ezt nem lehet eltitkolni. — Most megint megmozdultak a papucsok. — Én különben nagyon kíméletesen írtam meg az öngyilkosságot. Az, hogy sikkasztott és hogy váltót hamisított, csak nagyon kíméletesen van érintve.

Ránézett a kétségbeesett Talabérra.

— Fiam, máskor jöjjön korábban!

— És most már semmit sem lehet? Legalább enyhíteni?

— Semmit. Nincs itt se gépmester, se szedő. Meg fog jelenni. — És az óriási Hamlet-papucsok már indultak is befelé.

Talabér tehetetlenül állt még néhány pillanatig a szerkesztő szobájában, megrándította a vállát, ránézett a doge-székre, aztán elsietett.

Grubmann még ébren volt. Nagy örömmel fogadta Talabér hadnagyot.

— Gratulálok, barátom, hallom, hogy nagy karriert csináltál a takarékbán. Igazán szép dolog, hiszen te nem készültél erre a pályára. Várj, ki is mondta? Rübezahl mondta. Rübezahl nagyon szeret téged. Hát mi szél hozott?

Talabér a végén kezdte.

— Már kész a lap?

— A lap? — nevetett Grubmann. A lap? Hát nem tudod, hogy beszüntettem? Nem érdemes itt lapot csinálni. Megtámadtam a panamista polgármestert, elvette a kolportázs-jogot, mit csináljak, ha elveszik előlem a levegőt? De biztosíthatlak, hogy lesz még nékem lapom. S akkor jaj lesz ennek a züllött, panamista csordának. Szívesen veszem, ha mellém állsz, ha dolgozol nékem. Majd meglátod, hogy sarkaiból forgatjuk ki ezt a beteg társadalmat. Kell itt már valamit csinálni! A Cserivári Takarékpénztár minden szatócsnak hitelt ad, tőlem megtagadta a hitelt. Nem tudom a lapot újra megindítani. Különben is, most egy nagy bűnügy foglalkoztat. A cserfüredi gyilkosság, ha hallottál róla. A nyáron lesz a főtárgyalás. Én védem a fővádlottat.

De még mindig nem tudom, minek köszönhetem a kitüntető látogatást?

Nem tudhatta, mert eddig nem hagyta szóhoz jutni Talabért.

— Bozóthy miatt, — mondta Talabér.

— Szerencsétlen flótás! Sokszor figyelmeztettem, hogy a vesztébe rohan. Érdekes ember volt. Művész volt. Nem a hasznot nézte, mint a kapitalisták. Idealista volt. Nem élt a kártyából, de rajongott érte. Föltette rá az életét. Irigylem Bozóthy főhadnagyot. Úgy látom, te is idealista vagy, hogy Bozóthyért szaladgálsz.

És ravaszul nézett Talabér hadnagyra.

— Bozóthy halála egyszerű dolog. Nincs benne semmi komplikáció. De a cserfüredi gyilkosságot a földéhség szülte. A földért gyilkolnak a parasztok. Nagyon tévednek a nagyurak, ha azt hiszik, hogy a parasztot mindig zsellér- és rabsorban lehet tartani. Magyarországon még sohasem volt komoly, mélyreható földreform. Barátom, a kapitalista rendszer bukófélben van, a paraszt- és a munkásproletárság a jogait fogja követelni. Azt hiszed, hogy még sokáig fenn lehet tartani ezt a sötét, maradi világot, amit itt Oszlányi képvisel? Igaz, hogy vagyont szerzett belőle, én meg tönkrementem. De egyszer mi is fölkelünk, a senkik, az éhezők, a kifosztottak s mi fogunk győzni. Mert mi többen vagyunk. S a tőkésék eltűnnek a föld színéről. És minden ember boldogulni fog és boldog lesz.

Most már elemében volt, már megtalálta az igazi hangot, amikor Oszlányi szerkesztőt szidalmazhatta.

— Barátom, monstre-tárgyalás lesz itt a nyáron. És itt lesz egész Cserfűred. Nagy kocsitáborok állnak majd a megyeháza előtt, annyi ember lesz itt. Egy forrongó, éhes, vad falu lesz itt, kegyetlenül meggyilkolták a tagosító mérnököt. A paraszt nem tűri, hogy a földjéhez hozzányúljanak. És ebben igaza van. Ezt a grófjától tanulta. A gróf sem tűri, hogy a határát felszántásák, vagy átárkolják. De figyelmeztetek, hogy ezt Oszlányi szerkesztő nem érti. Ő a hatalom embere s nem lát túl az orránál. Ő azt hiszi, hogy mert minden ember meg akar élni, az már forradalom. És nem tudja, hogy az a forradalom, hogy nem tud minden ember megélni. Ezért vagyok én hazaáruló. Tíz éve harcolok ellene. És látod, megfojtottak. De ebben a bűnügyben a földtörvényt fogom követelni. Olvasd majd el, mit ír rólam Oszlányi szerkesztő!

Elővette a súlyos periratsomagot. Turkált és lapozott benne, s még sokáig magyarázta, hogy a szociális gondolatok, az élet kipusztíthatatlan nagy törvényei, végre mégis diadalra jutnak.

Talabér Beleznay ezredorvos háza előtt sétált. Az éjszaka tiszta volt, a kisváros nyugodt és álmos, csak a Beleznay-házban volt gyenge világosság. Be kellene menni. Meg kellene mondani Katinkának, hogy a küldetése csak részben sikerült. De amúgyis oly nyugtalanok, oly szerencsétlenek, minek zavarja meg őket a rossz hírrel? Amúgy is tudja mindenki, hogy Beleznay Katinka egy sikkasztó főhadnagy özvegye. És tudja mindenki, hogy a sikkasztó odaállt a legnagyobb bíró elé, aki ő előtte mindennél és mindenkinél nagyobb

és hatalmasabb volt és sokkal hatalmasabb, mint a becsületügyi választmány. Bíró, fejedelem, király és felség, ő elé állt oda Bozóthy főhadnagy és véglegesen és örökre igazolta és tisztázta magát.

De azt már kevesen tudták, hogy ez a felséges bíró a pikk király volt. Ezt Beleznay Katinka sem tudhatta, hogy a pikk király adta meg Bozóthy főhadnagynak a rettenetes abszolúciót a Párizs fülelde és halálos kártyaszobájában.

XVIII.

Még mielőtt bement volna a takarékbba, Rübzahl gőzmalomtulajdonossal reggelizett a Koronában. Rübzahl nagyon izgatott volt, nagyon levertnek látszott és keveset beszélt. Talabér azt hitte, hogy Bozóthy főhadnagy halála sujtotta le, akkor még sejtelve sem volt arról, hogy a Cserivári Takarékpénztár tönkrement. A városban több cég fizetékép-telen lett, ezek mind súlyos összegekkel tartoztak a takaréknak, az összevásárolt gabonának lezuhant az ára, csak veszteséggel lehetett rajta túladni, a malom is ingadozott. A takaréék évekig könnyelműen hitelezett, a gazdasági feszültség elérte a Cserivári Takarékpénztárt is. Rübzahl nem tudta eladni a részvényeket, azt mondták, hogy a takaréék részvényei rosszak. A pénz eltűnt. Nem volt pénze senkinek. A cserfüredi jómódú parasz-tok mind tartoztak a takaréknak. De már több, mint egy év óta nem fizettek. A cserfüredi jómódú parasz-tok nagyrésze vizsgálati fogságban volt a tagosító mérnök legyilkolása miatt.

Talabérnak nem tetszett a Cserivár és Vidéke cikke. Oszlányi kissé erősebben nyomta meg a tollat, mint ahogy azt az éj-jel elárulta.

— Bozóthy, — kezdte Talabér, de Rüb-zahl türelmetlenül szakította félbe.

— Meghalt. Néki volt igaza. Legalább nem küszködik többet.

Talabér bosszankodva nézett rá.

— Nem helyeslem, hogy Oszlányi úgy általánosságban megtámadta a könnyelmű tiszteket.

— Bánom is én! — idegeskedett Rüb-zahl. — Támadja meg!

Felugrott, megzilálta szőke szakállát és elment.

— Mi lehet ennek a baja? — csodálkozott Talabér és nyugtalanul nézett a gyorsan el-úszó szakáll után.

A takarékbán óriási izgatottság uralkodott. Senki sem volt a helyén, mindenki szaladgált és kapkodott, s a betevők egyre jelentkeztek. A vezérigazgató elzárkózott a szobájába, ott fontos tanácskozások folytak, a telefonok veszettül csilingeltek, tömegestül adtál fel a táviratokat, s a táviratok nagy csoportokban érkeztek. De még nagyobb tömegben tolongtak a betevők, kis emberek sűrű rajai torlódtak a korlátok körül, mindenki a pénzéért jött.

A takarékbán fizetett. Rendületlenül folyt a munka, de a rohamot bírni nem lehetett. Az uccán rémhírek terjedtek el, hogy mindenki csak a felét kapja meg a pénzének, később pedig szájról-szájra járt, hogy csak a negyedét. A nagyobb betéteket pedig

egyáltalán nem fizetik ki. A nagyobb betétekre kéthetes terminust szabott az igazgatóság.

— Aljasság! Felháborító disznóság! Ellopták a pénzünket! — hangzott szerte az uccán s kétségbeesett jajveszékelés sistergett bele a kemény szavakba. Az asszonyok sírtak, átkozódtak az uccán, a hajukat tépték, tolakodtak és fúrták magukat előre, hogy legalább a bejáratig eljussanak, de az egymásba gabalyodott testek erős bástyáin nem tudták magukat áttörni. A pénztelen, szegény emberek, a takarékos és szerény existenciák szármalmas tömegei verekedtek a bajbajutott takarékok előtt, vigasztaló szó már nem volt, ígéret már nem hangzott el, senki meg nem nyugtatta a feldúlt társaságot, a Cserivári Takarékpénztár súlyos redőnyei kezdtek nagy zajjal lecsapódni, már csak egyetlen ajtó volt nyitva.

A vezérigazgató várta Pestről a felszabadító táviratot, de a távirat egyre késett.

Most értette meg Talabér hadnagy Rübzahl zordságát. Csak most értette meg, miért nem akart Bozóthy haláláról beszélni s miért felelt olyan ingerülten Oszlányi szerkesztő támadó cikkére. Nem is látta sehol Rübzahlt. Rübzahl eltűnt. Pedig Rübzahl, a főrésztvényest egyre keresték. Folyton tudakolták, hogy ki látta Rübzahl, ki beszélt vele, de csak annyit tudtak róla, hogy két éjjel a Párizsban kártyázott, reggel a Koronában reggelizett s azóta eltűnt. Rübzahl elmenekült az összeomlás elől.

A vezérigazgató a palota oldalsó kijáratánál kiszökött. Kocsiba ült s elvágtatott a

hercegi uradalom székházába. Csak kevesen vették észre, néhányan a kocsija után szaladtak, köveket is dobáltak utána, de a vezérigazgató szerencsésen megérkezett a székházba. Letett egy részvényecsomagot az uradalmi kormányzó asztalára, elmondta a kormányzónak a katasztrófát, biztosította, hogy egy órán belül itt lesz a pesti bank felszabadító távirata, itt az értékes zálog, addig segítse ki a takarékot. Közérdek, hogy a takarékek pénztárai továbbra is nyitva maradjanak, most nem a részvényesek zsíros osztalékairól van szó s a titkos üzletekről, hanem a közönség pénzéről. Különben is a takarékot nem a könnyelműség sodorta válságba, hanem a jóhitelű kereskedők csődje, az általános pangás és a cserfüredi gazdák forrongása.

Az uradalmi kormányzó föltette a pápaszemét, ránézett a vezérigazgató izzadt arcára s nyugodtan mondta:

— A herceg úr Bécsben van. Nincs fölhatalmazásom, hogy ebben az ügyben állást foglalj. Ön nagyon jól tudja, vezérigazgató úr, hogy pénz nincs, a viszonyok rosszak s a tavalyi aratósztrájk rengeteg pénzünkbe került. A termés különben is minden kritikán aluli volt.

— De lehetetlen, hogy a herceg úr csak úgy félvállról fogadná, hogy a Cserivári Takarékpénztár, amelyet a herceg úr halhatatlan nevű édesatyja alapított, csak úgy máról holnapra tönkremenjen. A herceg úr nagy koncepciójú férfi, a herceg úr altruista, — védekezett a vezérigazgató s többször egymásután megforgatta a részvényecsomagot. — Kérem, én nem a magam bőrért félttem, én a

közérdek nevében jöttem ide. Kockázatról szó sincs. A pesti anyaintézet, amelybe tavaly sikerült belekapcsolódnunk, minden pillanatban rendelkezésünkre bocsáthatja a szükséges összeget. A távirat nyilván már útban van.

A kormányzó most már nem felelt semmit. A vezérigazgató kidőlt szemekkel bámult a rideg, kimért, nehézkes emberre.

— Akkor arra kérem, hogy küldjön Bécsbe egy táviratot a herceg úrnak.

— De hogyha olyan biztos, hogy a pesti anyaintézet intervenciója biztosítva van! — tiltakozott a kormányzó. — Ha a távirat már útban van! — És széttárta karjait s nem mozdult el a helyéről.

A vezérigazgató fölkapta a részvénycsomagot.

— Köszönöm. Az uradalomtól mást vártam volna. A táviratot majd magam fogom elküldeni a herceg úrnak.

A kormányzónak mintha eszébe jutott volna valami.

— És hol van Rübészahl?

A vezérigazgató elhült.

— Rübészahl? — és sápadtan nézett a kormányzóra.

— Ha Rübészahl is deponálja a maga részvénypakettjét, akkor a saját felelősségemre, a herceg úr nélkül is, megpróbálok valamit. Kérem Rübészahl úr részvényeit.

A vezérigazgató otthagytta a részvényeket a kormányzó asztalán, kisietett a székházból, visszaroht a takarékbba s öt perc múlva már hatalmas plakátokat ragasztottak ki a redőnyökre, hogy a takaréék holnap reggel

zavartalanul folytatja a kifizetéseket, mert a hercegi uradalom minden összeget garantált.

Ez a tömeget kissé megnyugtatta.

Talabért sürgősen behivatták a vezérigazgatóhoz.

— A föld alól is kerítse elő Rübészahlt! — mondta a vezérigazgató. Arca halálsápadt volt, mert maga sem hitte, hogy a gőzmalomtulajdonos még a városban van.

Talabér mindenfelé kereste Rübészahlt, de Rübészahl ekkor már a pesti gyorsvonat étkezőjében szivarozott. Mellette hevert hatalmas táskája. Csodaszép szakállá imponált az utasoknak, az étkezőben majdnem mindenki a szivarozó nagyúr szőke szakálláról beszélt. Gyűrűs keze a táskán pihent, a táskában a rossz részvények. Ha tudta volna, hogy ezek a részvények hirtelen milyen jók lettek, a kormányzó úr az ő részvényei fejében hajlandó a herceg úr nélkül is pénzt folyósítani! Rübészahl nézte a sűrű, kék szivarfüstöt és súlyos kezét egy pillanatra sem vette le a táskáról.

A vöröshajú asszonyka semmit sem tudott a takarékválságáról. És ijedten nézett Talabér arcába. Talabér arca most ugyanolyan vörös volt, mint az ő haja. De Rübészahlné haja lágy és selymes volt, Talabér arca pedig zord és durva.

— Úgy-e megígérte, hogy ír rólam a Vasárnapi Krónikába, — és kedvesen nyújtotta kezét Talabér felé.

— A takarékválságban sürgősen keresik Rübészahl urat.

— Nincs itthon, kora reggel elment s az

éjjel sokat dolgozott, — mondta az asszony s nem tudta megérteni Talabér izgatottságát.

Egy pohárka kontusovkával kínálta meg.

Rübezahl is kontusovkát ivott az étkezében. Fújta a füstöt, ivott s kezét nem vette le a rossz részvényekről. A részvények rosszszak voltak, s mégsem voltak az övéi. Ezek a részvények lassan átvándoroltak Csermák földbirtokos tulajdonába, Csermák finanszírozta a nagy gabona-tranzakciót, Csermák kölcsönzött és Csermák jótállt. A gőzmalom a megye legnagyobb gőzmalma volt, Rübezahl a malmot akarta megmenteni és lemondott a részvényekről.

A rengeteg liszt megdohosodott, megromlott, a zsizsik megmarta és megmérgezte, a liszteszsákok kövéren és pöfetegeten ácsorogtak és heverték a malomban és szállítani nem lehetett. Liszt nem kellett senkinek. Rübezahlnak át kellett volna adnia a részvényeket, de Rübezahl kontusovkát ivott a pesti gyorsvonatban és gyűrűs kezét a súlyos táskán tartotta. És a részvények most megint nagy összegeket értek az uradalmi kormányzó jóvoltából, aki mégis csak tudta, mi a közérdek és milyen a Bécsben időző herceg igazi gondolkodása és altruizmus, ha közérdekről van szó. De erről Rübezahlnak fogalma sem volt.

Talabér fölhajtotta a kontusovkát.

— Valami baj van? — kérdezte Esz-tike, és nem az urára gondolt, hanem Talabér különös viselkedése tünt fel néki.

— Nincs semmi baj, — nyugtatta meg Talabér. — Igazgatósági konferencia van, azért volna szükség Rübezahl úrra.

— Úgy? Majd bemegy. Tudja, hogy őt csak az üzlet érdekli. Nem törődik ő az üzleten kívül semmivel a világon. Kártyázni is üzletből szokott. Az én uram még sohasem veszített a kártyán. Most is biztosan tárgyal valahol. Vesz és elad, nagyon ügyes ember. Száz ügynökkel dolgozik. Mondja, Talabér, mi lesz most szegény Katinkával? Tudja, én a folytonos üzletek miatt annyira egyedül vagyok, olyan végtelenül egyedül, pedig az én uram

Nem fejezte be a mondatát.

Talabér szomorúan nézett rá.

— Igen, Bozóthy halálára gondoltam, — suttogta Esztike.

És Rübezahl egyre itta a kontusovkát s szakadatlanul fújta a füstöt az étkezőben. A gyorsvonat rohant. Rübezahl nem látott semmit a tájakból, a tavaszról, az utasok derült arcát sem látta, amint szőke szakállát bámulták s számolgatták titokban, hány gyűrű van az ujjain. Csak a kontusovka rideg színtelenségét látta s a nehéz füst édes illatát érezte és látta a zúgó tömeget a takarékos előtt s a vezérigazgató verejtékes arcát. És a részvények itt voltak a táskában.

Cseriváron nem találták sehol Rübezahlt, a szőke szakállú, gazdag gőzmalomtulajdonost. A kormányzó átüzent a vezérigazgatónak, hogy azonnal szedjék le a hazug plakátokat, mert az uradalom nem garantált semmit. Az uradalom Rübezahl részvényei nélkül nem folyósít egy rézfityinget sem.

Akkor Lutor rendőrei már lassan szétkergették a tömeget s a plakátokat szép csendesen visszacsempészték.

A vezérigazgató toporzékolt, hogy Rübészahl még mindig nem jelentkezett. És a távirat még mindig nem érkezett meg a pesti anyaintézettől.

Ekkor Rübészahl fölállt, a hóna alá csapta a táskát és indult kifelé. Az agya zavaros volt, s a szakálla zilált. Maga sem tudta miért, a sok prima noxra gondolt és bár bosszantotta a rút kapcsolat, a felesége vörös haját látta maga előtt. A malom zúgott, a gabona fölhalmozódott, a kontusovka égette és égették az értéktelen részvények. Átment az ütköző vashídján s már a kocsijában állt. A kocsi ajtaja nyitva volt. Nyílegyenes pályán száguldott a vonat, az ajtó kissé himbálózott. Rübészahl megfogta az ajtót. Nézett kifelé. — Még egy kis kontusovkát kellene inni, — gondolta és táviratot kellene küldeni Bozóthyénak. Majd Pestről elküldi a részvét-táviratot.

Talabér visszaérkezett a takarékbá. Be ment a vezérigazgató szobájába és jelentette, hogy nem találta meg Rübészahlt. A vezérigazgató leültette Talabért.

— Kérem, kedves Talabér úr, vigye el ezt a közleményt Oszlányi szerkesztő úrhoz. Arra kérem őt, hogy ezt közérdekből a lap első oldalán, feltűnő helyen tegye közzé. S nagyon szeretném, ha a közönség megnyugtatóására külön vezércikket is írna. Természetes, hogy a kommunikét honorálni fogjuk. Én azt hiszem, néhány nap alatt rendbejövünk.

Átadta a közleményt Talabérnak.

— Sehol sem találta Rübészahl urat?

— Nem találtam sehol.

A vezérigazgató újra aggódó arcot vágott.

— Különben, — és elgondolkodott — nem volna lehetséges, hogy a Cserivár és Vidéke rendkívüli kiadást adjon? Ezzel talán megmenekülnénk a holnapi röntől. Mit gondolsz?

De nem várt választ. A telefon megszólalt, az uradalom székházából érdeklődtek Rübészahl részvényei iránt. A vezérigazgató azt mondta, hogy azonnal átküldi a részvényeket.

A vonat egy éles kanyarodóhoz érkezett. Rübészahl megingott s a táskát kiejtette a hóna alól. A súlyos táska kizuhant a nyitott ajtón. Rübészahl a részvények után kapott, kihajolt az ajtón, a súlyos ajtó nagy erővel utánavágódott és Rübészahl főrésztényes kiesett a robogó gyorsvonatból.

Egy hölgy állt mögötte, egy hölgy, aki nagyon bámulta a szakállát. A hölgy felsikoltott. Egy úr megrántotta a vészféket, az utasok kirohantak fülkéikből, eszeveszett futkározás támadt, a gyorsvonat nagy rázkódással megállt.

— A szőkeszakállú urat baleset érte!

— Elszédült és kiesett a vonatból!

— Öngyilkos lett!

— Kiugrott a vonatból!

A kalauzok és az utasok rohantak visszafelé. A töltés alacsony volt s a töltés körül a tavasz sűrű füvei zöldeltek. Rübészahl a gyeppen feküdt. Szeme nyitva volt s üvegesen csodálkozott. Szép szakállába belekapaszkodott a bogáncs s a füvek gyengéden ráhajoltak, mintha vigyáztak volna rá, hogy a vért

meg ne lássa senki a szép sárgásszőke szakállon.

Az idegen hölgy hangosan zokogott.

Talabér a zsebébe csúsztatta a közleményt és elindult Oszlányi szerkesztőhöz, hogy megbeszélje vele a rendkívüli kiadást.

XIX.

A gyönyörű szerkesztőségi szoba üres volt. Talabér leült és várt. Arra gondolt, hogy valahogy ügyes formában megmondja a szerkesztőnek a kifogásait a Bozóthy haláláról írt cikkéről. De a szerkesztő betegen feküdt a hálószobában. Nóra mellette ült és meleg párnákkal és puha paplanokkal takarta be a testét, mert Oszlányi szerkesztő halálosan fázott. Rázta, tépte a hideg. Néhány megmaradt foga zajosan csapódott egymáshoz, csak úgy zörögtek a fogak, mint a velőtlen, rossz csontok. Az ágyban megduzzadt a gugája, a gugája vizes kendőbe volt bebugyolálva, mint a beteg csecsemő, akit mindig magával hordott.

Fogalma sem volt a takaréknak bukásáról és hogy Rübezahl eltűnt a városból. Nem is törődött volna ezekkel a dolgokkal, mert Oszlányi szerkesztő nagyon beteg volt.

Talabér nem tudta, mit csináljon. A vezérigazgató türelmetlenül várja, lesz-e rendkívüli kiadás s ő még a nagybeteg szerkesztő közelébe sem tud férkőzni.

Ekkor belépett Nóra.

— Bocsánatot kérek, már megint itt vagyok.

Nóra szívesen marasztalta.

— A papa nagybeteg.

— Igazán végtelenül sajnálom, — mondta Talabér és részvéttel nézte Nóra aggódó arcát. — Egy közlemény dolgában jöttem. A Cserivári Takarékpénztár válságba jutott.

Talabér bosszankodott, hogy ilyen üzleti, unalmas, kiállhatatlan témákkal kell előhozakodnia.

A hálósobából máris hallatszott Oszlányi szerkesztő siralmas hangja. Mintha a sír nyílt volna ki s onnan ért volna ide ez a fáradt, kísérteties hang. Nóra visszasietett a beteghez.

Talabér nyugtalanul állt a doge-szék mellett. Állt, gondolkodott s nem tudta, mit kezdjen. Egy öreg cselédasszony sietett a hálósobába, valami friss italt vitt be a szerkesztőnek. Talabér mereven állt a doge-szék mellett, a képeket nézte, a jó bútorokat s a finom zenélőórát, amelyet Jókaitól kapott ajándékba Oszlányi szerkesztő. Hiába, Oszlányi mégis csak más ember, mint Grubmann. Grubmann csupa izgágaság és éretlenség, Oszlányi kolerikus, de tiszta érték. Munkás, komoly és hasznos ember. Ezért becsülik és tisztelik és ezért van tekintélye. Talabér sétálni kezdett a szobában, mert arra gondolt, hogy valamit mégis csak el tud intézni a szerkesztővel.

Belülről csendesen behúzták a hálósoba felé nyíló ajtót s Talabér most már egészen egyedül maradt, mintha ő volna az úr a hatalmas szobában.

Ott künn kardok csörrentek meg, kopogás hallatszott, az ajtó kitarult és két tiszt rohant be a szobába. Úgy jöttek, mintha ker-

gették volna őket, az arcuk izgatott volt, s a tekintetük fenyegetést árult el. Kissé nevetlenül és illetlenül rontottak be ide, mintha ezzel is azt akarták volna kifejezni, hogy dühösek s megtorlásra készülnek. Nagyon elcsodálkoztak, amikor Talabér volt hadnagyot látták a doge-szék mellett álldogálni. Csodálkozás és meglepetés ült ki az arcukra, mert ők nem Talabér volt hadnagyot, hanem Oszlányi szerkesztőt keresték. És ha még idegenek lettek volna, új tisztek, akik esetleg egyáltalán nem is ismerik Talabért! De nem voltak idegenek. Az egyik tiszt báró Merci főhadnagy volt, elegánsan kivasalva és a fél-szeme selyemkendővel bekötve, a másik Aranyosy hadnagy, aki tavaly még zászlós volt s most a friss csillagok úgy égtek, tündököltek a gallérján, mint a sistergő parázs.

A tisztek még szóhoz sem tudtak jutni, Talabér máris hellyel kínálta meg őket. Azok nem ültek le, hanem rábámultak a doge-székre.

— Oszlányi szerkesztő urat keressük! — mondta báró Merci főhadnagy és fél szemével erősen hunyorgatott.

Aranyosy hadnagy féllépéssel mögötte állt s idegesen szorongatta kardja markolatát.

Talabér bólintott.

— Oszlányi szerkesztő úr súlyos beteg.

Hidegen mérte végig a két látogatót. Jól tudta ő, mi járatban vannak. Megmondta reggel a Koronában Rübezahlnak, hogy Oszlányi szerkesztő kissé kioktatta a könnyelmű tiszteket. Jól emlékezett arra a kassai esetre, amikor a megsértett tisztek berohantak a

szerkesztőségbe, végigvágta a szerkesztőn s leszúrták az egyik nyomdászt. Maga is tiszt volt, ismerte jól a tisztikar gondolkodását és hirtelen hevülékenységét. Nem, Füleky ezredes távol állt az ilyen akcióktól. De az ifjúság tüzét sokszor nem lehetett lelohasztani. És Bozóthy főhadnagy tisztán, becsületben halt meg, utolsó hamis váltóját Talabér volt hadnagy vitte el a takaréka. És a takaréka előtt délelőtt forrongó tömeg követelte a betéteit. De ilyenkor nem törődtek a becsületükre kényes tisztak azzal, hogy ki a szerkesztő, aki megbántotta őket, öreg-e, ifjú-e, ismerik-e vagy sem, csak berohantak, kardot rántottak és kaszaboltak.

Talabér, csigavér!

— Hát hogy vagy, Merci? — kérdezte hirtelen Talabér, szokatlan kedvességet erőltetve. De a szeme kegyetlen volt. — Hogy vagy? — és nyugodtan tegezte a dölyfös Merci főhadnagyot, aki a Sanssouci pincéjében gyilkosnak nevezte Talabér hadnagyot és akinek a tisztgyűlésen oly rossz véleménye volt gróf Tolsztoj Leó irodalmi működéséről. Könnyen el lehet képzelni, mi a véleménye Oszlányi szerkesztő működéséről. — Már régen láttalak. Hallom, hogy mostanában gyakran jársz vaddisznó-vadászatra. — És rámutatott a selyemkendőre. — Kellemetlen lehetett. Az ember mindig vigyázzon a testi épségére. Hallottam, hogy kilépsz a hadseregből. No hallod, azért az egy balesetért igazán nem érdemes levetni az uniformist. A vadászat rosszabbul is végződhetett volna. Egyébként a cikkért én vállalom a felelősséget, mert Oszlányi szerkesztő

úr beteg. Ott voltam azon az éjszakán a Párizsban. Szívből sajnálom szegény Bozóthyt, igazán jobb sorsot érdemelt volna. A cikk megjelent, s ha valaki megsértődött, itt vagyok.

Báró Merci főhadnagy olyan zavarban volt, mintha agysejtjei bomladozni kezdtek volna. Idegesen kapkodott a selyemkendőhöz, hebegett és hirtelen leült.

— A cikk megsértette a tisztikart, — monda kipirultan Aranyosy hadnagy s kezét még mindig kardja markolatán tartotta.

— Gratulálok a januári kinevezésedhez! — mondta Talabér. — Bizony Isten, néked nagyobb szerencséd volt, mint nékem. Igaz, hogy te nem kerültél le Novibazárba s nem kellett egy osztrák tiszt magyarellenes inzultusaival szembeszállnod. Rendes időben hadnagy lettél. Egyébként az felfogás dolga, hogy a cikk sértő volt-e vagy sem. Apropos! Szoktál még asszózni a kis Füleky Cukornáddal? Mondhatom, hogy nagyon aranyos leányka. De vigyázz, meg ne sértsd még egyszer a kezét, mert barátom, tudod-e, hogy a kéz nagyon közel van a szívhez? Nagyon kérek, — én nem akarom az érzékenységedet érinteni, — ne vedd zokon a megjegyzésemet, csak úgy eszembe jutott. Tudod, hogy a Füleky kisasszonyok nékem is nagyon tetszenek? Nem gondolod, hogy esetleg még rokonok is lehetünk? Föltéve, hogy Füleky ezredes hozzáadja valamelyik lányát egy volt tiszthez, aki takarékpénztári hivatalnok és most helytáll a beteg Oszlányi cikkéért. De meg kell jegyeznem, én is ebben az ügyben vagyok itt. Én is kérni akartam a szerkesztőt,

hogy néhány sor helyreigazítást tegyen közzé. Biztosíthatlak, hogy nagyon szívesen megteszi.

Ebben a pillanatban fölzendült a zenélő óra csodálatos muzsikája. Mindhárman a zenélő órára néztek és mindhárman a finom menüett melódiáiban fürdették meg zavart gondolataikat.

— Ezt Jókaitól kapta ajándékba a szerkesztő úr.

Aranyosy hadnagy mereven nézte a kezét, mintha Cukornád ügyes kardja megsebezte volna s abból egy csöpp vér buggyant volna ki. Most ő is leült az antik karosszékre, de báró Merci főhadnagy felállt.

— Nem is tudtam, hogy a takaréokban szolgálsz, — mondta kissé gúnyos hangon. — Pardon, ha nem hivatali titok, ügyebár Bozóthy főhadnagy tisztázta az ügyeit a takaréokban?

— Ó, igen, igen, tisztázta, — mondta Talabér.

Néhány percnyi kínos csönd akasztotta meg a beszélgetést. Aranyosy hadnagy fölállt. A kardok újra megcsörrentek. Most báró Merci főhadnagynak eszébe jutott, hogy ő tulajdonképpen le akarta kaszabolni a szerkesztőt. De a szerkesztő súlyos beteg. A szerkesztőt most nem lehet lekaszabolni.

— Ha Oszlányi szerkesztő úr beteg, akkor ki garantálja a helyreigazítást? — kérdezte némi arroganciával.

— Én! — mondta Talabér. — És én helytállók azért, amit mondok! És ha én vadisznó-vadászatra megyek, nem várom meg, hogy az én szememet lőjjék ki, hanem én lö-

vöm ki annak a szemét, aki rámtámad. És ha utamba áll valaki, egyedül számolok le vele, s nincs szükségem senkinek a segítségére.

Kihívóan mérte végig mind a két tisztet.

És véletlenül kezébe vette a csontnyelű papírvágó kést. Ha valamelyik megmozdul, belevágja a csontnyelű papírvágó kést. De a tisztek nem mozdultak meg, a tisztek, mintha nem is hallották volna Talabér szavait, nagy robogva elmentek. Talabér még egyre a papírvágó kést tartotta a kezében.

Az ajtó csendesen kinyílt. Nóra lépett hozzá s a szeme tele volt könnyel.

— Mindent hallottam, Talabér, mindent hallottam. Köszönöm, hogy megmentett bennünket.

— Ó, semmi, — tiltakozott Talabér és sajnálkozva nézett a remegő leányra. Nóra le roskadt az egyik karosszékre. Fejét lehajtottta és zokogni kezdett.

— Ne sírjon, Nóra! Kérem, ne sírjon! Hiszen nem történt semmi. Ez kötelességem volt. Hogy van a szerkesztő úr? Reméllem, nem tud semmit az afférről.

— Elaludt. Azt hiszem, kissé jobban van. Nem tudja, hogy itt voltak a tisztek.

És újra fuldokló zokogás rázta meg előrehajló, nyulánk testét.

— De kérem, Nóra, ne sírjon!

Talabér nézte a zokogó leányt. Hallotta mély hangját, ezt a csodálatos muzsikát, amely a sírásban is szép volt, lágy, izgató és parázsló. Nézte a száját, amely most sem torzult el, nézte az arcát, amelynek a lágy vonalain úgy gördültek le a könnyek, mint

szikrázó gyöngyök a csiszolt márványon. Nóra most is szép volt, talán szebb volt, mint amikor nem sírt. És Talabér lelkében hirtelen megmozdult valami. Ebben a hideg, kimért száraz emberben, aki az imént még oly fölényesen bánt el a két izgága tiszttel, hirtelen felforrt valami, az arca kigyúlt, s a térde remegni kezdett. Valami összeomlott benne, a lelkének a rideg üvegépülete összetört s a lelkében egy új világ támadt, forró, lázas, misztikus világ, amit eddig nem ismert. Ő is sírni szeretett volna, Nóra lábaihoz szeretett volna roskadni, könyörögni szeretett volna, hogy ne zokogjon, hiszen itt van mellette s megvédi a contnyelű késsel az egész világ ellen. Nem, ezt a világot eddig soha nem érezte, ennek az útjain soha nem járt, csak tévelygett és csavargott, bukácsolt és botlott a régi utakon, zörögve és zökkenve járt, mint a küllőtlen kerék, szegetten keringett a semmiben, mint a megsebzett saskeselyű. Valami ellenállhatatlanul ki akart belőle törni, ahogy maga mellett látta az ijedt és félig elalélt leányt, akit oly régen ismert már, akit már oly régen a szívében hordott, abban a régi szívben, amely mindig hazudott. Egyszer a sebzett szívű Katinkát hazudta néki, egyszer a nyugtalan vérű Mariannet, egyszer meg a mosolygó, vöröshajú asszonykát. De a töröcskei erdő szélén meglátott véletlenül egy hófehér arcot, s most ezen a hófehér arcon csillogó gyöngyök peregtek alá.

— Ne sírjon, Nóra!

Nóra letörölte a könnyeit s ráemelte aggodó, meleg, szerelmes tekintetét Talabér hadnagyra.

— Már nem sírok. Kérem, tegye le a papírvágó kést!

Talabér csak most vette észre, hogy még mindig a papírvágó kést tartja a kezében. Letette az asztalra. És leült a másik karosszékre, Nóra mellé.

És Nóra várt valamit.

De Talabér agya újra nyugodt lett. A vezérigazgató várja a rendkívüli kiadás miatt. Várja, s ő itt ül Oszlányi Nóra mellett s elfelejti, hogy válság van a Cserivári Takarékbán. És legjobb barátja, Rűbezhal gőzmalomtulajdonos feldúltan bolyong valahol és nyugtalan valahol, az a jó és önzetlen barát, aki beajánlotta a vezérigazgatóhoz és főhadnagyi fizetést biztosított néki. Bizonyára elment a szőlőhegy felé, vagy elsétált a Sansouciba s ott törli a fejét, hogy lehetne megoldani a súlyos gazdasági krízist. És ő itt ül Oszlányi Nóra mellett és nem csinál semmit.

Pedig Nóra nem hiába ült mellette, Nóra várt valamit.

Talabér felállt. És szelíden megcsókolta Nóra kezét.

— Délután visszajövök s megírom a helyreigazítást, mert azt megígértem. De most el kell mennem. Meg kell mondanom a vezérigazgató úrnak, hogy nem lesz rendkívüli kiadás, mert a szerkesztő úr beteg. Várjanak a betevők holnapig! Addigra előkerül Rűbezahl és a dolog rendbejön. Viszontlátásra, kedves Nóra!

És Nóra megint egyedül maradt. Egyedül titkos boldogságával, amiről senki sem tudott. Egyedül beteg édesapjával, akinek a feje fölött már ott lebegtek a sötét szárnyak,

amelyek egyszer el fogják ragadni. Egyedül az óriási, szívtelen lakásban, s egyedül abban a rideg, lélektelen tekintélyben, amit Oszlányi szerkesztő úr szerzett egy élet hasznos munkájával. Mit fog ő itt csinálni, hová megy, kihez fordul, kinek panaszkodik és kinek a keblén sírja el nehéz könnyeit és sóhajítja el nehéz sóhajait? Magában állt a kavargó kis városban, egyedül, mint a gyopár a szirten, a tűzliliom a fensík kövei között. És Talabér hadnagy elrohant, mert válságba jutott a Cserivári Takarékpénztár és mert nem tudja, hová tűnt el legjobb barátja, Rübészahl gőzmalomtulajdonos.

Körülnézett. Meglátta az íróasztalon a csontnyelű papírvágó kést és kétségbeesetten megcsókolta a kés hideg pengéjét.

XX.

A csavargó visszajött. Beosont az udvarba, benyomta Talabér lakásának az ajtaját, ledobta magáról undok rongyait s belefeküdt az ágyba. Nagyon beteg volt. Talpát fölsebezték az út kövei és tövisei, a teste piszkos és kelevényes volt. A fáradtság, a kimerültség, az éhség elnyomta és letörte, csapzott, rút szakállá, mint arcába belevert, szétbomlott tüskeköteg hentergett a paplan fölött, nehéz pillái lecsapódtak, mint a leütött halállepke halott szárnyai. Elaludt és csúnyán, harsogva hortyogott Talabér Imre tiszta ágyában.

A Cserivári Takaréknak megkapta a szomorú táviratot, hogy Rübészahl! gőzmalomtu-

lajdonost súlyos baleset érte. Elszédült a gyorsvonat ajtajánál és kizuhant a vonatból. Rübexahl a vonat elvitte Pestre s ott a mentők szanatóriumba szállították. Súlyos lábtörést szenvedett. A takaréék kérdezősködésére az a válasz érkezett, hogy Rübexahl úrnál semmiféle részvényeket nem találtak. Talabért bízták meg, hogy a tragikus hírt közölje Rübexahl feleségével. Esztike keservesen zokogott és keservesen szorongatta Talabér kezét, azt a hűvös, tartózkodó kezet, amely még ebben a megdöbbentő pillanatban sem akart az ő könnyektől áztatott, könyörgő kezébe belesímulni.

A herceg úr nem felelt a táviratra, Rübexahl részvényei eltűntek, a takarékokat bezárták. A vezérigazgató gyorsan Rübexahl után utazott.

Talabér fáradtan ért haza. Amikor az ajtó kinyílt, a csavargó is kinyitotta a szemét.

— Szervusz! — mondta s félig feldőlt az ágyban.

Talabér megrémült.

— Te vagy az, Gazsi?

— Én vagyok. Kérlek, ne haragudj rám, fáradt voltam, mint egy agyonhajszolt állat. Lefeküdtem egy kicsit.

— Hazulról jöttél?

— Az erdőből jöttem. Rügyön, madár-cseresnyén, tojáson és savanyú levélen éltem. De most még nem igen tojnak a madarak.

— Úgy látom, belőled már nem lesz ember. Nem akarsz dolgozni.

— Dehogynem akarok. Csakhogy mingyárt elkergetnek, mihelyt kiderül, hogy

fegyházban voltam. Nem a szerelem ölt meg engem, hanem a fegyház. A fegyház haláláig megbélyegzi az embert. Minden szabad ember elfordul tőlem. Nem a tisztességes emberek irtóznak tőlem, hanem azok, akik még szabadon vannak. Voltam én gubacsszedő, tímárlegény, asztalosinas, favágó, pásztor és gazdasági cseléd. Sehol sincs becsületem. És mindenütt megtudják, hogy honnan jöttem.

— Nem legyeskedel te az asszonyok körül?

A csavargó szeme elborult.

— Verje meg az Isten az asszonyokat! Addig úgysem lesz becsületem, amíg egyetlen nem szúrok. A fegyházban majd csak megélek.

— Vissza akarsz menni a fegyházba?

— Nem akarok visszamenni. Tisztességes ember akarok lenni. De nem engedik.

Most kimeresztette véres szemeit.

— Te már nem vagy hadnagy?

— Már nem vagyok.

— És mi a foglalkozásod?

— Hivatalnok vagyok a takaréokban.

Gondolkodott.

— Látod, te talpra állíthatnál engem s behozhatnál a takarédba. Ha másnak nem, szolgának. Becsület hétistenemre mondom, hogy én megbecsülöm magam.

— A takarédba? — mondta Talabér és elkomorodott. Odalépett az ágy mellé, kezét a csavargó vállára tette, erősen a szemébe nézett, ezekbe a zavaros, mélyresüllyedt szemekbe, amelyekben egy sötét, ismeretlen világ tüzei égtek és keményen ráförmedt: — Innen el kell menned! Te itt nem marad-

hatsz! A takarék? A takarék tönkrement. Ott te különben sem lehetnél szolgál. Még egyszer rendbehozlak, de aztán ne lássalak többé! Megértetted? Kormányozd magadat és kormányozd a véredet! Az olyan ember, mint te, aki megvadul s letépi a szoknyát az asszonyról, előbb-utóbb újra fegyházba kerül. Az életnek törvényei vannak. A vér, ahogy buzog, forr és kitör, elönti, elsöpri a törvényt. Megértetted, Gazsi? És mi lett a kasznár-kisasszonnyal?

A csavargó visszahúzódott az ágyba. Megrémült.

— Mi lett a leánnyal?

— Nem tudom.

— Ne hazudj!

— Nem tudom.

És nem felelt többé Talabér faggatásaira.

Pedig nagyon jól tudta. Éjjel rálesett, eső verte, nap égette, éhség kínozta, folyton a kasznár-leányt leste. Nappal elbújt, ólakban hált, kazlakba fúrta be magát, padlásról kémlelt, istállók gőzeiben fürdött, folyton azt a bámuló, ijedt leányszemet látta maga előtt, az eltorzult, szomorú és fénylő arcot a rablott kéj édes borzalmában, a boldog kétségbeesés eszméletlen gyötrelmében, amikor már nincs Isten, nincs világ és nincsenek törvények. De jöttek a ráuszított kutyák és felbukkantak a csendőrök és Talabér Gaszton az erdők szakadékaiban, a sziklák barlangjaiban és a vén fák üregeiben élt, mint egy erdei állat.

És ott is vele volt a kasznár-kisasszony vérpiros arca. És az az apró, alig látható kis

szemölcs, ami oly vaddá és oly érzékivé tette ezt az arcot.

Jött Tóthné, hozta az óriási mosóteknőt, beleöntötte a forró vizet és megfürdette a csavargót. Sikálókefével kefélt és kemény mosószappannal megmosta, mint a rossz gyermeket.

— Tram, traram, traram, tram, traram!

Most temették Bozóthy főhadnagyot. A temetési menet ott haladt el a palánk mellett. Talabér hadnagy az ablakból nézte a temetést. És a dob, amelyen doboltak, nehéz, fekete posztóval volt bevonva. És dübörögve és halálos lemondással zúgta a dob:

— Tram, traram, traram, tram, traram!

A boszorkány abbahagyta a sikálást, a kapuba ugrott és sírni kezdett. Úgy sírt, olyan kétségbeesetten, hogy a temetési menetből sokan ránéztek és sajnálták a szerencsétlen, síró asszonyt. És Tóthné úgy sírt, olyan okosan, hogy a síró szeme azért mindenre figyelt, vigyázott arra, hogy őt lássák, őt hallják és beszéljenek róla, mennyire szívére vette Bozóthy főhadnagy halálát.

Nagyon sokan kísérték el utolsó útján Bozóthy főhadnagyot. Hosszú hintósor követte a halottaskocsit, amely tele volt virágokkal és koszorúkkal. És a virágok tömegéből kifénylött az aranybetűs felírás: Élt 34 évet. És lehetett látni a fénylő kardot és a csákót, amelyek most oly szomorúan és reménytelenül heverték a harmincnégyéves ember fekete koporsóján. Ott volt Füleky ezredes, komoran és szótlánul, mint egy meghajtott zászló. És vele voltak gyönyörű lányai,

ijedt arccal és karjuk leomlott, mint az elhajított virág. Oszlányi szerkesztő póznatermete is ott görnyedt egy hintó mélyén. Eljött, hogy megadja a legnagyobb tiszteletet a halottnak. Báró Merci főhadnagy mereven szalutált a szerkesztőnek és Aranyosy hadnagy is sapkája pereméhez emelte kesztyűs kezét. A helyreigazító nyilatkozat nagyon lojális volt. Ott volt a tűzoltófőparancsnok, fantasztikus egyenruhája nehezen illett bele a komor gyászba és különös sisakja úgy ült a fején, mintha egy középkori kereszties lovagtól kapta volna kölcsön, méltó reprezentanciára. Eljött az uradalom is, a kormányzó pápaszeme mögül ellenőrizte, itt van-e mindenki, akiket iderendelt. És elől egy század gyalogság menetelt, lassan, feszesen és minden arcon a megsemmisülés gyászos borzalmával. A tömjén füstje és illata szállt, keringett és felszállt a napfény felé, amely most is tiszta és aranyos volt, a fényben a mindenség örök üzenete és parancsa, hogy nincsen semmi a földön, ami örökké megmaradna. És ezért a semmiért mindig és örökké szenvedni kell.

És ott volt az ifjú főispán is, kissé idegenül és tartózkodón, mert nemrégén került Cserivárra. Az ősz alispán úgy ült mellette, mint egy ledönthetetlen, büszke szobor. Grubmann is mélyen lehorgasztott fővel balagott a szörnyű dobpergés lassú ütemeire, Csermák földbirtokosnak szerette volna elmagyarázni a cserfüredi bűnpör ismeretlen részleteit, de Csermák nem figyelt rá. Pintérfy zenetanár azt súgta Marianne fülébe, hogy katonatisztet zenével szoktak temetni.

Szívesen átengedte volna operájának egyik gyászos részletét a szegény főhadnagy temetésére. És a hintók mögött tolongott a nép. Pluto Félix kivasalt cilindere szinte világított, amint meglóbálta a kezében, Sipos Pál rút feje csodálkozva himbálózott, Kutnyánszky segédjegyző karján vezette Thurzó Lencsike kisasszonyt áttetsző, fekete selyemruhájában, ballagtak egymás mellett, de nem szóltak egymáshoz. Séta Pista is itt volt, meglepett, lesült arcán tisztelet és alázat sötétedett, hátán rézsut vetve a puska, mint ahogy a csőzők és a régi betyárok szokták.

És ott voltak a Párizs hölgyei, idehozták az éjszaka mély és kendőzhetetlen ráncait s a szemek széles árkait, ezeket a sötét, nyitott sírokat. Mogori Marci a híres Melinda-köpenyt hordta formátlan tagjain, Lutor városi rendőrbiztos pedig kislányát vezette maga mellett s a kislány mindig felszólt az apjához, hogy ki halt meg, édesapám, de a fáradt zsongásban nem ért le hozzá hang a magas akasztófa-fej alól. Valahol oldalvást Wagner kapitány lépkedett, régi egyenruhája kissé lötyögött rajta s az üres jobbkar puha szövete laposan nyúlt el a teste mellett, mint egy kiszivott lopótök.

Talabér keresett valakit. Szeme könnytelenül síklott tova koszorún és tömjénen, egyenruhán s a halottvivő lovak pompás díszén, keresett valakit. Otthagyta a csavargót, kilépett az uccára. Katinkát kereste, de Katinka nem volt sehol. Csak Beleznay ezredorvos kuporgott egymagában, valahol egy hintó ülén, szomorúan és állásához képest kopottasan, mint akivel már senki sem törő-

dik. Katinka betegen, aléltan feküdt otthon, nem jött el az ura temetésére. Katinkát kereste Talabér s folyton Oszlányi Nórára gondolt. Nóra is otthon maradt. Talán azért nem jött el Katinka az ura temetésére, mert nem akarta látni Talabér hadnagyot, hogy Oszlányi Nórával beszélget a gyászmenetben? És talán Nóra is azért hagyta egyedül beteg apját, mert nem akarta viszontlátni az összetört Katinkát, amint bágyadtan és reménykedve támaszkodik Talabér hadnagy erős vállára?

— Tram, traram, traram, tram, traram!

A dob búsan és szívszaggatóan pergett. Talabér messze a nép mögött, csendesen, észrevétlenül a menethez csatlakozott.

És a menet legvégén egy tolókocsit toltak. Úgy, hogy tartozhatott ez a tolókocsi a gyászmenethez is, de ha valaki éppen úgy akarta, azt is gondolhatta, hogy a kis tolókocsi már nem is tartozik a temetési menethez. Csinos kis tolókocsi volt, pontosan elért benne egy ember. Gyorsan gördülő, ügyes kerekeit jó gumigyűrűk ölelték át. Az elülső kerekek valamivel kisebbek voltak, mint a hátsók, a kocsit az erős napfény ellen ernyő védte s az oldalán fekete lakk fénylett, mint egy báli lakkcipő. Majdnem olyan volt, mint egy becézett játékkocsi, egy játékokkal gazdagon megrakott, úri gyermekszobában, éppen hogy valamivel nagyobb volt, igen, nagyobb, hogy egy ember elérjen benne. Ment a tolókocsi a gyászmenet után, éppen Talabér hadnagy mögött ment, szerényen gördülve, nyikorgás nélkül, talán éppen ma kenték meg finom táblaolajjal a kerekeit, hogy

zajt ne csapjanak a rossz köveken és ropogó kavicsokon. A tolókosiban egy ember feküdt, az embert szép, fekete gyapjúkendő borította, mert didergett és fázott a hulló napfényben. Egy kesernyés mosolyú kis asszony tolt a kocsit és a gyapjúkendőt folyton igazgatta, simogatta, emelgette, a kendő alól ki-kicsillogott a beteg ember gallérja s a gallérján a hadnagy csillagok ragyogtak. Most már biztos volt, hogy a tolókocsi a menethez tartozott, a tolókosiban Cirusz hadnagy feküdt és mögötte a kantinos Fánika ballagott.

— Jónapot, hadnagy úr! — súgta csendesen a kantinos Fánika.

— Jónapot, Fánika! — üdvözölte Talabér.

Cirusz hadnagy úgy tett, mintha szalutálni akarna, de Cirusz hadnagy már nem tudott szalutálni. Arcára már kiült a facies hipokratika, a halál zord követe, az elmúlás ernyedő mosolya, a halál sötétlő, viaszos lárvája. És a lárva eljött Bozóthy főhadnagy temetésére, a lárva kibújt a tátongó sírból, hogy még egyszer tisztelegjen előljárója előtt, aki szerette és jó volt hozzá, aki megbecsülte, mert azt akarta, hogy Cirusz őrmesterből hadnagy legyen. Elöl haladt a halottaskocsi a gyönyörű virágokkal s messze mögötte gördült a tolókocsi a lárvával s a lárva alatt a csillagokkal s a csillagok mögött a kantinos Fánika szerelmével. És a kantinos Fánika újra lehajolt a gyapjúkendőhöz, megint félretolta a gallérról, hadd lássa mindenki, hogy a tolókosiban egy hadnagy fekszik, aki ugyan már nem tud tisztelegni, de mégis hadnagy és csillagok vannak a gallér-

ján. Gördült a tolóközi és a tolóközi mögött
örkődött az olthatatlan szerelem.

— Hogy van, Fánika? — kérdezte Talabér.

— Ó, köszönöm! — és gyengéden meg-simogatta a gyapjúkendőt. És bár tudta, hogy az ura már nem gyógyulhat meg, mégis ezt mondta: — A mankókat eldobtuk, mert a kocsit sokkal jobb. Abban jobban pihenhet. És ha majd fel tud ülni, ő maga is tolhatja a kocsit, mert olyan a szerkezete. És most újra joga van az egyenruhát viselni, mert a kendő alól nem is látszik ki az egyenruha. Ezért is jobb a tolóközi, mint a mankó. A mankó fárasztó volt. Most egész nap pihenhet. Mindig alszik, mint egy csecsemő. Ha sokáig a levegőn van, akkor csendesen elalszik. És én szépen hintáztatom őt, mintha nem is az uram, hanem a kisgyermekem volna: Csicsijja, csicsijja angyal, csicsijja, csicsijja, kis virág!

— Tram, traram, traram! — szólt a kísérteties, fekete dob.

És a kantinos Fánika nagyon halkán dudorászta: Csicsijja, csicsijja, angyal, csicsijja, csicsijja, kis virág!

És oly búsan mosolygott, hogy a kis tolóközi bizonyára könnyekre fakadt volna, ha megláthatta volna a kantinos Fánika bús mosolygását. De a tolóközi fából volt, nem volt szíve, a rúgója acélból volt, a tolóközi olyan volt, mint a rossz ember.

— Isten vele, Fánika!

— Isten vele, hadnagy úr!

Talabér visszafordult. Eszébe jutott, hogy magára hagyta a csavargót. Sietett a

lakásába, hogy még egyszer a lelkére kösse, hogy innen el kell mennie.

Tóthné fogadta. A boszorkány áporodott szemei ki voltak sírva. Egyszer a temetésen sírt, másodszor meg a csavargó miatt.

— Csak nem? — gondolta Talabér és elnevette magát. — Csak nem akart erre a vén, sánta asszonyra rátámadni?

De Tóthné nem azért sírt. Lehet, hogy emiatt nem is sírt volna. Amíg a palánk mellett ácsorgott, Talabér Gaszton eltűnt. S ahogy első ízben, most is alaposan megdézsmálta az unokatestvére holmiját. Ezért pityergett most már könnyek nélkül a vén boszorkány.

— Úgy látszik, a dolgok megismétlődnek az életben, — gondolta Talabér s bezárkózott a szobájába.

Fáradt volt, megdőbbsent a piszkos ágytól. Leheveredett a díványra.

A csavargó már a szakadék mélyén osont az erdő felé s erősen szorongatta magához jól megtöltött batyúját. Cirusz hadnagy helyett a kantinos Fánika dobta bele a súlyos göröngyöt Bozóthy főhadnagy sírjába. És akkor a lengő fűzek, hatalmas síremlékek és bámuló ciprusok mögül kilopózkodott Tököli primás a bandájával. Nem kapott engedélyt Tököli primás Füleky ezredestől, hogy zenével kísérje végig Bozóthy főhadnagy koporsóját Cserivár szomorú uccáin, a cigányok itt lapultak meg a szórtalan sírok között, itt lesegették villogó szemekkel, mikor üt a pillanat, amikor már nem kergetheti el őket senki és még egyszer megsirathatják koporsójában Bozóthy főhadnagyot, aki a leggaval-

lérabb tisztje volt a cserivári ezrednek. Bizony, Bozóthy főhadnagy nem sajnálta a pénzt az éhenkórász emberkéktől, Bozóthy főhadnagy szerette őket, sokszor rájuk nevetett és sokszor megveregette a vállukat a Párizs hajnali reménytelenségében.

Lehullott a rezgőnyárfa ezüstszinű levele.

Most is csak hárman voltak, hárman siratták és búcsúztatták a szép muzsikával Bozóthy főhadnagyot. Szebb volt ez, mint a katonazene vérfagyasztó harsogása, vagy a Pintérfy muzsikája, amelyet a temetésen szeretett volna belelopni a gyászolók süket füleibe. Könnyezve álltak a sírnál a cigányok, aztán lassan kivánszorogtak a temetőből.

A vezérigazgató visszautazott Pestről s egész nap kutatta a gyorsvonat kanyarodójánál a részvényeket, pontosan ott, azon a helyen, ahol kizuhantak, ahogy azt a nagybeteg Rübexahl sajtó fájaldalmaktól eltorzult arccal magyarázta néki. — A gazember becsapott, kifosztott, kirabolt, — gondolta a vezérigazgató, mert a részvényeket nem találta sehol. A részvényeket elnyelte a föld. — Persze, elnyelte, — dühöngött a vezérigazgató, — mert Rübexahl már régen elkártyázta a részvényeket. — Mégsem fog kibújni a felelősség alól, mert a takaréknak ráteszi a kezét a gőzmalomra. És még aznap hazautazott Cserivárra, hogy a gőzmalomra bejelentse a takaréknak igényét első helyen.

A táskát pedig megtalálta egy pásztorgyerek az árok mélyén. Pocsolyás, iszapos vízben feküdt a táskák, a pásztorgyerek ki-

emelte a pocsolyából és megörült néki. Bicskájával fölhasította a táskát, kiszedte belőle a sok átázott papirost, látta, hogy nem pénz, visszatette a málló rongyokat a táskába. Olvasni nem tudott, de mit ért volna vele, ha érti is a betűt? Úgysem tudta volna, mi az a részvény. Nappal őrizte a teheneket, furulyázott s a táskából szép új tarisznyát csinált. Beletette a szalonnát, a kenyeret, a söt és a paprikát az új tarisznyába. Este tüzet rakott, leült a tűz mellé, szalonnát pirított, csendesen falatozott s a napközben megszáradt papírokat belehajította a tűzbe. A részvények fellángoltak és az esti gyorsvonat utasai azt mondták, amint kihajoltak az ablakon: Nini, milyen isteni pásztortűz! Akkor égtek el a pásztortűzben a Rubezahl drága részvényei, a rongy papirosok.

Katinka hiába várta, hogy Talabér hadnagy talán mégis meglátogatja elárvelt otthonában, de Talabér nem jöhetett, mert közben elaludt a kirabolt lakásban.

XXI.

Sipos Pál dühöngött, a fenomén állása veszélyben forgott. Sitkey bíró nem akarta kifizetni a rengeteg pezsgőt, tagadta, hogy azon az éjszakán, amikor a főhadnagy úr agyonlőtte magát, ő belekerült volna a piciny varázsüvegbe. Pluto Félix nagynehezen lecsillapította a csirafejű szörnyeteget, ami telik, nem múlik, a kövér víziló mégis csak belekerül egyszer a gyönyörű üvegbe és akkor fizet újra, mint a köles. Sipos Pál kije-

lentette, hogy ő nem bírja tovább, Lutor üldözi, amióta Thurzó Lencsike elment, megfogytak a vendégek s a főhadnagy halála elriasztotta a kártyásokat. A Párizs kezdett hanyatlani.

Az aszalai bíró megint ott ült az üveg mellett, ivott, a fogadás állt s Sipos Pál újra reménykedett. Kutnyánszky segédjegyző is megérkezett, de nem egyedül. Visszahozta Thurzó Lencsike kisasszonyt is a Párizsba. Leültette a zongora mellé s azt mondta neki, most már csak maradj itt örökre, ne szólj semmit s adj hálát az Istennek, hogy nem lőttelek agyon. Thurzó Lencsike megvetéssel mérte végig a durva embert s öt perc múlva már Pirkenau Olivér rendőrségi díjnoknak zongorázott, odaígérte neki a csinos bársonyszallagot, ha reggelig megvárja. Pirkenau Olivér megígérte, hogy megvárja, mert szabad éjszakája volt. Már csak azért is Lencsikéhez csatlakozott, hogy a segédjegyzőt bosszantsa.

— A tűz égesse el, még szerencse, hogy nem esküdtem meg vele, — panaszolta Kutnyánszky az aszalai bírónak, — azt hazudta, hogy ártatlan, aztán kiderült róla, hogy én lettem volna a harmadik férje. Az ilyen személyeket nem volna szabad megtűrni a Párizsban, mert az ilyesmi árt a Párizs jó hírnevének.

Az aszalai bíró bólintott, mert nem értette, miről van szó, de Pluto Félix kesernyésen jegyezte meg: — Kedves uram, az ilyesmi elég gyakran előfordul az életben.

Sipos minden pillanatban benyitott a nagyterembe, türelmetlenül leste, hogy gyö-

möszölik-e már az aszalai bírót az üvegbe. Az üveg olyan kicsiny volt, hogy ez ingerelte a legjobban az aszalai bírót. Majd megmutatja, hogy ebbe az üvegbe ő soha bele nem megy. Pluto Félix ravaszul hunyorgatott, ma nincs baj, már az üveget méregeti, már indul. Hajnalra benne lesz.

De Sipos Pált most nem annyira az üveg érdekelte. Vétek Vince kőműveslegény sétált az udvarban s állandóan zörgette az összes ablakokat. A szolgálólányt kereste, mert Cukor Mári szemérmesen elbújt előle. — Takarodj innen! — förmedt rá Sipos Pál. — Vétek Vince annál jobban verte az ablakokat. — Ugyan kérem, — fordult Sipos Pál a rendőrségi díjnokhoz, — kísértesse be ezt a részeg embert! Magánlaksértést követett el. — De Pirkenau Olivér nem mozdult Thurzó Lencsike mellől, nagyon kíváncsi volt a segédjegyző nászéjszakájára. — Különben is, én nem vagyok szolgálatban, hajnalra itt lesz Lutor rendőrbiztos úr, ő majd elintézi, ha tényleg magánlaksértést követett el. — És tovább faggatta Lencsikét a nászéjszaka felől, Vétek Vince pedig tovább zörgette az ablakokat.

Talabér nem tudott aludni, folyton Nórára gondolt. — Mi lesz velem? — töprengett Talabér. A takaréknak megbukott és Rübzahl még mindig a szanatóriumban fekszik. A takaréknak szakadatlanul folyt a likvidálási munka s a cserfüredi gazdák földjeit kezdték foglalgatni. Sok harc, keserű indulat, véres perpatvar verte fel a takaréknak helyiségeit és zsúfolt folyosóit, de pénz mégsem volt. Az egyezkedés nem sikerült, a kistőkések beté-

teik teljes összegét követelték. Az anyaintézet még mindig nem küldte el a táviratot, mert ilyen anyaintézet nem is volt. A vezérigazgató annakidején nem tudta a föltételeket teljesíteni s a tárgyalások abbamaradtak.

A szobának még mindig olyan vad és félelmetes szaga volt, a csavargó itthagytta emlékebe testének és lelkének alvilági illatait. Tóthné hiába súrolt, szappanozott és meszelt, hiába szórta szét a jószagú zsallyát, Talabér Gaszton sötét emléke itt kóválygott, mint a túlfűtött kályhából kiszüremelő szénméreg. Talabért kiverte az éjszakába ez a kibíratatlan méreg.

Pintérfyvel találkozott. Exaltált lelkese-dés sugárzott ki Pintérfy zenetanárból.

— Én se tudok aludni. Elkészültem a második operámmal. A nyugtalanság kivetett az ágyból, mint ahogy a földrengés kivetí a földből a mély tüzeket.

És hóna alatt szorongatta az új remekművet.

— És az első operád? — tudakolta Talabér.

— Nemsokára színre kerül. Már építik a villámat a Hangyásmálon.

Talabér csóválta a fejét.

— És Marianne?

— Tudod, az utóbbi időben betegeskedett, a levegő fojtogatta, köhögni kezdett. Hazaküldtem a szüleikhez. Hadd pihenje ki magát, igazán ráfér szegényre! Menjünk be a Párizsba! Eljátszom néked az új operámat.

Talabér rázta a fejét.

— Nem megyek a Párizsba. Utálok. Mi dolgom ott? — És Nórára gondolt.

— Nagyon kérlek, — unszolta Pintérfy. — Semmi közünk a Párizshoz, de ott zongora van. Azért kell odamennünk.

Talabér rosszul érezte magát, ha a Párizsra gondolt.

— Kedves barátom, tedd meg a kedvemért! — könyörgött Pintérfy. Karra vette Talabért és ráncigálta a Párizs felé.

Ott nagy baj volt a varázsüveggel. Az aszalai bíró ki akarta hajítani az ablakon a varázsüveget. Kutnyánszky unszolta és uszította, hogy üres pezsgősüvegeket is csempészték az asztal alá. Pluto F'élix hipnotizálta Sitkeyt. Amikor vastag karja fölemelkedett, mint a daru emelője, Pluto F'élix ránézett, s a súlyos emelő visszazuhant az asztalra. A varázsüveg pedig csalogatta a hízott szörnyeteget. Kutnyánszky villámló szemekkel nézgette Thurzó Lencsike kisasszonyt, de az rá se hederített, hallgatta csendesesen, elbűvölten és átszellemülten Pirkenau Olivér regényekből kitanult, gyönyörű szavait. Sipos Pál nem bírta a kőműveslegénnyel, minden áron be akart törni a lakásába. És folyton zörgette az ablakokat. Az egész ház izgalomban remegett a részeg kőműveslegény féktelensége miatt.

Pintérfy leült a zongora mellé. Lencsike és Pirkenau Olivér egy sarokba húzódtak.

— A hülye, — dörmögte maga elé Kutnyánszky segédjegyző. — Hiszen megmondtam, hogy már nem volt szűz. Mi a fenét akar tőle?

Az opera megkezdődött. És hogy a hatás nagyobb legyen, Pintérfy énekelt is. De

senki sem hallgatott rá, Talabért sem érdekelte az új opera. Rosszul érezte magát a Párizsban és el akart innen menekülni. Pintérfy játszott és énekelt. És a szemét, lobogó, zavaros, könyörgő szemét egy pillanatra sem vette le Talabér hadnagyról. A kótalapok zizegtek, zúgtak, forogtak és táncoltak előtte, mint orkánban a felsodort falevelek. Megírta második operáját, Carmenjének, Rapszodiájának, Himnuszának s az érzéki, sötét hangokból kifogyhatatlan, drága, imádott Varázsfuvolája a tiszteletbeli szolgabíróval csókolózott szülei otthonában, miközben anyja csendesen bóbiskolt és édesapja a tisztelendő úrral vitatkozott a verandán a balkáni tűzfészekről.

— Piciny szolgabíró, — súgta a fülébe, ahogy egyszer Talabérnak súgta: Piciny hadnagyom.

De Marianne hű volt. A csóknál nem ment tovább, mert félt, hogy Pintérfy váratlanul megint rátör. És a tiszteletbeli szolgabíró másnap elmesélheti, hogy vaddisznó-vadászaton volt. Ott lőtték ki a szemét.

Már pirkadni kezdett és Pintérfy még mindig játszott. Pirkenau Olivér és Lencsike kisasszony már régen kiszöktek a Párizsból, az aszalai bíró csapkodta az asztalt és fújta-tott, mint a gőzgép. A varázsüveg veszedelemben forgott. Kutnyánszky kitérte az egyik ablakot, hogy a varázsüveget könnyebben ki lehessen hajítani. Friss, tiszta levegő áradt be a terem zsíros és nehéz gőzeibe. A kisasszonykák sírtak és fetrengtek, énekeltek és rikácsoltak és a zongora bömbölt. Sipos Pál kimerült és lefeküdt. Vének Vince most

már nem zörgött az ablakokon, hanem az ajtókat feszegette. Pluto Félix mosolygott, biztos volt a maga diadalában.

Talabér is elsompolygott. Hazafelé indult, ki akarta magát pihenni. Ekkor szembe találkozott Vak Iliással. Lábán feketéllő gatyaszár volt, fatalpú, iromba papucsai nehézkesen dörömböltek az udvaron, mint elhajított szikladarabok. Vállán ott volt a kifent kasza. Indult a temetőbe. Egyik oldalán a súlyos fenőkö, másik oldalán a teli butykos lógott. Már nem látott, csak úgy keresztül akart lépni Talabér hadnagyon. Talabér rémülten nézett rá. Ez már nem is volt ember, ez már nem volt hús, vér, csont és agyvelő, Vak Iliás már szertemálló kő volt, tépett iszalag, porló mész és rothadt podva. Valamikor búzló trágyaszaga volt, de most már földszagú volt Vak Iliás, már mindennap leszállt a földre és még mindennap kimászott a sír fenekéről, mint régen a kút pocsolyájából, de a víz már nem sodorta le róla az ásatag avart és nem gyógyította meg a koszló redvet. És mégis még egész volt, még mindene együtt volt a gatyaszárban, a fatalpú papucsban és a kiszáradt, nedvtelen ingben. Még huhogott és hörgött, még kicsoszogott a temetőbe és kaszálta az életfüvet a vánkosa számára. És a nap még rásütött.

— Iliás! Iliás bácsi! — kiáltott rá Talabér. De Vak Iliás kifordult az udvarból és elindult a temető felé.

Talabér bámult utána, állt még néhány percig az udvarban, s mintha valami ismeretlen erő kergette volna, elindult Vak Iliás után. Az aggastyán még könnyedén lépke-

dett, az iszalagok még működtek. Vak Iliás a Párizs felé ment, Talabér a túlsó oldalról figyelte. Az öreg a Párizs nyitott ablaka alá ért.

Kutnyánszky ebben a pillanatban úgy vágta pofon Pluto Félixet, hogy a híres díjbirkózó az asztal alá zuhant. Megragadta a varázsüveget s kivágta az ablakon. Akkor csoszogott el az ablak alatt Vak Iliás. Az üveg nagy csörömpölve összetörött, de Vak Iliás nem állt meg, hanem ment tovább. A lányok az ablakhoz szaladtak és borzongva mondták:

— A halál! Most ment erre a halál! Az üveg keresztülszaladt rajta és összetörött. A halál suhant el a Párizs ablaka alatt.

A helyiség egy pillanat alatt kiürült. Csak Pintérfy maradt továbbra is a zongora mellett. Őt nem érdekelte a halál. És Pluto Félix kuporgott az asztal alatt, megszámlálta az üvegeket, ügyesen felnyúlt a hortyogó aszalai bíró belső zsebébe, kihúzta belőle a hatalmas pénztárcát és kinyitotta. A tárca üres volt.

— A gazember! — ordította Pluto Félix, — a gazember! Végem van! Összetörték a varázsüveget és a gazembernek nincs egy vörös rézgarasa. Végem van! Holnap kirúg innen Sipos Pál. Mehetek Pestre táncmesternek. Szezónon kívüli táncmesternek. Végem van! A gazembernek nincs egy vasa sem!

És újra átforgatta a pénztárcát, de bizony abban nem volt néhány értéktelen papíron kívül semmi. Rángatózni kezdett, mint a nyavalyatörős és üvöltött, mint a rengeteg-

ben az éhes farkas. Az aszalai bíró pedig húzta a lóbőrt.

Akkor tolt az uccán Mogori Marci egy koporsót egy rozoga talicskán. A koporsó Vak Iliás előtt ment, Talabér még mindig az átellenes oldalról nézte a kaszás parasztot. A talicska megállt. Mogori Marci a zsebeiben kotorászott, elvesztette a cédulát, nem tudta, hová rendelték a koporsót: Sokáig forgatta lyukas zsebeit, most Vak Iliás volt elől, s a koporsó mögötte. A talicska megint elindult. Most elérte Vak Iliást. Mogori Marci megszólalt:

— Iliás bácsi, vegye meg ezt a koporsót! Olesón adom.

Vak Iliás egy szót sem szólt. Ment a maga útján a temető felé.

Mogori Marci elébe került.

— A koporsó eladó. Nincs gazdája. Olesón adom. Mingyárt bele is feketik. Amúgy sem hál már magában sokáig a lélek.

És nagyot röhögött, hogy Vak Iliás nem akart kötélnék állni.

Megint a céduláért vájkált a zsebeiben, a koporsó újra Vak Iliás mögött ballagott. De a cédula eltűnt.

— Nem tudja, Iliás bácsi, ki halt meg tegnap délután? — tudakolta Mogori Marci.

És gyorsabban tolt a koporsót, talán a nagy zajra kiszólnak majd egy ablakból: Alljon meg, ebben a házban van a halott!

Mentek négyesben a temető felé: Vak Iliás, Talabér hadnagy, Mogori Marci rikkanes és városi hordár és a gazdátlan koporsó. Végül a koporsó teljesen elmaradt.

A temetőt már végigcsókolta reggeli kévéivel a nap. Minden fényes és szomorú volt itt, a szomorúfüzek úgy remegtek, mint a zokogó testek a sír öblénél. A virágok sírdogáltak a sugárzó reggelen, mintha fáznának, a keresztek reménytelenül ácsorogtak a síron, mint koldusok a gazdag ember ajtajánál, a márványemlékek aranybetűi már kiégték és meghalványodtak az elmúlás emlékének hiú hirdetésében. Vak Iliás a temető aljára ballagott, ott leült egy sír szélére, kaszáját letette, bús fejét tenyerébe horgasztotta és siratta a feleségét. Könnye már nem volt, csak száraz, kehes sóhaja szállt tova, mint a tüdővész szél. Pihent, bánkódott, aztán felállt, megfente a kaszát és kaszálni kezdte a füvet, amely sűrűn és jó nedvekkel zöldelt a síron és a sírok alján. A fű elesett és Vak Iliás kötegbe markolta az elesett füvet.

Talabér messziről nézte és csodálta, hogy hatvanegy év után a felesége sírjáról hordja haza az életet, ami nélkül már régen nem volna élete.

Megfordult és sietett kifelé a temetőből. Egy óriási fekete fakereszt tűnt a szemébe, a nap ráömlött a keresztre, körülcsókolta, átölelte s mintegy fölemelte a sírról az óriási fakeresztet. Talabér a fakereszt felé ment. A keresztre sárgaréztábla volt ráerősítve, a táblán aranybetűk ékeskedtek, szép szabályos betűk sírdogáltak a sárgaréztáblán. A sír még egészen friss volt, alig lehetett néhány napos, a koszorúk és virágok még éltek rajta és a sírra rábukva sírdogált egy nagyon kicsiny, nagyon vézna kis asszonyka, fekete ru-

hácskában. Talabér megállt a sírnál és elolvasta a réztábla sárga betűit.

Itt nyugszik

CIRUSZ DÉNES

*cs. és kir. hadnagy, meghalt 22 évi
hű szolgálat után, életének 43-ik, leg-
boldogabb házasságának első évében.
Örökre siratja hűséges, megtört hit-
vese, Fánika.*

FELTAMADUNK!

Cirusz hadnagynak már nem kell a gyönyörű mankó és nem kell a világ legszebb tolókokcsija. Cirusz hadnagyból nem lett hadnagy-vasúti, Cirusz hadnagy a sír mélyén hallgatja a virágok susogását, a csápos bogarak őrlő nesztét, a forgó föld rejtélyes vágatását a mindenségben. Cirusz hadnagy újra porszeme lett a csillagnak, amelynek az élete örök, mert ha egyszer kiég és jéggé dermed, behull a napba s a nap újra forrón kilöveli magából, kiteszítja az ürbe, hogy kezdje előlről elmúlhatatlan életét Cirusz hadnagy milliószor átalakult hamvaival, poraival és üszkeivel.

— Fánika! Fánika! — rebegette Talabér hadnagy megrendült hangon.

Kantinos Fánika zokogott a síron, Fánika egészen beleszakadt a sírba, kicsiny teste beleomlott az édes, porló, meleg göröngyökbe, s arcát nem emelte föl és nem mu-

tatta meg senkinek, mert nem törődött vele, hallják-e, látják-e, s nem törődött azzal, hogy másnak mi a fájdalma. Kantinos Fánika sírt, arcával a sírra bukva, mint a virág, amelyet a szél megdöntött és kettétört. És sírása már nem is volt sírás, hanem panasz volt az Isten ellen.

Talabér kisietett a temetőből és nem mert hátratekinteni. Ment hazafelé. Nagymessziről látta, hogy Mogori Marci most visszafelé tolja a koporsót. Még mindig kereste a halottat a megrendelt koporsóhoz.

Ekkor már tűrhetetlen volt Vétek Vince kőműveslegény garázdálkodása. Az egész Sipos-család felháborodott, hogy ez a jött-ment malterkeverő éjszakától reggelig veri az ablakokat és feszegeti az ajtókat. És folyton ezt követeli:

— Mári, eressz be! Mári, eressz be!

Ma nem jött Lutor, ma nem vigyázott a zárórára.

— Mári, eressz be! Eressz be, mert különben magamtól is bemegyek! Eressz be, Mári!

És most, hogy már szép reggel volt, nemcsak zörgött, hanem ordítózott is. De Mári mégsem eresztette be.

Sipos Pál kinyitotta az udvari ablakot.

— Azonnal hordd el magad! Takarodj!
— ripakodott rá önmagából kikelt ábrázattal.

Vétek Vince nem mozdult.

— Eressz be, Mári, — kiáltotta újra és megint zörgött.

Sipos úgy, ahogy volt, pőrén kiugrott az ablakon s öklével orrba csapta a legényt.

— Takarodj innen, mert keresztülme-
gyek rajtad! Disznóság! Egész éjjel itt za-
varogsz. Hordd el magad, te disznó!

Es tajtékozott a dühtől, mert a szerel-
mes, megvadult mesterlegény egészen kihozta
a sodrából.

Vétek Vince arcát elöntötte a vér. Bics-
kát rántott és belemártotta Sipos Pál mel-
lébe.

— Jaj! — nyögte Sipos Pál és elesett.

Vétek Vince elmenekült a kertek felé,
Cukor Mária rémültében felszaladt a padlásra
s ott elbújt a sok lim-lom között. Pluto Félix
is az udvarra lépett, de rögtön visszaosont a
terembe. Pintérfy is hallott valamit. Hallotta
a jajt. Jaj! Finom, zenei füle volt. Ez más
jaj volt. Jaj! És valaki lezuhant. Micsoda jaj
volt ez! Vér ömlött Sipos Pál átszúrt mellé-
ből. Benn a házban sírtak. Pintérfy lehajolt
és hallgatta, jajgat-e még a szíve. Aztán ki-
rohant az uccára.

— Orvost! Orvost! Segítség! Segítség!

Akkor ért a Párizs elé Talabér hadnagy.

— Gyere csak be, gyere csak be, — un-
szolta Pintérfy és olyan volt az arca, mintha
őt szúrták volna meg. — Gyere csak be!

— Mi történt? — kérdezte Talabér.

Pintérfy visszaholt és csak annyit
kiáltott újra: Gyere csak be!

Pluto Félix visszacsempészte az üres
pénztárcát az aszalai bíró zsebébe, az udvarra
sietett, kiütköző borostáit simogatta az állán,
titokban arra gondolt, hogy Sipos Pál nagyon
rossz ember volt, aztán elordította magát:

— Hol a gyilkos?

És eszeveszetten rohant a kertek felé.

Talabér ott állt a holttest mellett. Fél-szeme nyitva maradt s ebben a halott, merev szemben kérdés és csodálkozás volt. Miért? Mit vétettem? Mit akart tőlem? Nem volt jogom elkergetni? De a halott félszem csodálkozására nem felelt senki. Csak benn a házban jajgattak a gyermekei és nyögött boldogtalanul a felesége: Ó, Pali, miért hagytál el bennünket? Miért hagytál el bennünket, édes Palim? — A holttest nem felelt semmit. Fehér hálóinge véres volt s az egyik keze még ökölbe volt görcsösödve, ahogy Vétek Vince köműveslegényt orrbavágta. És a fél-szeme nem csukódott le, a félszeme most már örökre csodálkozni fog valamin, amit többé senki sem fog megmagyarázni Sipos Pálnak.

Pintérfy halott arccal hörögte:

— Elvesztettem az operámat.

Kereste a zongora mellett, a zongora alatt, a piszkos, áporodott teremben, az udvarban, Sipos Pál véres mellén, de nem találta sehol.

— Elvesztettem az operámat! — mondta újra és kétségbeesetten unszolta Talabért, hogy segítsen neki az elveszett operát megkeresni.

Ekkor ért a koporsóval Mogori Marci a kihalt Párizs elé. És amikor meghallotta, hogy mi történt, a nyikorgó talicskát betolta az udvarba, a koporsót leemelte a talicskáról s elhelyezte az udvar egyik sarkába. És hogy meg ne lássák, hogy itt van már a koporsó, a nagy Melinda-köpennyel letakarta. Félve, fogvacogva odasomfordált a holttest mellé, letérdelt, motyogott valamit, aztán egy csomó gyűrött, össze-vissza firkált papirost emelt

fel a hulla mellől s azt szorosán a hóna alá csapta. Visszament az udvar sarkába és őrizte a koporsót.

Végül megérkezett Lutor rendőrbiztos is. Huszárkardja csunyán zörgött, amint nyersen elkiáltotta az üres teremben:

— Záróra, uraim!

Bizony, Sipos Pál zárórája már ütött. Itt volt az utolsó záróra. Már el is mult. Már nem lesz több uzsoraváltó, több bírság, több kihágás, több hamis aláírás és följelentés a rendőrkapitánynál. Az örök záróra ráköszöntött Sipos Pálra és csodálkozó félszemére, amely annyira kíváncsi volt, hogy még egy kicsit itt akart maradni az életben.

XXII.

Majd ha egyszer a présházban erjed, forr és borrá érik a must, s a levegőt megtöltik a nyugtalan, izgatott ital édes mérgői, az öreg Csörsz csendesen el fog aludni. Oly szép lesz a halála, mint amilyen szép az élete volt, a természet ölen élt, mint a megrettent vad, vagy a szelíd virág, a természet forrongó nedvei fogják elpusztítani a lezárt présházban s kihűlő teste illatos lesz a szőlő cukrától és a must elpárolgó mézétől. Ki gondolhatná és ki tudhatná, hogy az ízes fűrt ölni is tud, csak nedveit nehéz abroncsokkal körülcsvart, súlyos kádakba kell becsurgatni és várni kell, amíg a nedvek felfornak, mint az elfojtott indulat s megölik a gyenge testet, mint a láng a száraz kis venyigét. Talán ezért rejtették el a szegény rőzsetestű Csörsz

csősz a gyilkos présházba, hogy boldog, panasztalan és illatos legyen a halála?

Csörsz csősz élt a présházban, feküdt az alacsony szalmaágyon s betakarózott a gyékénytakaróval. Puskáját gyakran nézegette, vállához kapta s agg szemével próbálgatta, hogy ellát-e még a képzelt célig? Nézte görbe mutatóujját, nem remeg-e a ravasz körül, ha még egyszer el kell majd csettinteni. Hozták neki a kecsketejet, meg a szerény kis eledelt, mert a városi urak ezt kikötötték, hogy Séta Pista holtáig tartsa el a kunyhójából kizavart Csörsz csősz.

De Csörsz csősz nem akart elmenni.

Épúgy, mint ahogy nem akart innen elmenni a csavargó, nyilván azért, mert az unokatestvére ráparancsolt, hogy innen el kell mennie. A szakadékban élt, onnan járt be az erdőbe, fosztogatta a madárfészkeket, a madarak úgy féltek tőle, mint a zivatartól. Egy éjjel fölmerészkedett a Hangyásmálra, világot látott a présházban, négykézláb odamászott és rákopogott az öreg csőszre.

Csörsz beeresztette.

Így aztán összebarátkoztak. Csörsz mesélt néki a cserivári dolgokról, elmondta, melyik villa kié, melyik szőlőrész. kit illet, melyik gyümölcsös alatt szoktak a szerelmesek sétálgatni, aztán azt is elmondta néki, hogy ne nagyon mutatkozzék Séta Pista előtt, mert annak már egyszer meggyúlt a baja a törvénnyel, csak az volt a szerencséje, hogy a puskája csőnyílásig kormos volt.

— Nagy lator, — mondta Csörsz csősz — betyárok ivadéka. — Különben jó hely volna

a Hangyásmál. Ide nem ér föl Lutor rendőrbiztos hatalma.

Egyszer aztán ideérkezett Vétek Vince kőműveslegény is. Az is bebújt a présházba, Csörsz csősz vékony, védő árnyékába. Csörsz örült, hogy ilyen szépen megszaporodtak. Néki puskája volt, a csavargónak revolvere, Vétek Vince pedig egy kifent kést mutogatott, amin halvány vérfoltok voltak. Most aztán már nem félt Séta Pistától, akármilyen nagy legény is volt hajdanában.

— Hát te miféle vagy? — kérdezte a csősz.

— Leány miatt, — mondta szomorúan Vétek Vince.

— Az is lány miatt, — nyugtatta meg a csősz. — De az már leülte.

— Mennyit kapott?

— Három évet.

Vétek Vince megvakarta a fejét.

— És a lány meghalt?

— Dehogy halt meg. Attól csak nem halt meg, hogy elrabolta titokban és elhurcolta a kazal alá.

— És mégis három évet ült?

— Bizony annyit. Ő maga mondta. Hát te mit csináltál a bicskáddal?

— Megszúrtam.

— Meghalt?

— Nem tudom. Mert azóta a Cserben bujkáltam, mint régen a szegénylegények. Én is három évet kapok?

— Az meglehet, — mondta a csősz. — De ki ne menj a napvilágra, mert ha meglát Séta Pista, fölád a bíróságnak.

Az öreget közben csak rázogatta a száraz kehe.

Egyszer éjjel a Hangyásmálon sétálgatott Pirkenau Olivér rendőri díjnok Thurzó Lencsike kisasszonnyal. Lencsike most ráért, mert a híres Párizs mulató gazdájával együtt meghalt. Úgy kiröpültek onnan a jómadarak, mintha kifüstölték volna őket. Írmagjuk sem maradt. Szerelmes csókjaik felűzték őket a magányos présházig, ott álmodozva elterültek a gyenge venyigék alján, de Pirkenau Olivér odasúgta Lencsike fülébe:

— Maradj csak csöndben, odabenn beszélgetnek.

És fülét rácsapta a présház falára.

Hajnalra megszállták a Hangyásmált Lutor legényei. És amikor Vétek Vince reggeltájt már lopakodva ereszkedett le a szakadék felé, hogy valahol az erdőben találkozzék Cukor Mária szolgálóleánnyal, a kopók elcsípték, bilincset raktak a kezére, s a cseri-vári kis csárdában odaállították Lutor rendőrbiztos elé.

Ott reggelizett Lutor rendőrbiztos Pirkenau díjnokkal együtt.

— Aztán nem tévedett maga, Pirkenau úr? — kérdezte a rendőrbiztos.

— Nem hinném. Jó fülem van.

— És mit keresne erre Vétek Vince? Nem gondolja, hogy már se híre, se hamva, ha az első napon nyakon nem csíptük?

— Majd megmondja, hogy mit keresett a présházban, — nyugtatta meg Pirkenau Olivér a gyanakodó rendőrbiztost.

Sehogy sem tetszett Lutor rendőrbiztosnak, hogy a véletlen ennyire a kezére járt

Pirkenau Olivérnak. Még előbb-utóbb kitérja a hivatalából.

Ott állt Vétek Vince a rendőrbiztos előtt. Nagyon gyámoltalan képet vágott, megijedt a három év szörnyű árnyékától, lesoványodott és kitüskésedett, máris olyan volt, mint a megvert, kódogó kutya. Lutor ki se hallgatta, rá se hederített, csak azt mondta a legényeknek: Vigyétek! Úgy kísérték be megvasalva Vétek Vince kőműveslegényt a cserivári városházára.

Úton-útfelen pedig már énekelték a szomorú nótát:

*Hallod, pajtás, Cseriváron mi történt,
Sipos Palit udvarában megölték,
Cukor Mária hátrafogta két kezét,
Vétek Vince beleszúrta a kését.*

Estére bement Lutor rendőrbiztos Vétek Vince cellájába. A bikacsökkel úgy elverte, hogy dőlt belőle a vér, az üvöltését pedig a harmadik uccában is hallották. Reggelre visszament Lutor rendőrbiztos a cellába és ráförmedt az összetört emberre:

— Ki vert meg?

Vétek Vince szeme fölzámlott.

— Lutor rendőrbiztos úr!

És úgy nézett az akasztófa-emberre, mint a hóhér.

— Ki vert meg? — kérdezte újra a rendőrbiztos s ahogy kitelt tőle, barátságos képet vágott a legényre.

— A rendőrbiztos úr!

Akkor sompolygott arra Mogori Marci városi hordár és rikkancs. Vitte a hóna alatt Pintérfy operáját, be akarta jelenteni a vá-

rosházán, hogy ezt a meggyilkolt ember holtteste mellett találta. A cella ajtaja félig nyitva volt, Mogori Marci mindent hallott.

— Ha azt mondod a tárgyaláson, hogy én vertelek meg, akkor hét évi fegyházat kapsz. De ha azt mondod, hogy Sipos Pál vert meg és önvédelemből nyúltál a bicskához, akkor fölmentenek. Megértetted?

Vétek Vince dúlt agyában kezdett pizmogni a világosság.

— Megértetted? — mordult rá Lutor és megrázta a bikacsököt.

Vétek Vince nem szólt semmit, csak bútán bólogatott.

Így akart bosszút állni Lutor rendőrbiztos a halott emberen, aki annyi borsot tört az orra alá. Mogori Marci pedig bement Pirkenau Olivér hivatalába és mindezt híven jegyzőkönyvbe mondta. A telefirkált papírcsomagot is ott hagyta, hátha keresi valaki. Azon is volt néhány vércsöpp a Sipos Pál elesett testéből.

— Megesküszöl erre? — kérdezte a volt zászlós.

— Megesküszöm! — mondta Mogori Marci, — hogy ne esküdném, engem is sokszor véresre korbácsolt a biztos úr. Pedig nem ártok én a légynek sem. Szegény süketnéma öreganyámat tartom én el. Alázattal kérem, ha volna a zászlós úrnak egy elviselt ruhája.

És vigyorogva mutatta, hogy micsoda rongyok lógnak le gutaütött tagjairól.

A csavargó megijedt, amikor megtudta, hogy Vétek Vincét elcsípték. Csak nagyon óvatosan mutatta magát a présház körül, aztán egyszer Talabér Imrét is megpillantotta a

Hangyásmálon. Egy fiatal, fehérarcú hölgygel sétálgatott a sűrű gyümölcsösben, a csavargó irígykedve, fellobbanva, beteg, vad szemmel nézegette őket, de mégis elrestelte magát, elsompolygott, mint a megtorpant ragadozó. — Itt már nékem befellegzett, — gondolta magában, — és éjjel búcsúra érkezett Csörsz csősz présházába.

— Ismeri maga Talabér hadnagy urat? — kérdezte a csavargó.

— Hogyne ismerném! Az hozta ide a kunyhóba Séta Pistát.

— No hát, az az ember az én unokatestvérem, — büszkélkedett Talabér Gaszton.

A csősz értetlenül bámult rá.

— És nem tudja, hogy mért vesztette el a rangját?

Az öreg elgondolkodott.

— Beleznayék villája alig egy kőhajításnyira van innen. Ott talán meg tudják mondani. Mert akkoriban úgy mesélték, hogy Beleznay ezredorvos úr családja miatt. Egyebet én nem tudok. De annyit mondhatok, hogy a Séta Pista kileste már magát. Jó lesz töltényekről gondoskodni.

És száraz kezével megforgatta a puskát.

— Sörétes? — kérdezte a csavargó.

— Sörétes, ha a szemébe eresztem, megvakul.

A csavargó megmutatta a revolvert.

— Ez biztos. Ez golyóra jár.

Künn zuhogott a sűrű zápor. A csavargó csontig ázott az éjszakában. Ment, bukácsolt, törte magát előre, aztán visszamászott a szakadék felől, a kis patak vize már jól megdagadt, nem tudta átlábolni, megint a

magányos villák körül kódorgott, mint a szőlőtolvaj róka. A Beleznay-villa üres volt. Talabér Gaszton megtelepedett a villában, feltörte a pincét és lefeküdt aludni. Ott éldegélt a villában és röhögött magában, milyen jó menedékre tett szert.

Nappal vendégek jöttek a villába s ilyenkor egy üres hordóba bújt a csavargó.

Séta Pista a veranda előtt állt.

— Valaki járt a villában, — mondta Katica és fekete fátyolát gyengén csókolgatta a szél.

— Ejnye, ejnye! — vakarta a fejét a csósz és sűrűn pislogott. — Majd résen lesznek!

Csermák földbirtokos ült a verandán. A vaddisznó-serte remegett a kalapjában. Nézegette a csósz kalapját, azon is vaddisznó-serte himbálózott. És nézegette a szomorú fátyolt, amely olyan szép volt, mint a menyasszonyi koszorú.

— Bizony nem árt, ha résen lesz, — mondta dorgáló hangon Csermák földbirtokos. — Sipos Pál gyilkosát is itt csípték el. Úgy látszik, gyilkosok menedéke lett a Hangyásmál.

Séta Pista elszomorodott.

— Vigyázok én mindenre becsületesen!

Csermák továbbra is zordan nézett rá.

— Az ilyesmi a Csórsz idejében meg nem történhetett volna.

Nagyon fájta Seta Pistának, hogy ennyire rápirítottak. Hogy még annyit sem ér, mint az öreg Csórsz. Fölizzott benne az önérték, éjjel-nappal őrizte ezután a Beleznay-villát.

A csavargó pedig beleszorult a hordóba.

— Legjobb volna, ha bevinnék a városi agg-ápoldába, — mondta Séta Pista a feleségének. — Az öreg Csörsz rejtegette a présházban a gyilkost is. Ezért mondta a Csermák úr, hogy gyilkosok menedéke lett a Hangyásmál.

Séta Pista tudta már, hogy valami sötét, szakállas ember bujkál a villák között. Hol a szaladó lábát, hol a zörgő szakállát, hol meg a szemét vette észre, sötét, rossztűzű szemét, de mindig eltűnt előle, mintha a föld nyelte volna el. Egyszer rá is ugrott, de az csak a madárijesztő volt. Akkor röhögést hallott a présház felől. Bebent a présházba. Csörsz aludt az alacsony szalmaágyon, még nem ölte meg az erjedés. Na, majd ősszel, ha addig kibírja a tüdeje! A galagonyabokor megzörrent, Séta Pista kiugrott a présházból, de csak két kakas öklelőzött a bokor alján, nagy dühösen, vérpiros tarajjal.

Csörsz fölébredt.

— Na, öcsém, fikokas! — mondta csúfolkodva az ifjú csősznek, — hát mi szél hozott?

Ült az alacsony szalmaágyon és himbálta rogygyant, faggyúval bekent csizmáit.

— Jobb volna magának az agg-ápoldában! — mondta Séta Pista és szörnyen végigmérte az aszott embert.

— Lehet, — mondta az öreg.

— Majd szólok Talabér hadnagy úrnak, — fenyegetőzött Séta Pista.

— Lehet, — hagyta helyben Csörsz csősz.

Megint megzörrent a galagonyabokor. Séta Pista kiugrott, de a kakasok már nem voltak ott. Zavartan hajlította szét a nyug-

talán bokor ágait, széljárás se volt, ember se dolgozott erre, mi az ördögtől zörgött a bokor?

— Te gyilkos! — süvöltött feléje egy hang.

Nézett a hang irányába. A lankán valami feketéllett, állat szőre, föld göröngye görény, vagy egy ember rettenetes üstöke. Séta Pista lekapta a puskáját.

Most valaki rátette a vállára a kezét. Megfordult, Talabér hadnagy volt. És mellette állt Oszlányi Nóra.

— No, mi baj, Pista? — kérdezte Talabér.

Nóra szelíden mosolygott. A meleg májusvég tiszta derűje elöntötte az arcát. A lány gödröcskék most kissé pirosak voltak.

— Valaki bujkál a szőlőben, — jelentette alázatosan Séta Pista, — és riogatja a népet.

— Talán madár? — kérdezte Nóra.

— Talán róka? — kérdezte Talabér.

— Nem, nem, — neheztelt Séta Pista, — iszonyú bozontos szakállá van. Már Csermák földbirtokos úr is panaszkodott rá. Betört a Beleznay-villába.

Talabér sápadtan nézett rá.

— Hja, barátom, ha csősz vagy, akkor csípd el! Most mutasd meg, hogy legény vagy a talpadon!

És eltűntek a virágzó orgonabokrok mentén. Az orgona szemérmes gyöngyei rájuk hullottak, mint illatos csókeső lágy cseppjei.

Füleky Alabástrom is erre sétált az alispán fiával. A pesti partija meghiusult. Az alispán fiával járt jegyben az ezredes legidő-

sebb leánya. Gyönyörű pár volt. Az alispáni villát kellett rendbehozni az esküvőjükre. Arrafelé igyekeztek. Ez volt a legszebb villa a Hangyásmálon. Történelmi épület volt. A Hunyadi-várkastély mintájára építették.

Fülek Holdvilág is itt volt a szép májusban. Mosolyogva hallgatta Verebély hadnagy édes verseit a legszebb tavaszról.

— Talabér feleségül veszi Oszlányi Nórárt, — mondta Fülek Alabástrom.

De ez nem érdekelte a vőlegényét. Megállt az orgonabokor alatt és forrón megcsókolta a menyasszonyát.

— Meglátnak! — suttogta kábultan a leány.

— Nem bánom, — heveskedett az alispán fia.

— Talabér nem szereti, hideg ember, Nóra bolondul utána, — mondta Fülek Holdvilág.

Verebély hadnagy nem volt hideg ember. Átkarolta Holdvilág nyulánk derekát, de a leány nevetve siklott ki a karjai közül.

Séta Pista fülében zúgott a rekedt hang:

— Te gyilkos!

És nem feledte el, mit mondott néki Talabér hadnagy úr: Ha csősz vagy, akkor csípd el! Most mutasd meg, hogy legény vagy a talpadon! — Hát én a nyakára hágok, ha addig élek is! — határozta el Séta Pista.

Bebújt a kunyhóba, letette a sörétes puszkát és vállára akasztotta a másikat. Az golyóra volt töltve.

A felesége görnyedve üldögélt a széken. Az arca szomorú volt és elkényszeredett. De

azért mosolygott. Már várta a második kis családot.

— Ember! — szólítgatta az urát. — Menjen le kend a tudós asszonyhoz.

— Megyek, megyek! — mondta ijedten az ember.

És elindult a tudós asszonyért. Szeme végigvillámlott a felbolygatott Hangyásmálon. A csavargót kereste.

Akkor a csavargó már a Beleznay-villa pincéjében üldögélt és a félhomályban a revolverét igazgatta.

— Valaki megint itt járt, — ijedezett Katinka.

De Csermák földbirtokos olyan szerelmes volt, hogy nem hallott semmit.

— Biztosan a madarak csipegetik a rügyeket, — mondta és megcsókolta Katinka fáradt kezét.

A felesége a negyedik éve feküdt zavart lélekkel a szanatóriumban, a Párizst bezárták, Rübzahl gőzmalomtulajdonos külföldre utazott; Bozóthy főhadnagy meghalt, nem volt senkije. Csermák földbirtokos gavallér ember volt. Amikor a likvidáló takarékszólította, vállalta az utolsó hamis váltót. Katinka sohasem tudta meg, hogy Csermák földbirtokos állt ki az ura becsületéért.

— Elválok tőle és megesküszünk, — mondta a földbirtokos.

Katinka elgondolkodott.

— Nékem olyan rossz hírem van, — tiltakozott Katinka és nagyon őszintén nézett bele a földbirtokos szemébe. — Talabér volt a vőlegényem. Bozóthyt szerettem és hírbe

hoztak báró Merci főhadnaggyal. Hogy lehetnék most Csermák földbirtokos felesége?

— Nékem is rossz hírem van, — védekezett Csermák földbirtokos. — Pusztám van, a Párizsba voltam szerelmes és szerencsétlen feleségem miatt hírbe hoztak, hogy könnyelmű, dologtalan és léha vagyok. Meg akarok nyugodni, pihenni akarok. Katinka, elfáradtam, kérem, segítsen rajtam! Legyen a feleségem!

És szeme kigyúlt, mint éjjel a szentjánosbogár és megremegett a keze az erős, hatalmas férfiúnak a gyenge, esendő asszonyka mellett, aki oly fehér volt és vékony, hogy már szinte át lehetett rajta látni. És Csermák földbirtokos panaszkodott arról, hogy elfáradt és pihenni akar. És azt várta, hogy majd ez a gyenge, megviselt asszonyka önt bele új erőt és új akaratot.

Undorral gondolt a Párizs nyomorúságos éjszakáira és úgy érezte, hogy most más ember lett belőle. Idegenül gondolt a borzalmas szanatóriumra, ahol egy megrendült agy reménykedik lelke egy-egy ritkán felragyogó fénysugarában, hogy az ura még mindig halálisan szereti. Most örökre elhagyja ezt a reményt, elsiet előle, eltemeti, mert egy drága kis kéz ijedt forróságát érzi a közclében. A kis kéz gondolkodik, elhúzódik és cnyedten omlik alá. Úgy nem illenek egymáshoz. Egész világ van kettőjük között. És mind a ketten már egy egész világot hagytak a hátuk mögött. És mégis találkozniok kellett. Katinka szemében volt valami titok és vízió és Csermák földbirtokos rohant a vízió után. Katinka lelkében kinyílt egy kis

józanság, gondolkodott, az uniformis után a vaddisznó-sertét látta maga előtt, talán minyárt a serte után kellett volna kinyujtania a kezét! Megrázkódott. Feltámadt előtte a pusztá a zörgő kolompokkal, a trágyadombbal, búzló istállókkal, fojtó porfelhővel és a sík föld ezernyi unalmával. Semmit sem látott a pusztából, sem a virágok hullámozó tengerét, sem az érő gabona hajladozó kalászait, sem a hajnali napfény örök káprázatát. Leverten nézett Csermák földbirtokosra.

— Várjunk még, kedves barátom! — mondta szomorúan. Es tekintete végigsiklott az egyhangú gyászruhán. — Várjunk még. — És nagyon, nagyon őszintén mondta: — Nem tudom, hogy mit vétettem én, mi a bűnöm, higye el, Csermák, oly sokat gondolkodom ezen. Hát nékem nem lehet újra kezdenem? Nem lehet újra élnem? Nem szabad szeretnem senkit, az én sorsom a szenvedés, a bukás? Nem, nem, ostobaság, rossz hír, kinek van joga ahoz, hogy a lelkembe nyúljon, a titkaimat kilesse, az életemet elkekerítse? Egy fanyar, száraz ember mellé akartak kényszeríteni s itt kezdődött az életem eltévedt útja, letértem egy útról, mert azt hittem, az nem az én utam és egy másik utat választottam, amely ide vezetett. És az állandó lelkesedés, az állandó pletyka marcangolt, az uram egy elsüllyedt lélek kétségbeesésével kapaszkodott báró Merci főhadnagyba, hogy megmeneküljön, itt, ez a nyugtalan, piciny férgektől nyüzsgő világ azt suttogta, hogy a szeretője vagyok a főhadnagynak, pedig ő csak a váltókat írta alá. Én fölsikoltok az átok ellen, én harcolok a

hazugság ellen, én nem akarok büntetlenül elsorvadni és elpusztulni, mert nincs bűnöm. Anyám elveszett, apámat megrágalmazták és én egy öngyilkos tiszt özvegye vagyok. Miért? Mit vétettem? Mit akarnak tőlem? Nem öltem, csak önmagamot öltem meg, nem szennyeztem be senkit, csak énrám szórják a szennyet. Sokszor mégis tép és marcangol az önvád, hogy Talabér hadnagyot én tettem tönkre, de ez nem igaz, Talabér vad, rideg és nehézkes, nem szerettem, éppen mert ilyen volt s azt hittem, hogy Bozóthy főhadnagyban találok meg a boldogságomat. Gondolja meg, Csermák, jól gondolja meg, én beteg vagyok, pihenni szeretnék, gondolja meg, édes barátom, újra arra kérem, ne siesünk, várjunk még!

— Várjunk még! — ismételte Csermák és eszébe jutott, hogy előbb még el kell válnia a feleségétől.

Feldúlt lelke nyugtalan volt. Künn tombolt a május, szerelmes párok csókolóztak az orgonabokrok alatt, sebesszárnyú fecskék hordták a sarat a készülő fészekhez, hogy fiókáik puha melegben csipoghassanak és itt a villában hűvös és dermesztő volt a levegő.

— Katinka! — hördült fel Csermák és tekintete vad és ijesztő volt, amint leplezetlen vággyal nyúlt a sápadt, tiltakozó kéz után.

Katinka sikoltozni kezdett.

— Lépéseket hallok! Valaki jár a villában!

Kiszaladt a verandára.

Lutor rendőrbiztos jött az úton. Kislányát kézenfogva vezette. Jöttek fölfelé a

májusi napfényben s mind a ketten a Marseillet énekelték. Lutor rendőrbiztos rekedt, elkopott, vérbeborult hangján, a kislány reménykedve, lelkesen, idétlen kis szopránján vibráltatta a forró hangokat. A forradalom szaladt fel a Hangyásmálra, a felfüggesztett Lutor rendőrbiztos a forradalmi dalt énekelte s élete csöpp reménysége, eszménye és mindensége, a piciny gyermek, akiért élt, verekedett, bömbölt és csalt, akit egyszer a boldogság révében akart látni, a piciny lányka is énekelte a dalt, értetlenül és tudatlanul, fejlődő lelke homályos érzéseivel és misztikus ösztönével, hogy ez az óriási ember, az ő édesapja, a legnagyobb és leg hatalmasabb apa az egész világon. És nem tudta, hogy Lutor rendőrbiztost felfüggesztették az állásától, mert futni hagyta a gyilkos s amikor kézrekerült, a cellájában kitanította, hogy menekülhetne meg a súlyos fegyháztól.

És most minden összeomlott. Húszévi szolgálat után kidobták a hivatalból. Sipos Pál egyszerűen azt mondta, amikor megszűrték: Jaj! Pirkenau Olivér is azt nyögi majd egyszer, hogy: Jaj!

Kanyarodtak fölfelé és az erdő öle és a lankák lágy vonala lelkesen verték vissza a Marseillese dallamait.

Katinka némán bámult utánuk. A kislányt nézte, lenszőke, fonott haját, durva kis ruháját, nagy cipőjét és nézte a boldogságát, az élet legnagyobb boldogságát, amikor az élet még szűz és tudattalan. Ő már sohasem fogja érezni ezt a boldogságot.

Egy pillanatra a halálra gondolt.

Csermák megérintette a vállát.

— Megőrült! Ez az ember megőrült. Különben is bolond és közveszélyes volt egész életében. Csak az ilyen reménytelen és szomorú társadalom tűrhetette el évekig Lutor rendőrbiztos vérlázító basáskodását.

De Katinka nem hallotta, hogy mit beszél. Az induló lüktető, borzalmas ütemeit érezte a halántékán. És a szívébe belenyilalt a kislány rimánkodó, keserves hangja.

És a Hangyásmál felzúgott és felzendült a Marseillese véres hangjaitól.

XXIII.

Talabér visszakísérte Nórát a sétatérig, ott sürgősen búcsút vett tőle. A hangyásmáli kiránduló társaság is oszladozott már. Lutor letért a Sanssouci felé, ott fogja bánatát el-sírni a piroskendős asszonynak vagy Wagner kapitánynak, aki mostanában már naponként az egyik filagóriában üldögélt és egymagában iddögált.

Talabér visszasietett a Hangyásmálra. Okvetlen beszélni akart a csavargóval, nem tűrhetette egy pillanatra sem, hogy ez az ember még tovább rémítgesse a Hangyásmál csöndes lakóit és szorgalmas cselédeit. Nyugtalanul kapaszkodott fölfelé, az utak már kihaltak, a szétszórt villák mentén csak a ringó szőlőfürtök remegtek érő szemeikkel, a lehúnyó nap sárgás-vöröses kévéiben. Séta Pistát nem látta sehol. Még maga sem tudta, mikép, meg akarta beszélni a csősszel, hogy a csavargót, török-szakad, de el kell hajszol-

nia Cserivár környékéről. Séta Pista a tudós asszonyt kereste, mert a felesége már kétszer elájult.

A présháznál megállt, kopogott, de nem eresztették be. Ment a csőszkunyhó felé, a Beleznay-villát elkerülte, mert nem akart Katinkával találkozni. Tudta, hogy Katinka sokszor fölsétált a csöndes kis villába, hogy elzárja a vak csöndbe, eltitkolja a világ előtt szégyenét és bánkódását.

A présházból most elindult valaki. A nap már csak az erdő fáin át lankadozott ide, a hegyoldalra. Bágyadt, csodaszép májusi alkonyat ölelte át a Hangyásmált. Talabér a présház felé figyelt. Megfordult. A cserjék, bokrok, venyigék megzörrentek, mintha ijedt nyulak kergetőztek volna, de Talabér nem látott sem embert, sem állatot.

— Talán már el is ment, — gondolta Talabér, — meglátott és kereket oldott.

Egy darabig céltalanul keringett a kunyhó és a Beleznay-villa között, maga is reménytelennek tartotta, hogy Talabér Gasztonra most itt véletlenül ráakadjon. A szőlőhegy oldalán lassan lefelé ereszkedett, arra gondolt, hogy elsétál Sanssouci felé.

Mire az erdő szélére ért, már beesteledett.

— Kivertek, mint a rühes kutyát! — dörmögte magában Csörsz csősz, vállára kapta a puskát és elindult a kunyhó felé. Benn a kislánnyal beszélgetett Séta Pista felesége, a kecskét már megfejte, a tejet már felforraltta. Az arca most nagyon békés volt, jól érezte magát, nyugodtan várta a tudós asszonyt.

Az ura egyre késett.

Csörsz a kunyhó mögött lekuporodott. Szalmacsóvát tépett ki a kunyhó rézsutos tejéből, azt meggyújtotta s ráhajította a zsuffödélre. Visszaosont a présház alá, lehasalt s a puskát lövésre készen tartotta.

A kunyhó kigyulladt.

És ugyanakkor fellángolt a Beleznayvilla is. Fölesaptak a gyönyörű lángok, szétterjedtek a bámuló estben, szinte röpítették, vitték magukkal a könnyű villát. Az örökzöld ijedten kúszott visszafelé, de a lángok elkapták és vékony szárait tűzerekké varázsolták. A tető ropogott és pattogott, az ablakok szétrepedtek s a csipkefüggönyök halovány fényben táncoltak a bujkáló lángnyelvek mentén, mint éjféli lidéretűzek a sötét hinár fölött.

Az asszony leugrott az ágyról.

— Jézus Mária! Ég a kunyhó!

Karjára kapta a szepegő Veruskát, a kis kecskét maga előtt terelte, a komondor az oldalán vonított. Kirohant az égő kunyhóból. Sietett a venyigék mentén és segítségért kiáltozott. A szétszórt villák cselédei, fáradt kertészek, álmos kapások és hetyke vincellérek szintén segítségért kiáltoztak. A Hangyásmálon nem volt víz. A szakadék vize messze volt ide s a város még távolabb. Ijedt, surranó árnyak imbolyogtak a Hangyásmálon, a villa úgy égett, mintha tüzet hajigáltak volna bele s a kis kunyhó száraz zsúppja vidáman ropogott. Az árnyak jajgattak, de nem segítettek.

Séta Pista felesége leroskadt egy venyige alá. Leesett a földre, mintha lekaszá-

ták volna. Veruska sivalkodott, a kis kecske türelmesen bámult, a komondor vonított és szűkölt és a második kis család megszületett a repdeső venyige alatt.

Már régen mondta Séta Pista, hogy útban van a második kis család. Most szépen megérkezett a ragyogó csillagok alá. Már sírt is, sírt és a sírását jobban lehetett hallani a Hangyásmálon, mint a susogó zajt, a tűz pattogó, mérges muzsikáját, a lángok örült süvöltését és a jajgatást, amely feltört és kiszállt az égő katlanból. Egy gyermek sírt az ég alatt, a venyigék bólogattak piciny teste fölött, az apró fürtök himbálóztak ijedt szájacskája körül, a kis kecske csak nézett és kínálta rózsaszínű tőgyét, a komondor leült melléje, nyugtalanul forgatta a szemét, csóválta rövid farkát, lesben állt, vigyázott rá. A kis szőlő már itt volt, csak a puha kenyér hiányzott még mellőle.

És az új élet körül pusztítottak és gyilkoltak az emberek.

Séta Pista rohant visszafelé, nem találta otthon a tudós asszonyt. Ég a Beleznay-villa! Akkor még nem látta, hogy a kunyhó is ég. — Biztosan az a nagyszakállú csavargó, — dörmögte magában, — lekapta a puskát, élesen kutatott a sötétedő estben, figyelt, kiáltozott, s most egy golyó süvöltött el a füle mellett. Valahonnan rálöttek. Lehasalt a földre s csak úgy vaktában, hogy a gyilkos lövöldöző ne érezze magát biztonságban, a levegőbe lőtt. Nem látott senkit. De most a kunyhó felől is löttek. Séta Pista a kunyhó felé tekintett, ekkor látta, hogy a kunyhó is ég. Forró verejték csapta meg, felugrott s

mint a szélvihar, vágatott fölfelé. Bennég a család! Odaég minden! — rémüldözött a lelkében. Rohant. És érezte, hogy minden tagja oly könnyű, mint a kis, üresbélű nád, ami oly szépen pattog a kunyhó tetején. Könnyen szaladt, mint az orkánkergette falevél, forgott, futott, hajszolta magát, Séta Pista belezuhant a semmibe, amiből kiszállt, semmivé lett a kunyhó, amiből kihajszolták az öreg és semmivé lett a család, amiért élni akart. És megint rálöttek. Most már a prészház felől is durrogott a puska és oldalvást is ropogott a fegyver. Séta Pista lezuhant. És többször egymásután rálőtt a láthatatlan semmire, ami felgyújtotta a kunyhóját és most meg akarja ölni.

Beleznay ezredorvost megvadult paripák ragadták a Hangyásmál felé. A városi, pókhálóverte lajtoskocsikat kitolták a tűzoltószínből, vizet szivattyúztak beléjük és a pihent lovak száguldtak a tűz felé. A tűzoltófőparancsnok már egyenruhába bújt és föl-tette fejére a hatalmas sisakot.

Talabér a félúton lehetett, amikor valami különös zaj ütötte meg a fülét. Megállt, visszafelé kémlelt, akkor csaptak ki az első lángok a Beleznay-villából. Rossz sejtelmek gyötörték. Gasztonra gondolt, a megtépett lelkű emberre, aki sehol sem találja a nyugtát, a vesztét keresi és veszedelmet terjeszt maga körül. Egyszer leütötte a törvény s most bosszút áll emberen, törvényen, világon, hogy még egyszer élhessen. Féreg pusztítja a férget, állat az állatot, ember az embert, mindenki a más vesztéből akar élni. És a kis csecsemő sírdogál a venyige alatt,

jelenti a világnak, hogy megérkezett s egyszer majd ő is másnak a vesztére tör. Csörsz egyre lövöldöz a présház mögül, a csavargó vállát súrolta a golyó, négykézláb kúszik az erdő felé és futtában hátra-hátraló, hogy ne merjék üldözni És Talabér kapaszkodott föl-felé a Hangyásmálon.

Katinka kirohant az égő villából. És nyomában Csermák földbirtokos. Csermák lezuhant és gurult a szakadék felé. Égett teste marta, pernyévé szitált ruhája lemállott róla, a vaddisznó-serte pörkölten hevert az úton és ő gurult, gurult lefelé, venyigén, vetésen, fűvön, kerten át gurult a szakadék felé és gondolatai üszkösödni kezdtek az agyában.

— Katinka! Katinka! — zihálta Talabér és felkapta a roskadozó asszonyt. Már nem látta, ki menekül vele a tűzből, vékony gyászruhája leégett róla s a fátyol megmaradt, megpörkölt kis foszlánya himbálózott utána, mint hűvös legyező, amely égő arcát és sebes testét frissítette és legyezte. Alélt lelke hamvadozott, ijedt pillái rácsapódtak a szép szemekre, amelyekben most nem volt vízió, csak halálrémület. És Talabér hadnagy menekült a Hunyadi-várkastély felé a megégett Bozóthnéval.

A lajtoskocsik veszettül közeledtek az országúton. A Sanssouciból is elsiettek az emberek, Wagner kapitány felhorkant, mint a jó csataló, felállt és a Hangyásmál felé törtetett. Csak Lutor rendőrbiztos nem mozdult. — Hadd égjen! — ordította, — bárcsak égne le minden kéjlak a szőlőben! — És rendület-

lenül énekelte kislányával együtt a Marseillet.

Most síránkozó csipogást hallott Séta Pista.

— Menekülnek a madarak! — gondolta és kúszott a roskadozó kunyhó felé.

Megint hallotta a csipogást. Talpra állt. Már ott volt a kunyhó előtt. A bejárata már összeomlott. Mint a részeg ember kalapja, előrezuhant a tető és füstös lánggal borította el a bejáratot. Séta Pista széttárta a karját, hiába, itt nincs segítség!

— Valaki síránkozik!

Éji bogarak zümmögtek, szárnyas egér csapkodott, lenn, a mélyben békák kuruttyoltak, a tücskök zenéltek, mint gondtalan muzikusai a boldog természetnek és a csillagok oly egykedvűen nézték a piciny tüzeckét a Hangyásmálon. A semmi elég s nem marad utána semmi.

A venyige alatt egy gyermek sírdogált. Amikor Séta Pista fölért a gyermeksírásig, Wagner kapitány lovaglóostorát érezte az arcában. Egy pillanatig kábultan és tehetetlenül állt az apró kis élet mellett, de aztán felhördült, mint az állat.

— A kutya úristenit! Meg akarnak ölni!

Vette a puskáját, ordított, segítségért ordított, kinyitotta a tarisznyáját, megigazította a töltényeket és lövöldözni kezdett. Most már vadul, eszeveszetten lövöldözött a préház felé. A Hangyásmál ropogott és patogott, mint a rossz gerinc, amit kettétörtek. Most roskadt földig a kunyhó. A lajtoskosik már fölkanyarodtak a nehéz útra, az első vízszög belesistergett az égő villába.

Beleznay ezredorvos paripái fújtattak, mint a sárkányok. — Katinkám! Katinkám! — kiáltotta az ezredorvos és ahogy csak pohos teste engedte, szaladt a villa felé. És Séta Pista jobbra-balra küldte a halálos golyókat.

— Katinka nincs sehol! A villa üres volt! — jelentették az ezredorvosnak.

— Nem! Nem! Nem! — nyögte Beleznay, — nem, nem! — és mást nem tudott mondani.

A lángok már szűkölni, lapulni kezdtek. A gyors vízzuhatag fojtogatta a tüzet.

Wagner kapitány a Hangyásmál tövéből nézte a Beleznay-villa pusztulását.

— Istenem! — sóhajtotta, — én szívesen elégtém volna Katinka helyett! — És visszafordult a Sanssouci felé.

Csörsz csősz meglapulva, csendesen bebújt a présházba. Lefeküdt a szalmaágyra, magára terítette a gyékénytakarót, lehúnyta a szemét, keresztet vetett magára és ezt mondta: — Most már forrhat a must, érhet a bor, jöhet a halál! Egyszer csak meg kell halni mindenkinek!

— Katinkám! Drágám! — nyögte halálos aggodalmában Beleznay ezredorvos.

Talabér már a Hunyadi-várkastély előtt állt. A kastély ablakai sötétek voltak. — Nincs itt senki? Segítség! — kiáltotta Talabér. — Ki van itt? Emberek, van itt valaki? — Egy vénasszony riadt, kopott arca ütközött ki a sötétből. — Hallja, maga idevaló? — Uram Jézus! — sivalkodott az asszony, — itt a végítélet! — Ketten bevitték az ájult Katinkát az alispán kastélyába. Egy széles kerevetre lefektették. — Hozzanak egy kis

olajat, — kiáltotta Talabér. — Aztán kenje be a testét! — Lehajolt Katinka melléhez. Szíve aléltan dobogott. — Orvosért szaladok! Addig maradjon itt mellette! Megértette? — A zselléraszony csak ájultozott és sivalkodott és ügyesen pátyolgatni, dörzsölgetni kezdte Bozóthy főhadnagy félmeztelen özvegyét.

Ekkor Csermák földbirtokos tehetetlenül hevert már a szakadék kövei között. A víz megcsapkodta a testét, a málló göröngyök besározták nyitott sebeit, s a tüskék megszurkálták és megtépték. Kínlódott, erőlködött, de nem tudott megmozdulni. — Mi történt Katinkával? — lázadozott hirtelen benné, — gyáva gazember, elhagyta Katinkát s csak a magad égett bőrére gondoltál, — s félholtan terült el az áradó patak mellett, a moszatos, piszkos, hináros patakágy ronda kövei között, mint egy megtiport csibor.

— Hála Isten, földél alatt van! — lobbogott fel Talabér bensejében. És frissen szaladt a villa felé. Mintha Beleznay hangját hallotta volna. — Szegény Katinka, — gondolta és Nóra jutott az eszébe. Ott hagyta a sétatér fáin között, hogy megmenthesse Beleznay Katinkát. De Beleznay Katinka talán haldoklik már a hús kereveten, és Nóra csodálkozva nézi az ablakból a távoli tüzet, amint felszárnnyal az ég felé és szikráiban elviszi a múltó, emberi boldogságot, amely oly törpe, hogy sokszor észre se lehet venni. És Oszlányi Nóra nem tudja, hogy Talabér hadnagy mentette meg azt az asszonyt, aki megölte a multját s most a jelenébe is betört. Mit keresett Talabér hadnagy a Beleznay-

villában? Miért hagyta magára Oszlányi Nórát? Bizonyára ott szoktak találkozni, elbújva, rettegve, egymás csókjaiba fulva, szegény parázna lelkek, akik most újra egymásra találtak egy szétroncsolt hulla elmúlt emlékében!

Zümmögő éji bogarak csapkodtak, mint zümmögő, eltévedt, céltalan golyók, amelyek vértért és bosszúért lihegték.

— Ezredorvos úr! Katinka a Hunyadi-villában van! — kiáltotta Talabér, a tető füstölgő, kéklángú gerendái és lécei felé, amelyek úgy világítottak a megsűrűsödött éjszakában, mint egy sötét panorámában hirtelen kigyúló durva csontváz redves bordái.

Zümmögő éji bogarak csattogtak.

Talabér erős ütést érzett a mellén. Megállt, körülnézett, ki ütötte meg? Nem látott senkit. A mellén melegség buzogott, mintha forró bort öntöttek volna rá. Odakapott a melléhez. Most már a kezén is érezte a nagy, áradó, ömlő melegséget. Elindult, de féltérdre bukott. Kezét felnyujtotta.

— A Hunyadi-villában, a Hunyadi-villában!

Leroskadt.

Nem tudta, mi történt vele, mindenáron megakarta mondani Beleznay ezredorvosnak, hogy Katinka az alispáni kastélyban várja. Ott fekszik a fehér kereveten és várja a segítséget. Csak a ruháját kapta le róla a láng, kicsit végignyalta a testét is, de már olajjal kenik, már magához tért. Katinkának nincs semmi baja, de őt valami ütés érte a mellén s most már a nyakában is érzi a forróságot.

— A Hunyadi, — mormolta, — már biztosan szaladnak, az egész Hangyásmál forr, tolong és jajgat a Hunyadi-kastély körül, mindenki Katinkát akarja megmenteni. Még egyszer fel akarta emelni a karját, hogy az utat mutassa, a Hunyadi-kastély felé menjenek, de a karja már nem mozdult. Mondják meg Nórának, hogy itt fekszik egy orgonabokor alatt, nem, nem Katinka miatt jött ide, a csavargót üldözte, a szerencsétlen csavargót akarta elkergetni. De a csavargó összecimborált Csörsz csósszel és felgyujtották a Beleznay-villát és a csőzskunyhót. Igen, Nórát értesíteni kell, hogy itt fekszik az orgonabokor alatt. Az inge csupa vér, a bokor lelógó levelei is véresek és a puha föld is issza a meleg vért. Mindenütt vér van körülötte, oly szépen zümmögnek az éji bogárkák, csodálatos, hogy egyszerre ütést érzett a mellén és elesett. Pedig meg akarta mondani Beleznay ezredorvosnak, hogy Katinka él és Oszlányi Nórát értesíteni kell. Ha a Sanssouciba megy, akkor most hallgathatná a Marseilleset, amint szoprán hangján éneklí Lutor Bözsike. De ide kellett jönnie, hogy megmentse Katinkát. Akkor reggel Sipos Pál átszúrt melléből is ömlött a vér és Mogori Marci belopta a gazdátlan koporsót az udvarra. Erre nem járt Vétek Vince kőműveslegény és itt nem zárták el előle a szolgálólányt, akiért ölni tudott. Itt csak a villa égett és a kis kunyhó égett és zizegtek a golyók, mint nyugtalan, sötét, éji bogarak. Nem szúrták meg, csak erős ütést érzett a mellén.

— A Hu-nya-di, — de most már egészen elalélt. Nini! Milyen erős szál legény volt,

milyen izmos és kemény, mennyi szenvedést állt ki és most elesett egy kis ütéstől. Most a szerkesztő szobájában lehetne, ülhetne az antik karosszékben és hallgathatná a régi zenélőóra édes menüettjét. A zenélőórát Mikszáthtól, nem, Nóra másképp mondta, az aranytálakat, az aranytálakat, Nóra szép, barna aranytálait, az avar aranytálakat kapta Mikszáthtól, Nóra fehér kezét és jószágos mosolyát látta, Nóra könnyeit érezte, a sétatér zúgó fáit és újra Nórárt látta, Nórárt, amint könnyedén elsietett, félénk nehezetteléssel a szemében. És a zenélőórát kitől kaphatta a szerkesztő? Egyszer oly vakmerőn rohantak be a tisztek, de elképedtek, mert ott találták Talabér Imrét a doge-szék mellett.

— A Hu-, — és most már nem tudta végiggondolni. Ágyában összefolytak a gondolatok, a teste megvonaglott, menekülni szeretett volna innen. A tiszti gyűlésen kegyetlenül bántak vele, ő ezt nem érdemelte meg. Most újra bebizonyította Katinkának, hogy Talabér hadnagy egész ember, tudja, mi az állásbecsület, Talabér hadnagy most is tiszt. Olyan tiszt, amilyennek ő az igazi tisztet elképzelte. De a tiszt most nem tud innen elmenekülni. Már roncs, mint Vak Iliás, már annyi ereje sincs, hogy a gyenge, harmatos kis füvet lekaszálja. És itt minden leég és elpusztul. Itt hiába hivalkodnak a szép kéj-lakok, merev tornyaik hiába fenyegetik az eget, a tűz közepük vágat és nincs már kastély, szerelmes villa, jóízű présház, lopott kunyhó, nincs többé az élet számára eldugott, eltitkolt puha fészek, minden rom, per-

nye és sár. A jó, a bátor, a hatalmas fészkek, amiket acélból kovácsoltak, sziklából vertek, most alázatosan leomolnak a földre és összekeverednek újra a fekete sárral, amelyből kilopták a sárfészkeket. De menekülni kell innen! A tűz égeti a csontjait, a sár összekeveredik a vérével, menekülni, menekülni, menekülni!

Talabér hadnagy elvesztette az eszméletét.

Rendőrlegények verték fel a Hangyásmál alélt csöndjét. A kunyhó még saját zsírjában sistergett, de a villa már halott volt. A kis csecsemőt fölemelték a venyige alól, elvitték a városba és Séta Pista új reményekkel ballagott az új élet után. Hajszolták a gyujtogatót. És a rendőrlegények hajnalban ott találták Talabér Imrét az orgonabokor alatt. A legények nem ismerték, de Pirkenau Olivér volt zászlós és kapitányhelyettes fölismerte.

— Súlyosan megsebesült, — mondta Lutor rendőrbiztos utóda. — Be kell vinni a kórházba!

És Talabér Imrét beszállították a cseri-vári közkórházba.

XXIV.

Amikor kinyitotta a szemét, rávakított a kis kórházi szoba különös fehérsége, úgyhogy hirtelen újra lehúnyta szempilláit. Tacita, a kedves testvér állt az ágya mellett, csendesen, figyelmesen és gonddal leste, nem kíván-e valamit a beteg. Talabér lassan meg-

mozduló pilláin át nézte az apáca piros arcát és fehér főkötőjét, amely úgy koszorúzta a fejét, mint egy megbénult szárny. Nézte nehéz posztóruháját, amely durván eltakarta ifjú testét és számolta olvasóján a súlyos, nagyszemű, fekete gyöngyöket, amelyek némán panaszolták az apáca végtelen megalázkodását és örök lemondását mindenről, ami a földön lángoló élet és sivár boldogság.

— Hol vagyok? — kérdezte Talabér.

— A kórházban, — mondta a kedves testvér olyan lágyan és melegen, hogy Talabér most egészen kinyitotta a szemét, rábámult, csodálkozott és úgy tett, mintha fel akarna ülni, de a szája megrándult a fájdalomtól.

— Nem szabad, nem szabad, — figyelmeztette Tacita és szorosán az ágya mellé állt.

Talabér megint lehúnyta a szemét. Egyszer beszélgetést hallott a szobában. — Már túl van a veszélyen. Csonthártyagyulladásból kellett tartani, de szerencsére, már nincs semmi baj. — Mellhártyagyulladás? — Már nem valószínű. Kitűnő szervezet, tiszta vér, jó tüdő, hamarosan kiheveri. Ez a kis inggomb mentette meg. Az acél inggomb. A golyó beleütközött az inggombba, az inggomb visszarúgta a golyót, a golyó félrecsúszott. Tulajdonképpen két seb volt a mellén. Az inggomb ütötte az egyiket s közvetlen mellette a golyó a másikat. De ekkor már gyenge volt a golyó ereje. Az operáció nagyon jól sikerült. A seb lázmentes, a beteg közérzete nagyon jó. Nem nyugtalan, nem ideges. Ha nincs ott az inggomb, akkor a golyó meg-

sérti a tüdőt. Így is nagy volt a vérvesztés, mert csak hajnalban találták meg a rendőrök. A golyót kivettük. Megakadt a mellcsontban.

A kórházi igazgató és a kezelő főorvos beszélgettek. Amikor Talabér meg akarta nézni az inggombot, a szobában megint csak Tacitát látta.

— Kérem, hol az inggomb?

— Az inggomb itt van.

És átadta Talabér hadnagynak az inggombot. Talabér nézegette a piciny, szilárd kis acéldarabot, ez mentette meg az életét. Az inggomb nélkül ma hallott volna, Cirusz hadnagy mellett pihenhetne a cserivári temetőben. Milyen jó egy ilyen egyszerű, szürke kis inggomb! Az ember nem is gondolhatná, hogy egy ilyen jelentéktelen, egyszerű acélgombocska fölveszi a harcot a repülő ólomgolyóval. És csonthártyagyulladás-tól nem kell tartani.

— Kérem, kedves testvér, már régen itt vagyok?

— Két hete.

— És csak most ébredtem föl?

— Dehogyan. Már régen fölébredt. De mindig hallgatag és bágyadt volt. Nem emlékszik?

Talabér gondolkodott.

— Azt hiszem, nagyon sokat aludtam.

— Igen, mindig aludt.

— És nem keresett senki?

— Ó, sokan, de látogatók még nem jöhettek.

— Bocsásson meg, kedves testvér, egy hölgy nem keresett?

Tacita gondolkodott.

— Nem.

— Biztosan tudja?

— Biztosan.

Talabér arca elkomorodott.

— Kérem, kedves testvér, ha egy hölgy keresne, azt rögtön bocsássa be! Már jól vagyok. Már fogadhatok látogatókat. Úgy-e megteszi?

— Szívesen. Ez kötelességem.

És sokáig nézegette az inggombot.

— Tacita!

Az apáca kíváncsian nézett rá.

— Kérem, lehet, hogy két hölgy is keres. Az egyik gyászruhát visel, a másiknak nagyon, különösen fehér az arca. Kérem, ne jöjjenek együtt! Lehetséges volna?

— Ahogy ön kívánja.

A halál ólalkodott körülötte a Hangyás-málon, és a kis inggomb szembeszállt a halállal. Lehet a halál ellen is harcolni. De csak ilyen kis acélgommbal, amit azért hord az ember, hogy az inge feszesen álljon a mellén. Nem a halál ellen visel az ember inggombot és mégis az inggomb verekedik a halállal.

— Úgy-e, rossz beteg vagyok, kedves testvér?

— Nem, nem, — tiltakozott az apáca, — nagyon jó, nagyon engedelmes beteg.

Sipos Pál hiába hordott inggombot a mellén, az éles kés mégis átszúrta a szívét. És Cirusz hadnagyot sem mentette meg az inggomb, mert kantinos Fánika bizonyára nagyon sok inggombot vett volna néki, még talán arany inggombot is tűzött volna a mel-

lére, hogy meg ne haljon Cirusz hadnagy. Talabér jó acélgombot hordott a gyilkos golyó ellen. Vajjon melyik ütötte meg a mellét, az inggomb, vagy a golyó?

— Mert az életnek, kedves Tacita, az a rendeltetése, hogy harcoljon a halál ellen. Az élet mégis erősebb, mint a halál, mert a halált egy kis inggomb is legyőzheti. Nem gondolja, Tacita?

Az apáca mosolyogva nézett a boldog betegre.

— Minden él s a halál az életet megállítani nem tudja. És az is él, örökké él, aki már meghalt, mert milliók szívében él a szeretet, amit hirdetett, — mondta Tacita.

— Ezért kaszálja Vak Iliás a füvet a temetőben. Ezért sír a kantinos Fánika Cirusz hadnagy sírján, úgy-e, kedves testvér?

Tacita megijedt. Azt hitte, hogy a beteg félrebeszél.

— Wagner kapitány is azért iszik a Sanssouci dohos pincéjében és ezért menekülnek az emberek a tűzből, mert az élet mindennél hatalmasabb, úgy-e, Tacita? A halálnál is. Ez a nagy parancs. A kis acél inggomb.

És fellobbanó szemmel nézte az acél inggombot.

— Kedves Tacita, majd idejön egy fehérarcú leány, kérem bocsássa be, mondja néki, hogy Talabér hadnagyot megmentette az inggomb. Kérem, ne haragudják rá, ha majd gyakran idejön, kezében fehér virágot hoz és mosolyában vigaszt. Majd meglátja, Tacita, késő estig itt ül az ágyam mellett s mi halkan susogni fogunk egymással, mint-

ha nem is emberek volnánk, hanem falevelek az erdő csendjében. És megcsókoljuk az inggombot.

— A menyasszonya? — kérdezte a kedves testvér.

— Nem tudom, — mondta Talabér hadnagy.

A lázmérő nem mutatott hőemelkedést. Nincs csonthártyagyulladás. Valamiről beszél, amit Tacita nem érthet.

Már akkor fogadhatta a vendégeit. Elsőnek Füleky ezredes érkezett, de Füleky ezredes már tábornok volt. Gyönyörű, piros lampasz szaladt végig a nadrágja szárán, szép piros sáv az élet szürkeségében. És ez a sáv sokkal-sokkal pirosabb volt, mint más tábornoknak a lampasza, aminthogy Füleky tábornok szeme is sokkal kékebb volt, mint más tábornoknak a szeme. Olyan volt ez a lampasz, mint a forró vér, ami végigcsurog a megütött ember fehér testén.

— Szervusz! — üdvözölte a tábornok.

— Gratulálok! — mondta lelkesen Talabér.

— Köszönöm, csak ez már a nyugdíjat jelenti. Tudod, nyugdíjba mentem. És hidd el, csak most akarom elkezdni a magam életét. Eddig az ezredes életét éltem. Alabástrom az alispán fiával házasságra lépett. És, képzeld, Verebély hadnagy eljegyezte Holdvilágot. Még szerencse, hogy a szél nem hordta át az üszköket a Hunyadi-kastélyra. Most nem tölthetnék ott a mézesheketeket.

És boldogan fürkészte Talabér kissé sápadt arcát.

— Hanem sohase hittem volna, hogy ilyen hős vagy, Talabér. Bozóthyné elpusztult volna, ha te ki nem mented a tűzből. A viszonyok itt teljesen elvadultak. Gyujtó-gató bandák lepték el a Hangyásmált. El kell csapni a rendőrkapitányt! Igazán bátor fiú vagy, Talabér. Hanem eszembe jutott valami! Szívesen támogatlak, ha a becsület-ügyed revízióját kéred. Újra átvizsgáltam a régi iratokat, nyugodtan kérheted a revíziót. Én rajta leszek, hogy sikere legyen.

— A revíziót? — töprengett Talabér és arca elkomorodott.

— Igen, igen. Most más a helyzetem. Akkor aktív voltam. Most nyugdíjban vagyok. Biztosra veszem, hogy elrendelik a revíziót. Az olyan ember, aki ilyen hősiezen megállja a helyét, no, te katonának való ember vagy, Talabér! Még meddig maradsz a kórházban?

— Azt hiszem, rövidesen kiengednek.

— És aztán?

— Hazamegyek a szüleimhez.

— Jó. De a revízióról meg ne feledkezz! Szervusz! Gyógyulj meg, barátom, minél előbb. És légy rajta, hogy visszacapjad a rangodat!

Kezet fogott Talabérral és indult kifelé.

— Tábournok úr! — szolt utána Talabér.

Füleky tábornok piros lampasza felragyogott az ajtóban.

— Ez a kis inggomb mentette meg az életemet.

És boldogan mutatta Füleky tábornoknak az acél inggombot.

— Hihetetlen, — csóválta a fejét a tábornok. — Hihetetlen!

Kissé szürkülő kányabajusza megmozdult, a lampasz eltűnt a fehér szobából.

Csermák földbirtokos is eljött. Az arcán égett sebhely tátongott, mintha vitriol marta volna ki arcából a húst. Nagyon friss és nagyon jókedvű volt, kalapjában új vaddisznóserte zizegett. Végtelenül örült, hogy Talabért jókedvében találta. És Csermák földbirtokos hangosan nevetett, amikor az inggombot vizsgálgatta.

— Barátom, — tört ki egyszerre, — holnap utazom a feleségemért. Az orvosok kitálatk valami furcsa szert, s az asszony meggyógyult. Most már én is hiszek az élet nagy törvényében, amióta megláttam ezt a parányi inggombot. Képzeld, barátom, három injekció után állandó lett az intervallum. Már csak intervallum volt, a zavar teljesen elmúlt. És a negyedik injekció után elmúlt az intervallum is és helyreállt a végleges lucidum. Ennyi szenvedés után az új lucidum, tudod, milyen boldogság ez! És most már bizonyos, hogy ez nemcsak múltó intervallum, mint azelőtt, évekig. Ez a tökéletes, az állandó, a felszabadító lucidum, az új élet, a világosság. Utazom Pestre. De igazán, jöjj ki hozzánk, látogass meg bennünket a puztán! A kórház után amúgy is friss levegőre, üdülésre, jó sétákra van szükséged. Van nálam minden, árnyas park, végtelen fasor, vannak olyan jegenyék, aminőket sehol sem láthatsz, van fürdő, halastó, szőlőskert, könyvtár, billiárdterem, halászhatz és vadászhatz, Talabér, kimehetsz a gazdaságba, elbújhatz az erdőben, lovagolhatz, vívhatz,

csak táviratozz s másnap reggel itt a kocsi! Eljössz?

— Lehet, hogy eljövök.

— Nem, nem, ne mondd, hogy lehet, biztosan várunk! Szeretném, ha megismernéd a feleségemet. Hiszen ő a sírból tért vissza. És ne aggódj, már teljes a lucidum. Itt a professzor bizonyítványa!

Belenyúlt a zsebébe és megmutatta a szanatórium professzorának a bizonyítványát az új lucidumról, amelynek már nincsenek sötét intervallumai.

És az arcán lobogott a nyers sebhely, mintha a bizonyítvány luciduma új lángesővát dobott volna az arcába.

Másnap elutazott a feleségéhez.

— Szervusz, Talabér, — rontott be hozzá Pintérfy zenetanár, — előadták az operámat és megbukott.

Hóna alatt kínosan szorongatta a kóta-köteget, amelyet visszakapott Pirkenau Olivér rendőrbiztostól.

— Megbukott?

— Bizony megbukott. Nem törődöm vele. Carmen is megbukott, amikor először előadták. Rossz színészek, rossz betanulás, rossz publikum. De ez nem fáj nékem. Nézd, itt az új élet, az új operá és vér van rajta, vér, rajta van a meggyilkolt Sipos Pál kiömlő vére. Vér kell az operához, vér, majd akkor nem bukik meg. A másik csupa új zenei ötlet, vakmerő kísérlet, fiatalos szárnyalás és unalom, s nincs benne vér. Ebben az új operában vér lesz, az élet vércsöppjei s a halál vércsöppjei, Sipos Pál vére megtanított engem, hogy vér kell a művészetbe és

nem zenei forradalom. Marianne is azt mondta, hogy most vagyok az igazi úton, most végül megtaláltam önmagamat. Hogy vagy, Talabér? Nincs a kórházban zongora? Szeretném néked eljátszani az új, véres melódiákat.

Szétteregette a kóta lerongyolt, vértől fakó lapjait. És a szeme is vérben forgott a véres lelkesedéstől.

— Az egyik agyban állandó lett a lucidum, Pintérfynek már intervallumai sincsenek, — gondolta Talabér és megmutatta néki a kicsiny inggombot.

És egy napon megérkezett Rübezahl, a szőkeszakállú gőzmalomtulajdonos is. Már nem voltak részvényei, jó múltába volt, hatalmas bottal jött és csak úgy tartotta a kezében, mintha nem kellene a botra rátámaszkodnia. Múltába volt Rübezahlnak, de alig lehetett észrevenni, talán csak arról, hogy a múltában nem voltak finom ráncok, mint a rendes cipőn, s a múltáb csak úgy me-reven, mozdulatlanul lépett előre, mert a láb izmai nem mozgatták, nem nyugtalanították a puha bőrcipőt. Nem volt vér ebben a múltában, de Rübezahl azért mosolygott és kedvesen himbálta meg szőke szakállát, csak úgy, mint régen, amikor még részvényei voltak. És amikor leült, a múltában egy csavar csattant meg s akkor a múltáb szerényen a szék alá húzódott. És amikor fölállt, akkor megint megcsattant a csavar és a múltáb büszkén előreugrott, mint egy tolattyú. Gépszerkezetre járt Rübezahl gőzmalomtulajdonos múltába. És Rübezahl folyton a múltábát nézte, le nem vette a szemét a múltábról, ezért

kissé félszeg, merev és gépies lett a viselkedése. A viláért meg nem mondta volna senkinek, hogy múltába van s folyton nézte a halott múltat a kórházi szoba egyszerű szőnyegén.

Inkább a részvényekről beszélt Rübészahl gőzmalomtulajdonos.

— A vezérigazgató kikutatta azt a helyet, tudod, ahol a baleset történt, de nem találta meg a táskát. Persze, hogy nem találta meg, mert ellopták. Azt is tudom, hogy ki lopta el. Az étkezőkocsiban kontusovkát ittam s akkor észrevettem, hogy egy hölgy erősen fixíroz. Folyton rajtam volt a szeme, nézett, vizsgált, végigmért, de én ügyet sem vettem rá, mert én a feleségemen kívül más nőt nem ismerek. Az a nő lopta el a részvényeket. Az a nő vasúti tolvajnő volt, nemzetközi tolvajnő, magas, elegáns dáma, amikor az ajtóban álltam, ott volt a hátam mögött. Ő lökött meg, mert én vissza akartam menni az étkezőbe, hogy még egy kis kontusovkát igyam. A táská kizuhant a részvényekkel együtt. A tolvajnő ellopta a részvényeket, de erre az üzletre rá fog fizetni, mert már megindult a megsemmisítő eljárás, a hivatalos lap már közölte, hogy a részvények elvesztek. Most szánáljuk a takarékot.

Aztán egy váratlan vendég is kíváncsi volt Talabér hadnagy állapotára. Beleznay ezredorvos nyitotta ki az ajtót. Már nem volt ezredorvos, hanem törzsorvos. Nagyon kedves volt a törzsorvos úr, mégis különös ünnepélyesség ült a friss aranygallérján.

— Katinka kívánságára visszavontam a nyugdíjazási kérvényemet. És megkaptam a

teljes rehabilitációt. Én sohasem voltam katonaszabadító, hiszen te ezt jól tudod, Talabér. Katinka hálásan köszöni, nagyon hálásan köszöni az önfeláldozásodat, nélküled belevesszett volna a villába. Eljött volna ő is, de fáradt és kimerült. Én Bécset szerettem volna, de Katinka jobb szereti, hogy Triesztbe helyeztek át, örül a tengernek, az új világnak, az új embereknek, Istenem, ha ezt Amália megérhette volna, hogy innen Triesztbe mehetünk. De a sors másképp akarta. Sajnos, Katinka még nagyon beteg, a sokk még kínozza, de azt hiszem, hogy lábra áll, majd a tenger, a szép reggelek, a csodálatos alkonyatok felfrissítik a kedélyét. Hisz ő oly sokat szenvedett. Hát reméllem, lesz szerencsénk Triesztben. Néked sem árt egy kis tengeri levegő a súlyos betegség után. Még egyszer hálásan köszönöm néked, amit Katinkáért tettél. Már jól vagy?

— Köszönöm, nemsokára kimegyek innen.

— Viszontlátásra Triesztben!

És Talabér mosolyogva forgatta kezében a kis inggombot.

Már gyakran künn sétált a kórház kicsiny kertjében. Kissé megsoványodott, most még magasabbnak látszott és arca elnyúltnak, mintha kivasalták volna.

— Szervusz! — köszöntötte Wagner kapitány s féloldalasan roskadt bele a kényelmes kertiszékbe. — Nem haltál meg?

— Nem haltam meg, kapitány úr! — nevetett Talabér.

Wagner kapitány zavaros szemmel nézett rá.

— Akkoriban azt mondták, hogy kibékültél Katinkával, de tudom, hogy szó sem igaz belőle. Szép asszony. Kár, hogy a tűz végigcsókolta a homlokát, amikor leugrott a verandáról. Hosszú, égett csík van a homlokán, mintha finom pengével sebeztek volna meg. Tűzkoszorú van a homlokán.

— Nagyon meglátszik?

— Ah, — legyintett balkarjával Wagner kapitány, — az a hajtól függ, hogyan fésüli a haját! Ha ráfésüli a homlokára, akkor semmi sem látszik belőle. Katinka nagyon őszinte, azt hiszem, dicsekedni fog a homloksebével.

— Lehet, — hagyta helyben Talabér.

— Hallottad, hogy báró Mercit visszahelyezték Tirolba? Most a szabadságát tölti Madonna di Campiglióban, a nagyanyjánál. Őt már egyszer felboncoltam. Nem sokat találtam a bensejében. Most téged is felboncollak, Talabér!

— Én életben maradtam. Engem megmentett az ingomb.

— Ah, hullák vagyunk valamennyien. Ha szétszedlek, földarabollak, akkor kiderül, hogy te Triesztbe készülsz, Talabér!

— Én?

— Katinka után, — mondta komoran Wagner kapitány.

Talabér is elkomorodott.

— Vagy hazamegyek, vagy Csermák földbirtokost látogatom meg, ha innen kikerülök. De Triesztben nincs semmi keresni való, kapitány úr! Csermák felesége meggyógyult. Újra tiszta lucidum lett. Csermák na-

gyon hívott engem. Mi dolgom volna Triesztben? Semmi.

— És Csermák felesége meggyógyult?

— Csermák boldogan mesélte nékem, hogy már nincs semmi baja.

— Úgy? — mondta Wagner kapitány hirtelen és kissé kiemelkedett a karosszékből.

— Az a gazember meg is ölhetett volna engem! De élek, bár nem volt inggomb a karomon. Ha újra felboncolom magam, azt hiszem, hogy a félkarú kapitány elmegy Triesztbe az égett homlokú asszony után. Mindketten testünkön hordjuk az élet nagy bélyegét. És ettől a lélek megtisztul. Látod, nem rossz dolog, ha az ember hullaboncolással foglalkozik, mert akkor hozzá mer nyúlni a lélekhez és a lelket is felboncolja. Hosszú idő után most látogattam meg először Katinkát, most, hogy a halálból jött vissza s minden okom megvolt arra, hogy őt is felboncoljam. Már nem gyűlöl, már elhiszi, hogy nem öltem meg az édesanyját, a lelke olyan tiszta, olyan sugárzó, mint a kristály. De téged ez talán nem is érdekel, Talabér?

— Nagyon érdekel, kapitány úr!

— Nyugállományú hullaboncoló és égetttestű asszony a tengerparton, egymásra borulva, mint csonka füzek, síró levelekkel egy régi sír fölött, amely eltűnt a messze idegenben, a megfakult emlékezetben, — mit gondolsz, Talabér, Wagner kapitány még megtalálhatja a boldogságát?

— Mindenkinek joga van a boldogsághoz, kapitány úr!

— És mit gondolsz, Talabér volt hadnagy, hogy Katinka is keresi a boldogságot?

— Én nem vagyok lélekboncoló, kapitány úr, engem csak a kis acélgomb mentett meg, a halál már ölelgetni kezdett s az élet oly sokszor az arcomba sujtott, és egyszer megéreztem, hogy a bűn és az élet nem ugyanaz. Amikor kiszaladtam a tűzből az ájult Katinkával, akkor már nem volt benne bűn, mert a halál közelsége megtisztítja az életet a bűntől. Katinka is újra keresi az életet. Az életet milliószor el lehet kezdeni. És mindig el kell kezdeni, mint Pintérfy zenetanár. Nézd, kapitány úr, csupa új élet sarjadt ki körülöttünk, Füleky ezredes már lampaszt visel a nadrágján, Beleznay törzsorvos lett, Csermák földbirtokos örül az örök lucidumnak, Rübészah! gőzmalomtulajdonos múltában gyönyörködik, Vak Iliás a füvet kaszálja tépett vánkosa számára és Séta Pista —

Nem folytatta, mert Wagner kapitány hirtelen megakasztotta.

— Séta Pista! — ismételte meg a kapitány. És a hangja most újra zord és érdes volt, mint valamikor régen, amikor a századát vezényelte. Tekintete fellobbant, az élet és a reménytelenség égett együtt a tekintében. Szemében hol tiszta szikrák remegtek, hol meg a gyűlölet, zavar és kétségbeesés bolygó és tovasurranó tüzei hajszolták egymást az ábrázatán. Talabér meglepetten nézett rá. Egy pillanat alatt mintha kicseréltek volna Wagner kapitányt. — Séta Pista! — mondta újra. — Ennek is a végére kell járni egyszer, Talabér! Ezt a fickót is leteríttem és felboncoltam. És tudod-e mit találtam benne?

— Nem tudom, kapitány úr!

— A te arcodat találtam benne!

— Az én arcomat? — kérdezte Talabér és értelmetlenül meredt a kapitányra.

— Bizony azt! Ne tagadd, Talabér! Most már egyre megy! Mindegy! Megöltetek engem!

— Én? Én? — hebegte Talabér s az arca elhült és kigyúlt egyszerre.

— Te! Vagy talán sohasem gondoltál arra, hogy engem megölj? Valld be, Talabér! Meg akartál gyilkolni Katinka miatt! A féltékenységed miatt! Erre kellett néked az elvetemedett paraszt, aki magával vitte az éles golyót a gyakorlatra.

Talabér halálsápadtan nézett a béna emberre.

— Kapitány úr! Akárki mondta ezt, ez nem igaz, ez hazugság! Nem szoktam összecimborálni az alantasaimmal. A legényt nem én vertem meg, Séta Pistán te sujtottál végig a korbácsoddal. Te ébresztetted föl benne a gyilkost!

— Hát ő a gyikos? És nem te vagy a gyilkos? Nem gondoltál te arra, hogy engem megölj? Sohasem gondoltál erre?

— Lehet, hogy gondoltam erre. De ugyanúgy, mint ahogy abban az időben te is gondolhattál arra, kapitány úr, hogy a gyűlölt vetélytársat eltávolítsd az utadból. Mert minden férfiban lappang valami a gyilkosból. Ahogy minden asszonyban lappang valami a szemét nőből. Ha erre gondolsz, kapitány úr, ezt vállalom. Akkor mind a ketten gyilkosok vagyunk.

Wagner kapitány sokáig gondolkodott.

— Lehet. De akkor Séta Pista ártatlan. Akkor önmagam követtem el a merényletet önmagam ellen. A gyilkos kilépett belőlem és fölvette Séta Pista ábrázatát. Séta Pista rálőtt Wagner kapitányra, de Séta Pista azonos Wagner kapitánnyal, akire rálőtt. És Talabér hadnagy, akiben szintén benne lapang a gyilkos, örült a merényletnek. Talabér bujtogató gondolata átszállt Séta Pista agyába. Hárman megöltünk egy embert. És mégis mind a hárman ártatlanok vagyunk. Csakhogy Séta Pista nem hozzám jött a vérdíjért, hanem tehozzád. Még ki sem szabadult a katonaságtól, már zaklatott a hangyásmáli kunyhó miatt. Nem így volt, Talabér?

— Így volt, kapitány úr! Hozzám jött a kunyhóért, de a te parancsodat hajtotta végre, amikor rádlőtt. És tőlem követelte a vérdíjat, mert azt hitte, hogy nem a te parancsodat teljesítette, hanem az enyémet. Külső és belső gondolatok összezavarodtak az agyában, a letipró, akaratát lenyügöző, végzetes parancsnak nem tudott ellentállni. Te a kórházba kerültél, Katinka Bozóthyval csókolózott, én leszabdaltam a galléromról a hadnagyi csillagokat, és Séta Pista az öreg csősz állására tört. Ki a gyilkos?

Wagner kapitány arca eltorzult.

— Ah, — mondta végül, — azt senki sem tudhatja. — Arca megint kifejezéstelen lett és mély apátia telepedett rá és átölelte, mint átláthatatlan ködgomoly. Bámult maga elé s a föl villanás, amely pillanatokra sötét tüzet ébresztett fel újra beteg lelkében, ki

aludt, mint a rossz, nedves tapló. Megint csendes lett a nyugállományú hullaboncoló.

Itt redvesedett közöttük a rettenetes gondolat, a véres kérdés s nem tudták sehogysen megoldani. Talabér fázni kezdett, benseje megremegett, alig tudta már titkolni és rejtegetni különös felindulását a mult képeinek őszinte feltárására, amint jöttek és újra elsuhantak előtte, mint undorító kísértetek. Megint közéjük fészkelődött Katinka, itt van, mint régen, amikor szétrobbantotta az intím társaságot, most is itt áll kettőjük között s a vallomások szörnyű szavait hasítja ki belőlük, mint a láthatatlan bányász, aki ércetek után kutat és salakra bukkan. Lelkük fekete, rút salakját ásta ki, mind a ketten gyilkosok, s most már nem akarják egymást meggyilkolni.

Minden nőben lappang valami a szemét nőből. Ez volna az ok? Ez minden? Ez a nő teljessége? Teste, lelke, agya és szíve, mámore és szomjúsága, sóvárgása és hazugsága, ájult hentergése és kéjtől elfáradt józansága együtt csak annyi, hogy a lelkében szemét és semmi, aljas és nyomorult: — és az elég ok arra, hogy a férfiak gyilkosok legyenek?

És ez elég ok arra, hogy Katinka most újra elkezdhesse az életet?

Alighanem mind a ketten erre gondoltak. Sötét és tompa szótlanságuk mély űrt vágott közéjük, elrévülő szemük a messzeségben és a mélységben kutatott, már nem látták egymást, vakon és lelkükben bénultan ültek sokáig a leszámolás tehetetlen vízióiban, mint halott gnómok, akik valamikor óriások voltak.

Talabér kínosan mondta:

— Föl kell jelenteni! A gyilkost a bíróság elé kell állítani!

Mintha dermesztő álomból ébredt volna, bágyadtan és gyermekes ijedtséggel nézett Wagner kapitányra.

— Én jelentsem föl? — horkant fel Wagner, mint a fáradt ló, ha még egyszer a vékonyába vágnak.

— Néked kell följelentened, kapitány úr! Wagner dühösen legyintett.

— Én nem jelentem föl! Ez gyávaság volna! Annyi millió gyilkos közül éppen ezt az egyet juttassam hóhérekre?

Fölállt és megsímogatta Talabér haját. Előregörnyedt, s mintha nagy titkot akart volna a fülébe súgni, rejtélyesen mondta:

— Nincs állandó energia sehósem és senkiben. Mi voltam én? — s valami leplezhetetlen undorral szaladt végig a tekintete saját magán, — akarat, erő és vadság és szerelem és szerelem, — mindez hol van már? Be kell vallanunk, hogy mindnyájan gyengék vagyunk, remegünk és félünk, kétségbeesünk és megroppanunk s gyilkolunk a gyengeségünk miatt. Az asszony hazugsága mennyivel nagyobb erő, mint a férfi legtitkosabb vágya, szenvedélye és örök rendeltetése, hogy utódokat teremtsen a maga képére? Az asszony hazugsága előtt leroskad a férfi, könnyörög, rimánkodik, sír, és az asszony öle megtelik idegen magvakkal s édes mosolygással nyújtja csókra a száját annak, akivel az idegen magzatot föl akarja neveltetni. Oly szépen tudnak kacagni, sírni, ágyba feküdni, új kéjért jajgatni, a boldogot és boldogtalant

színlelni, — s mi derék férfiak, mi nagyhangúak, kihívók, durvák, tiszték, vakmerők, kegyetlenek, — leroskadunk egy éjszaka múltó kínjaiért s az egész világgal szembezállunk a csókért, a meztelenségért, a sutogó vallomásért, a hitvány ígéretért, a semmiért! Semmik se vagyunk, Talabér, semmik, férgek, dögök, állatok, mert mindenünket odaadjuk és feláldozzuk a semmiért, a becsületünket is, s nem kapunk cserébe semmit. A férfi gyilkos, a nő szemét. A nő a szemét-nél is kevesebb, semmi!

Elhallgatott.

— Ó, hogy szeretheti, mennyire őrzöng érte, hogy imádja a boldogtalan! — hogy így beszél róla, — gondolta Talabér. És milyen boldog, hogy Bozóthy öngyilkos lett, báró Merci eltűnt innen és Csermák felesége meggyógyult! És hogy rágja, tépi a kétség, öli a féltékenység, égeti az indulat, mert nem tudja még, mi történt azon a rettenetes estén Talabér hadnagy és Katinka között! Hűséget esküdtek-e, egymásra omoltak-e, s most várják, lesik a pillanatot, hogy együtt elmenekülhessenek innen Triesztbe? Wagner kapitány Triesztbe készül az égett testű aszszony után s attól fél, hogy Talabér hadnagy előbb érkezik Triesztbe, mint ő.

Talabér felugrott a karosszékből, idegesen tett néhány lépést, a kórház rácsos kerítésén át kifelé kémlelt, mintha hirtelen eszébe jutott volna valami. Hosszan nézett kifelé, csodálkozó, kíváncsi arccal, az arca azt kérdezte, hogy lehet ez, még mindig várat magára, még nincs itt, mit akar tőlem, miért nem jön? Aztán ránézett Wagner kapitány-

ra, kifejezéstelenül, bágyadtan és tompán, mint akinek már nincs semmi mondani-
valója.

Wagner kapitány cihelődni kezdett.

— Úgy látom, zavarlak. Te vársz vala-
kit, Talabér.

Talabér bólintott.

— Egy leányt várok, — mondta erőtel-
jesen és hangsúlyozva, — egy leányt.

— Leányt? — kérdezte a kapitány. —
Biztos, hogy leány?

És megint fellángolt a forradása, mint-
ha kételkednék, gúnyolódnék és sértegetni
akarna, mint valamikor régen.

— Bizony, leányt, — erősítgette Tala-
bér.

— No, akkor áldjon meg az Isten! Sok
szerencsét, Talabér!

Katonásan nyujtotta balkezét és meg-
igazította kalapján a felborzolt Mátyás-tol-
lat. Roskadtan indult a kijárat felé. Talabér
hosszan és szomorúan bámult utána.

Gondolkodott és megint Nóra jutott az
eszébe. De Nóra nem jött. A kórházi kapu
kinyílt és Séta Pista fordult be a kertbe. Na-
gyon levert volt, lesoványodott, a ruha csak
úgy lógott róla és a hibás szeme gyorsan pis-
logott, talán meglátta az uccán a Triesztbe
készülő Wagner kapitányt. Megállt Talabér
előtt, köszönt és valami csodálkozó bámulat-
tal nézett rajta végig. Két fakó pofacsontja
kimeredt az ábrázatából, mint két durván
felemelt ököl. Talabér komoran nézett rá.

— Na, mi járatban vagy, Pista? — És
hangja most nem volt olyan kedves, mint

ahogy régen szokott Séta Pistával beszélgetni.

— Hadnagy úrnak alássan jelentem, leégett a kunyhó. Szabadban élek a kis családdal.

— Ha leégett, újra kell építeni! — mondta rejtélyesen Talabér.

— Már építi az öreg Csörsz. Eltakarította a zsarátnokot, elhordta a leégett roncsokat s már cepeli az új léceket, szalmát és zsopot. Én nem akarok oda visszamenni.

— Hát mi a szándékod?

— Pajtaőr szeretnék lenni az uradalomban. Én már szolgáltam az uradalmat, most visszamennék, ha újra megfogadnának. Hallottam, hogy a hadnagy úr már meggyógyult, ezért jöttem, hogy támogasson engem az uradalomnál. És már megjött a második kis család is.

— Úgy? És mikor?

— Akkor este, amikor felgyjutották a kunyhót.

— És ki gyujtotta fel?

— Az a nagyszakállú ember, aki a hadnagy úrra is rálőtt. Az hetekig ott bujkált a Hangyásmálon, hajszolják azóta is, de nyomaveszett.

— És honnan tudjátok ezt? Honnan tudjátok, hogy ő lőtt énrám?

— Csörsz mondta, az öreg csösz.

Talabér gondolkodott.

— Figyelmeztetek, hogy az még nem derült ki, kinek a golyója talált el engem. Ebben még nyomoznak a hatóságok. Te is vadul

lövöldöztél azon az estén, ezt ne tagadd! De ha már megszületett a második gyermeked is —

Elhallgatott. — Megint eljött a vérdíjért, — jutott eszébe Wagner kapitány. És a szeme felvillámlott.

— Fiú vagy leány? — mordult rá Séta Pistára.

— Leányka ez is.

— És hogy hívjátok?

— A tisztelendő úr azt mondta, — és jól meggondolta, hogyan ejtse ki a szót — legyen Terra a neve.

— Talán Tera, Teruska? — igazította ki Talabér.

— Nem, azt mondta a tisztelendő úr, legyen Terra a neve, hogy a földtől kapja a nevét a kislány, minthogy Isten szabad ege alatt, a csupasz földön született szegényke, amikor az anyja elmenekült az égő kunyhóból. De majd csak Teruskának hívjuk. Az egyik Veruska, a másik meg Teruska.

— Terra, Terra! — mondta újra Talabér s nagyon megcsóválta a fejét. — A neve mindig figyelmeztetni fogja a földre és a tűzre. De benneteket is, Séta Pista, hogy a máséra rátörni nem szabad!

Séta Pista arca elsötétedett.

— Lehet, hogy egyszer megint pajtaőr lesz az uradalomban. Hogy mikor, azt nem tudom. De ne feledd el, hogy valamennyien Isten szabad ege alatt élünk és ha sötét is van, akkor a csillagok látják, hogy mit cselekszünk. Megértetted?

— Igenis, megértettem.

És tisztelettudóan köszönt, mint abban a pillanatban, amikor Amália örökre lehúnyta fáradt szemét a hangyásmáli szakadékban.

Indulni akart. Talabér szűrő szemét érezte az arcán, a pofacsontja remegni kezdett, mintha álloncsapták volna. Állt és nem mozdult el a helyéről.

Talabér nézte, olyan merően és áthatóan nézte, hogy Séta Pista most már a bensejében is remegett. Talabér szeme belátott a szívébe.

Nagyon komiszul érezte magát ebben a pillanatban. Az volt az érzése, hogy kár volt, nagy kár volt idejönnie.

Az egyik lába megmozdult.

— Megállj! — rivallt rá Talabér.

Felugrott s mellen ragadta.

— Most pedig menj a rendőrségre s jelentsd föl magad! Megértetted?

Séta Pista arcáról levástak a lány vonások. Nem szólt semmit. Talabér megrázta, mintha a régi embert ki akarta volna rázni a vedlett gúnyából. Séta Pista válla megrándult és a szeme elsötétedett, mint a viharfelhő.

— Megértetted? — ordította Talabér. — És mingyárt fojtott, rekedtes hangon meg is ismételte: — Megértetted? — Tekintete végigsiklott a kerten, mert észrevette, hogy a ténfergő betegek közül többen odafüleltek.

— Nem! — mondta nyersen Séta Pista.

— Wágner kapitány úr most indult el a rendőrségre. Ha ő jelent fel, fölakasztnak, ha magad jelentkezel, enyhébb lesz a büntetésed.

Bizony, most már ő is érezte, hogy belezuhant a semmibe. Most nem volt nála fegyver, nem védekezhetett a semmi ellen. Elérte és fojtogatja. Szánalmas zsellérsorsa fenyegette a koponyáját. Rossz cseléd, földtúró barom, más morzsáin tengődő rab, belül alattomos és orv tervekkel teli, kívül alázatos és görnyedő, kis családja van, mi akart lenni, pajtaőr, hogy őrizhesse az uradalom gépeit, ekéit, gabonáját, mi egymását s most a kapitány úr fölakasztatja s vége van a Teruskának és a Veruskának!

Keményen fölszegte a nyakát s bátran nézett Talabér hadnagy szemébe.

— Elmegyek, elmehetek! De akkor velem jön más is! Nem egyedül megyek!

Talabér zavartan nézett rá.

— Mi a bajod?

— Nem magamtól tettem! — vádaskodott Séta Pista.

— Ki biztatott? — unszolta Talabér.

A paraszt gondolkodott.

— Le kell lőni, mint a kutyát, — ezt mondták nékem.

— Ki mondta ezt?

— Ezt mondták, hogy le kell lőni, mint a kutyát.

— És te lelőtted?

— Rálőttem, — vallotta be Séta Pista.

Iszonyú csönd támadt közöttük. A lélekzetüket is lehetett hallani.

— Úgy? — mormolta Talabér s kissé hátralépett. — És ki mondta?

Séta Pista válla újra megrándult, de nem szólt semmit.

— Megmondod, vagy azonnal bevitetlek!

— Megmondhatom. A hadnagy úrnak megmondom. A Katinka nagysága mondta, hogy le kell lőni, mint a kutyát! Mindig sírt, panaszkodott, jajgatott a kapitány úr miatt és egyszer a kertben mondta nekem: — Le kell lőni, mint a kutyát!

Talabér egészen odahajolt Séta Pistához.

— Te gazember! Ez nem igaz! Ezt nem a Katinka nagysága mondta! Ezt én mondtam! Én mondtam, hogy le kell lőni, mint a kutyát! Megértetted? Az Isten verje meg a koponyádat, hogy mindent összekavarsz! Én mondtam és senki más!

Séta Pista aggódva rázogatta a fejét.

— Akkor a hadnagy úr még Novibazárban szolgált. Akkor még élt az ezredorvos úr felesége!

— Én mondtam! — suttogta Talabér és visszaült a karosszékbe.

Elfáradt. A gerincén mintha a halál vize csurgott volna alá szép csendesen.

— Én mondtam, — dörmögte kábultan és majdnem értelmetlenül. — Ezen most már nem lehet változtatni! Menj, fiam, a rendőrségre, a feleséged derék, erős, munkabíró asszony, megél a jég hátán is, a kis családdról majd gondoskodunk, ne félj az árnyékdőtől, ha fegyverforgató ember vagy s mondd meg ott az igazat! Így te nem tudsz élni! Így nem lehet élni, Séta Pista! Ezt el kell intézned! És ne feledd el, hogy én mondtam! Tisztességes ember vagy te, Séta Pista?

— Tisztességes ember vagyok!

— Hát akkor mondd utánam: Ezt a Talabér hadnagy úr mondta!

Séta Pista megemberelte magát.

— Vállalom azt, amit én tettem egymagamban. Tudom már, hogy vállalom kell!

Talabér szinte önkívületben suttogta, vágta, vágta bele a konok emberbe:

— Senkit bele ne keverj! Mert én mondtam! Senki más!

Séta Pista bólogatott.

Megfordult s lassacskán, fáradtan vonszolta magát kifelé. Nem volt puskája, nem volt kunyhója, a családja a szabadban élt — és elindult a börtön felé.

Tacita csodálkozott, hogy mennyien látogatják Talabér hadnagyot, hogy csupa előkelő úr érdeklődik utána és csodálkozott, hogy a leány, akit várt, nem látogatta meg egyetlen egyszer sem. Pedig Talabér már meggyógyult, már készült hazafelé.

És Nóra nem jött. Várta különös, szagató kínban, de nem jött. Nézte, nézte Tacitát, ezerszer megkérdezte tőle napjában, hogy kereste-e mégis egy fehérarcú leány, de Nóra nem jött. Már talán el is mehetett volna, de itt maradt még néhány napig, sétált a kertben, ült az árnyas ákác alatt, beszélgetett a sétáló betegekkel, megvitatták a politikai és társadalmi kérdéseket, volt olyan beteg, aki órákig tudott a maga bajáról beszélni s Talabér órákig hallgatta, — de Nóra nem jött.

Levelet kapott az édesanyjától, hogy menjen haza és pihenje ki magát otthon. Csermák földbirtokos is sürgette, hogy mikor küldje a kocsit, de Nóra nem jött. Kibámult a kórházi ablakon, számlálgatta a járókelőket, nézte a cipőjüket, a ruhájukat, kutatatta a gondolataikat, este olvasgatott a

gyertyaláng mellett, az életét latolgatta s a jövőt próbálta kiolvasni az imbolygó lángból, mint egyszer a kis lugasban, — de Nóra nem jött. Nóra megfélekezett Talabér hadnagyról.

Éjszakái üresek, fáradtak és szomorúak voltak, az álom elkerülte és folyton Nórára gondolt. Órá gondolt, hogy másra ne kelljen gondolnia! Nóra volt a menedék, a tiszta ott-hon, az odaadó akarat, a kedvesség, a fény, a nap, a jóság, a menyasszony, az egész mindenség, — hogy más ne jusson eszébe. Mintha most újra összezúzódott volna benne minden, a lelke kóvályog s fáradt teste kétségbeesetten kapkod valami után. Csónakja süllyed. A hullámok verik, emelik, dobálják a rossz csónakot, ott himbálózik egy piciny szalmaszál, a vihar hol a közelébe sodorja, hol távolabbra kergeti, piciny, drága, egyetlen szalmaszál: Nóra, Nóra!

És le kell lőni azt az embert, mint a kutyát!

Hallod, kis Nóra? Azt mondták, hogy le kell lőni! És az ostoba Talabér hadnagy, bár akkor még Novibazárban szolgált, ezt elvállalta. Így vállalta, szóról-szóra, hogy le kell lőni, mint a kutyát! A becsületnek nincsenek szabályai. Nincsenek. Nem lehet írásba foglalni, mi a becsület. Minden ember maga szabja meg a becsületének a szabályait. A zsellér becsülete a fegyver, a tiszté az állásbecsület, Talabér hadnagyé, hogy elvállalta. Le kell lőni, mint a kutyát. Akkor még ott volt Novibazárban, a karsztok között, a lélekölő, unalmas szolgálatban, a tisztí kaszinó sivár és léha életében — és mégis vállalnia

kellett, hogy le kell löni egy embert, akit akkor még nem is ismert.

Séta Pistát még meg sem korbácsolták, Wagner kapitány és Amália még szerették egymást s már akkor azt mondták egy este a kertben, hogy le kell löni, mint a kuttyát!

Hallod, kis Nóra? Talabér hadnagy milyen buta ember! A becsület milyen butává teszi az embert!

Kezébe akadt a Cserivár és Vidéke egyik száma. Egy kis hír volt benne arról, hogy bizonyos Séta Pista nevű ember, aki ellen a hangyásmáli lövöldözés miatt is eljárás indult meg, följelentette magát a rendőrségen. Azzal vádolja önmagát, hogy még katonakorában rálőtt Wágner kapitányra a töröcskei ezredgyakorlaton. Letartóztatták. Ennyi volt az egész. A lap már kétnapos volt. Szürke hír a többi hír között. Alig lehetett észrevenni. Semmiség. Egy régi, elkopott, fakó hang, amely fakón és fáradtan ért ide a kórházi szobába. Talabér sokszor elolvasta ezt a hírt. Nem volt benne semmi egyéb. A letört ember elment a rendőrségre. Érezte, hogy nem bírja már tovább a bujkálást. A hangyásmáli lövöldözés miatt is keresték. Most elment magától. Töredelmesen megbánta a merényletet. Itt van, büntessék meg! De aztán új életet akar kezdeni a kis családjával! Talabér nézte és betűzgette a kopott sorokat. Nem volt azokban ennél semmivel sem több. Egy szó sem volt arról, ami miatt a kertben faggatta. És amit Talabér hadnagy elvállalt.

Séta Pista egymagában állt oda. Csak úgy, mint Talabér hadnagy. Nem kell néki

segítség! És egymagában vállalta azt, amit elkövetett!

Nem bírta tovább a kórházban. Este búcsút vett Tacitától.

— Isten vele, Tacita, kedves testvér. Köszönöm önnek, hogy olyan jó volt hozzám. Holnap hazautazom. És sohasem fogom elfelejteni a jó Tacita testvért. Hogy megvigasztalt a nehéz órákban. Hogy jó volt hozzám és szeretett engem, amikor mindenki elhagyott. Úgy éreztem magam, mint aki már elveszett s akkor a kedves testvér tiszta szeme és tiszta arca és lány hangja kitért előttem az új élet lehetőségét. Édes Tacita, mindenki új életet kezd, az én életem elveszett.

Talabér hadnagy letörten és vigasztalanul nézett Tacita szép szemébe.

— Jó éjt, Tacita!

— Jó éjt, hadnagy úr!

Az apáca megállt az ajtóban és visszafordult.

— Ne gondoljon rá, hadnagy úr soha! Sohasse gondoljon rá többet! Az élet bánat és lemondás.

És csendesen maga után húzta az ajtót. Talabér reménytelenül bámult a lemondás után, amely halkán kiosont a kórházi szobából.

Reggel hazarohant.

Otthon egy kis levélkét adtak át neki.

— Nagyon kérem, látogasson meg, mielőtt elmennék innen. — Katinka.

Talabér összemorzsolta a kis levélkét. Mit akar tőle Katinka? Talán mégis meg akarja köszönni, hogy megmentette.

Egész nap otthon üldögélt, leveleket írt és csomagolt. Láta, hogy Pirkenau Olivér kapitányhelyettes ott halad el a palánk mellett. Mintha benézett volna az udvarba is. Talán Talabér hadnagyot keresi Séta Pista miatt. Kinézett az ablakon. Már nem látta Pirkenau Olivér volt zászlóst és kapitányhelyettest.

Katinka egész nap várta a lugasban.

Végre estefelé odaért Talabér hadnagy. Az asszony sápadt volt és ernyesztően szomorú. Mégis nyiltan, melegen nézett Talabér hadnagyra. És Talabér hadnagy most, életében először, belenézett Katinka szemébe. De ezekben a szemekben már nem volt semmi. Nézz a napba, fény árad ki belőle, nézd a virágot, harmatgyöngy remeg a szirmain, vizsgálj a csillagokat, a mindenség titka integet feléd, — ezekből a szemekből már eltűnt a fény, a gyöngy és a titok!

És oly unottan beszélgettek egymással életről és túzról, utazásról és tengerről, háláról és boldogtalanságról.

Esteledett. Talabér készülődött.

— Olvasta? — kérdezte hirtelen Katinka.

— Olvastam. Séta Pista rendőrkézre került.

Katinka elsápadt. És egyre nézte, bámulta, fürkészte Talabér hadnagy arcát.

— Maga tudta? — érdeklődött Katinka.

— Mindenki tudta, hogy ő lőtt rá Wagner kapitányra.

— És most mi jutott eszébe?

— Megparancsoltam néki, hogy jelentse föl magát.

— És ő vállalta?

— Vállalta. Csak annyit mondott, hogy biztatták. Azt mondták néki: Le kell löni, mint a kutyát!

— Le kell löni, mint a kutyát, — ismételte Katinka és remegett minden ízében. — Ki mondta néki? — suttogta aléltnan.

— Én! — mondta keményen Talabér. — Én mondtam néki.

Katinka leroskadt Talabér lábához. Zokogni, csuklani kezdett és meg akarta csókolni Talabér hadnagy kezét.

— Imre, Imrém! — suttogta félig öntudatlanul. És kapkodott Talabér hadnagy keze után.

Talabér gyengéden és tiltakozóan föl emelte.

Zaj hallatszot. A kis kerti kapu kinyílt, Talabér megdöbbsent. Hátrahúzódott, a lugas sűrű örökzöldje mögé. A kertben már az esteli árnyak úszkáltak. Valaki jött a kis kerti kapu felől. — Visszajött Bozóthy! — gondolta Talabér. Visszajött a sírból. A halott ember nem szereti, ha az özvegye a vetélytársa kezét csókolgatja. — Valaki jött. Katinka Talabér háta mögött roskadozott. Térde remegett, lélekzete szakadozottan tört ki belőle, gyenge kezével rátámaszkodott Talabér erős vállára. Talabér menekülni akart innen! Menekülni, menekülni az átkozott kertből! Mellén kis nyilalást érzett, a gyógyult seb megsajdult. Katinka homlokán kipirosodott a tűzkoszorú. — Menekülni! — viharzott fel Talabér agyában. — Valaki lomhán csoszogott befelé. Nehézkesen, félhol-

tan jött, mint a kísértet. Egy imbolygó, sötét árnyék jött az úton a lugas felé. — Imre, Imrém! — sóhajtotta Katinka, — ezt sóhajtotta újra Talabér háta mögött. — Kitől félek? — bátorította magát Talabér s egy lépést tett előre. Wagner kapitány állt a lugas előtt. Valamit mormolt maga elé. Alighanem azt mormolta: Trieszt. Nézett, nézdegélt, de a sötétben nem látott semmit. Pár pillanatig állt ott, aztán elindult. Részeg, esett, delíriumos árnyéka beleveszett a homályba. Ment kifelé. A kis kapun jött be, az uccai kijáraton távozott. Már nem látták. Még mindig mozdulatlanul álltak egymás mellett.

— Elment! — mondta Talabér.

— Rettenetes! — nyögte Katinka.

És még egyszer hálálkodva siklott végig a tekintete Talabér hadnagyon.

— Jó éjt, Katinka! Jó utat! És boldogságot kívánok magának! Feledje el örökre Cserivárt!

És két kezét hátrakapta.

Katinka magához tért.

— Meg akartam köszönni magának, Talabér, hogy — Nem folytatta. — Hidegen mérte végig. — A rossz emberek megérdemlik a sorsukat! El fogom feledni Cserivárt örökre. — És mint aki nagy veszedelemből szabadult ki s már biztos parton áll, nyugodtan kérdezte: — Elítélik azt az embert?

— Elítélik.

— Azt az embert sajnálom!

Talabér bólintott.

— A rossz emberek megérdemlik a sorsukat, — ismételte most Talabér.

Búcsúra nyujtotta a kezét. Katinka keze szomorú és erőtlen volt. Talabér nagyon megsajnálta.

Az asszony a lugasban maradt. Egyedül maradt elfáradt életevel. Kutatta a homályban a távozó ember árnyékát, az árnyék eltűnt. Ez az árnyék már nem akar tőle semmit.

De hát akkor miért vállalta?

Katinka gondolkodott s nem jutott eszébe semmi. Nem jutott eszébe, hogy ő valaha is mondhatta a katonai cselédember előtt, hogy valakit le kell löni, mint a kutyát. Ez hazugság! Ezt a hazug paraszt eszelte ki, hogy könnyebben szabaduljon a bűnétől. Talabér vállalta a hazugságot, tehát nem vállalt semmit!

Megbánta, hogy írt Talabérnak. Minek írt néki? Olyan most is, mint régen. Szívtelen és nincs fantáziája.

— Hja! — gondolta Katinka, — a szerelemhez fantázia is kell. — Eszébe jutott a szerencsétlen Bozóthy. — Bozóthyban volt fantázia, csak gyenge ember volt.

És itt bolyong körülötte még mindig Wagner kapitány. Arca eltorzult, szemében könnyek szikráztak.

— Trieszt, — mormolta ő is és reménykedve, szomjasan és vágyakozva gondolt Triesztre.

Fél éjszaka ott álmodozott a hűvösödő lugasban.

— Katinka! Katinkám! — megfázol, — hallatszott valahonnan Beleznay törzsorvos hangja gyengéden és jósággal, szomorúan és ragaszkodóan, mint langyos, mormoló zuha-

tag. Katinka elindult a hívó hang után. Ez az egyetlen hang volt az életében, amely nem bántotta, soha nem korholta, mindig becézte és szerette. Az édesapja hangja. Katinka örökre kiszaladt az átkozott lugasból.

Talabér bolyongott az estben. Futkározott, megcsapta a friss levegő, a szabadság, hogy kijutott a kórházból. Céltalanul mászkált a város szélein. Szaladt, menekült valami elől. Semmire sem gondolt, sem a tegnapra, sem a holnapra, sem az esti találkozásra. Könnyűnek és vidámnak érezte magát. Elmegy a pusztára, onnan hazamegy. Hivatalnok lesz a falun. Postás. És vadkacsákra fog lövöldözni, mint az édesapja.

A hold besütötte a tájat. Talabér megállt. Az ég tiszta csöndje vette körül. Nini, milyen ismerős itt minden! Hogy került ide? Hiszen ez a töröcskei erdő tisztása, ahol egyszer rálöttek Wagner kapitányra.

— A gyilkos gondolat, — ahogy Wagner kapitány mondta. — Itt állt Talabér százada, ott lovagolt Wagner kapitány a cserje mellett. A rajok tüzeltek. Távolabb Füleky ezredes a zászlóaljparancsnokokkal. Oszlányi Nóra hintója Kislak felé közeledett. — Nem lesz éles lövés? — kérdezte a szerkesztő, mielőtt elindult a lakzira. Bozóthy főhadnagy mindenkivel tréfálkozott. És Verebély hadnagy meg akarta néki mutatni a szerelmes verset. — Nagy hecc lesz a töröcskei erdőben, — mondta előző este Katinka. Az éles lövés eldőrdült. Wagner kapitány lezuhant a lóról.

Talabér rémulten nézett a cserje irányába. Mintha löttek volna! Tompa, mély

hang verődött feléje. — Vaktöltés! Vaktöltés! — nyugtatta meg magát. Elindult. A mély hangot még mindig hallotta. Körülötte csönd, az erdő bágyadtan szunyókált, a vetések lassan és egészségesen sarjadtak, valaki horkolt a cserje alatt.

Talabér megállt a cserje előtt. A hold valami iromba testre világított. Allat volt, vagy elfáradt vándor? Részeg csavargó vagy korhadó fatönk? És a hang — csak hallucináció volt? Az éles lövés emléke kóválygott itt és Talabér csak az emléket hallotta újra?

Lehajolt. Wagner kapitány hortyogott a cserje alatt. Mélyen aludt. Itt aludta ki a mámor rettenetes betegségét. Ide járt ki aludni a saját sírjára. Még élt, de itt ásták meg a sírját a cserje alatt. Itt aludt Wagner kapitány mozdulatlanul és hortyogva, mint a fáradt ember mélységes, halott álma nehéz eszméletlenségében. Talabér megrázta: — Kapitány úr! Kapitány úr! Majd megfázol! — És megigazította rajta a szürke lebernyegget. Kopott volt, gyapjúkalapja mellette hevert a kis Mátyás-tollal, csizmája sarka kiferdült, homlokára sűrű verejték csapódott, mint hajnali dér a bojtorjánra. Távolról békakuruttyolás verődött ide, egy bölömbika bömbölt a vetések között és szomorú, szerelmes tücskök muzsikáltak körülötte. — Kapitány úr! Kapitány úr! — aggódott Talabér, — de Wagner kapitány aludt a cserje alatt, mint téli barlangjában a medve.

— Ha ezt Katinka tudná! Nem rettegne attól, hogy a hullaboncoló kapitány Triesztbe készül, az égett testű asszony után! — gondolta Talabér. És elszomorodva nézte a régi,

gyűlölködő bajtárs verejtékes homlokát a hold bágyadt világában.

— Isten áldjon, ha nem akarsz felébredni! — mondta halkan Talabér hadnagy.

És gyorsan, ahogy a lábai vinni tudták, elsietett a tisztásról, elmenekült innen, ahogy örökre elmenekült a szomorú lugasból, ahol Katinka meg akarta csókolni a kezét.

XXV.

Azt írta az édesanyjának, hogy két hetet Csermák földbirtokos pusztáján fog eltölteni és csak azután utazik haza. Különbén nincs már semmi baja, egészséges, mint a makk.

A kocsi már ott állt Vak Iliás háza előtt. A lovak nyugtalankodtak és a parádéskocsis úgy ült a bakon, mint egy keleti maharádsa. Omlott róla az ezüst, az arany és a paszománt és fénylett rajta a parádé, Tóthné kisántikált a kocsihoz s belerakta Talabér hadnagy holmiját. A nyár szétszaladt a városban, mint a szélrózsa.

Szürke lebernyegét, amely olyan volt, mint Wagner kapitányé, magára terítette, kalapján megigazította a vaddisznó-sertét, az egyik lábát már feltette a kocsi hágsó-jára, a lovak már majd elragadták a hintót, amikor kétségbeesetten, sopánkodva motollált át az udvaron Tóthné és hegyes állán meglengett az a néhány hosszúra nőtt, szürke szőr, amely annyira hozzátartozott boszorkányi mivoltához.

— Hadnagy úr! Hadnagy úr! Jézus Máriám, hadnagy úr! Ezt elfelejtettem átadni! Reggel hozták, a hadnagy úr még aludt, nem akartam fölkelteni és most találtam meg az asztalon.

Sovány kezében egy levelet lobogtatott. Rút arcán rémület volt, hogy valami nagy hibát követett el. Talabér arcát gyenge pír festette be és átvette tőle a levelet.

— Ma reggel hozták, — mondta még egyszer fontoskodva Tóthné. — És elfelejtettem. Annyi dolgom volt a lakással, hogy megfeledeztem róla.

Talabér visszament a lakásába. Nézte a címzést, de az írást nem ismerte. Fölhasította a borítékot, kivette belőle a levelet és olvasni kezdte.

— Nem írok megszólítást, mint aki nem tudja, minek szólítsa azt, akinek a levelét írja. Én nagyon jól tudom, hogy kinek írok, azt is tudom, mit kellene levelem fölé írni, de vannak szavak, amiket nem szabad leírni. Nem fontos, hogy illik-e s nem lényeges, ha idegen kézbe kerül ez a levél s az az idegen megtudja, hogy most én a fehér papír fölé hajlok, a könnyeimet csak nehezen tudom visszafojtani, a kezem remeg és a szívemben is remeg a vér. Lehet, hogy aki elolvassa ezt a levelet, az is idegen, hiszen ezt nem tudhatja az ember soha az életben. Némelykor arról derül ki, hogy a legidegenebb, akiről azt hittük, hogy a legközelebb áll hozzánk és máskor az érzéketlen, a tartózkodó és a rideg ember árulja el egyetlen szemrebbéssel, hogy mennyire a szívünkhöz nőtt eltitkolt érzéseivel.

— Sokáig gondolkodtam s mégis elhatároztam, hogy megírom ezeket a sorokat egy embernek, aki oly idegenül és hidegen tud nézni s mégis van valami a szemében, ami a csillagra emlékeztet. Aki oly egyhangúan és lelkesedés nélkül tud beszélni s a hangjában mégis van valami, ami a dalhoz hasonlít. Én egy nagyon egyszerű leány vagyok, a fehér ruhát és a fehér virágot szeretem s anyám emlékét, amely már csak álmaimban rémlik fel előttem, mint egy tündérmese a gyermekkoromból. Ő régen meghalt, s talán éppen ez van az én lelkemben, hogy anya nélkül nőttem fel s csak a fehér kerti virágot szeretem, mert ő is azt szerette.

— De tudom, hogy ezek együgyű csacsakaságok. Szerettem volna elmenni a kórházba, szerettem volna ápolni magát, verejtékes halántékát letörölni és lázas kezét megnyugtítani a nagy pillanatokban, amikor az élet és a halál gondolata ül az ágyunk szélén és száll bele az agyunkba. Ó, ezt nagyon szerettem volna, csendesen besurranni, a durva kórházi takarót megigazítani s állni ott az ágy mellett, mint egy árnyék, amely bejött, de már kimenni nem tud. Tudom, hogy nagyon sokat szenvedett, sokszor érzem, hogy várt is engem, várt éjjel és nappal, várt türelmetlenül és szomorúan, várt az eszméletlenségig. De én nem mentem. Lehet, hogy imádkoztam, lehet, hogy sírtam, lehet, hogy sokszor elsétáltam a kórház kertje előtt, ezt már nem tudom biztosan. Nem mehettem el, mert azt hittem, hogy egy gyászruhás asszony ül a fehér kórházi szobában és lelkében szövögeti az új élet szép és áhított ál-

mait, az álomszövetet, ami gyászos multjára akar ráborítani. Azt hittem, egy szomorú asszony halk szava susog ott a régi fájdalomról, a régi tévedésekről, alázatosan sír és könnyörög, az elveszett férfi láztól lüktető arcát simítja és szerelmesen csókolja elfáradt homlokát.

— Mondja, gondolhattam-e mást a sétatér magányában, amikor ott maradtam, mint akit eldobtak, még mielőtt megismertek volna? Alltam ott egymagamban, egy csodálatos álom omlott össze bennem, a szívem összetört. Menekülnek előlem, a másikhöz rohanak, a másikat csókolják, igen, a bűn kell, a szenvedély, minden, ami sötét, vad és bomlott, a tisztaság, a jóság, az alázatosság nem kell senkinek. Csak másnap hallottam, hogy tűzveszély zavarta meg a csókokat s hogy valaki megégett ott s valaki megsebesült. Erős acélkarok vitték az ájult asszonyt a biztos menedékbe és golyó tépte föl a bátor mellett, amely a veszélyben sem horpadt össze. Ha a virágból, amit akkor a keblemen viseltem, mérget lehetett volna sajtolni, a mérget lenyeltem volna. Ha a szárából tört lehetett volna csinálni, a szívembe szúrtam volna. Széttéptem a virágot s a szirmait az ágyamba szórtam, hogy a testemen legyen a virág, amit az az ember is látott, aki elhagyott a sétatér fái alatt.

— Ki szenvedett többet, nem tudom. Lehet, hogy a test szenvedése minden, én azt hiszem, a léleké minden. Tudom, hogy hetekig elzárva élni a kórházi szobában, egy lélektelen apáca rettentő közönyét túrni és monoton életét szemlélni, — nagy szenvedés,

de azt is tudom, hogy a csalódás még nagyobb. Hajnalban ébren vesztegelni az ágyban, mint az őrnek, aki már semmire sem vigyáz, délben nézni a napot, amely már nem süt és reggelenként új reményekkel elindulni a reménytelenségbe: tudja-e, hogy ez sokkal több, mint a vér, amely kicsordul a megsebzett mellből s több mint az acélgomb, mely az életet ajándékba adta annak, aki nem törődik az életével. Egyszer azt gondoltam, hogy jogom van egy élet megzavart és megtépett regényébe belenyúlnom, egyszer azt gondoltam, hogy kötelességem a szenvedő homlokot megsimogatnom, mi mindenre gondol egy leány, aki szeretni akar és szeretné, ha őt is szeretnék, észrevennék és imádnák, — de most már tudom, hogy a virágok elszáradnak, a könnyek elmúlnak s a nap fölkel mindennap s a nap rásüt a halottra is s rásüt a leégett ház fekete romjaira is, ahol valamikor forró csókok égtek el a hazugság káprázatában.

— Majd elkezdődik egy új élet, amely hideg lesz, mint a jég és hervadt, mint az alkonyat és elmúlik egy leány, aki szeretni akart valakit és nem szerethette. És majd elkezdődik egy férfi új élete és élete olyan lesz, mint a bolygótűz, fellobban, kialszik, bolyong tovább ki-kilobbanó tüzével s kialszik gyorsan mámore a vizenyő és hinár sülyyedő iszapjában. És többé nem gondolkodnak egymásra, sem a hervadt alkonyat, sem a bolygótűz, s talán mégis oly közel lesznek egymáshoz, mint két fehér kéz, amely egymásba kulcsolódik. Tudom, hogy a nők oly rosszak, szaladnak és tévelyegnek, a bűnt íz-

lelik, a halállal tréfálnak és egyszer leroskadnak, tudom, hogy a férfiak oly rosszak, zúznak, törnek, hallgatnak, szeretnek és a halállal fenyegetőznek és egyszer beleroskadnak a nagy semmibe, amitől oly nagyon irtóznak.

— És most összetörve ülök itt, már nincsenek gondolataim, és érzéseim oly kuszák, mint a kergetett felhők, vagy mint a felbolygatott virágoskert az ősztarlóiban. Én még nem adtam magamból soha senkinek semmit. Most odaadom magának az első leveletemet, az első szerelmes leveletemet, a legtöbbet, amit férfiúnak adhatok. Én majd eltengődöm valahogy, életem majd leperreg és elmúlik a szürke napok rút forгатagában, ne gondoljon rám és ne sajnáljon engem. De maga legyen boldog, találja meg a boldogság útját, amelyet én hiába kerestem. Találja meg a csókokat, amelyekre vágyakozik, találja meg egy szerelmes leány boldog, remegő karjait a nagy pillanatban, amikor már nincs gondolat. Ó, én szívesen eldobtam volna mindent, mindent, ami szép, ami szentség, mindent, ami szemérem, én szívesen rohantam volna maga után az éj mindent elborító leplében, a látó csillagok alatt, amelyek nem látnak, tépetten és meztelenül, zilált hajjal és nyitott kebellet, én szívesen lehullottam volna a maga lábai elé, mint egy megvert kutya, megalázottan és megalázkodva, könyörögve és sírva az életért s az élet világosságáért, de mindez most már lehetetlen.

— Majd én is elszürkülök és megsemmisülök a semmiben, mint Tacita, aki oly lemondóan ápolta magát szívének áhítatával

és agyának homályos sivárságával, majd elfeledék mindent, mint az aggastyán, aki előtt már rejtély a tegnap. Majd itt élek a kertben a zörgő lombok alatt és várok, várok valamit, amitől mindenki irtózik. Élem majd a meddő napok halálos lucidumát, amiben csak egy a lucidum: a halál. Majd tiszta fény borul rám és a fény már nem világít meg semmit. Majd itt élek, mint szomorú kísértet a hideg és üres szobákban s csak magamat fogom rémíteni önmagammal. Úgy félek az élettől, ami rám vár. De már nem tudok előle menekülni. Tegye el ezt a levelet és némelykor gondoljon egy fehér arcra, amely mindig szomorú volt, amelyet még soha férfi meg nem csókolt. Isten vele!

— (Nem írom alá ezt a levelet, mert maga úgyis tudja, hogy én írtam. Én. És nem írhatom ide, amit most le szeretnék írni. Maga úgyis tudja, hogy mit akarok ide írni. A papa nagyon beteg. A papa kívánsága, hogy írjak magának, a papa okvetlen beszélni akar magával. Tudom, hogy elutazik, de mielőtt elmenne innen, ne feledje el egy öreg, beteg ember kérését, a papa beszélni szeretne magával. Ő nagyon szereti magát és nagyra tartja. Azt mondta egy este, nem, nem az a két tiszt volt veszélyes, akik Bozóthy halála miatt keresték, az a tiszt volt veszélyes, aki a Sárfészek miatt oly nyersen és kíméletlenül támadt rá. Akkor szerette meg magát és ezt sokszor elmondta nékem a nyugtalan estéken, amikor nem tudta, mi lesz a maga sorsa. A papa nagyon megszerette magát és várja, várja, hogy látogassa meg őt. Szóval, remény-

kedve ül a nagy karosszékben és lesi az ajtó nyílását és hallani szeretné azt a hangot, amely egyszer fellángolt itt, ebben a szobában, ahol most várja magát egy szótalan, nagybeteg ember. Különben a Sárfészket én is elolvastam, kivágtam az ujságból és eltettem az imádságos könyvembe. Ha eljön és meglátogatja a papát, s ha akkor kívánja, nagyon szívesen megmutatom magának. Igen, a papírvágó kést többször megcsókoltam.)

Fejét a tenyerébe süllyesztette, úgy ült ott roskatagon és remegve az asztala mellett. Nem tudott megmozdulni, szokatlan gyengeség rázta meg, a szoba forogni kezdett körülötte. Az agya sistergett és a szíve halkan vert, mintha ütései el akarnának némulni. A toroka kiszáradt, a nyelve tehetetlenül mozgott a szája üregében, a szeme száraz és sivár volt, mintha nyers vihar száguldott volna előtte. Pedig kiáltani szeretett volna, mintha segítségért kiáltana és sírni szeretett volna azokkal a szemekkel, amelyek még oly keveset sírtak életében. Percekig vagy órákig ült egymagában, minden meghalt körülötte, az élet percekig vagy órákig megállt Talabér Imre limlomos, szürke szobájában.

Kopogtak.

— Nóra! Nóra! — szakadt ki belőle és fölállt. Szeme homályos volt és térde remeggett, mint Cirusz hadnagyé, amikor beteg testét a mankóra akasztotta. Valaki állt az ajtóban, valamit mondott is, de Talabér nem tudta, ki áll előtte és mit akar tőle.

— Hadnagy úr! Hadnagy úr! Talán rossz-

szul lett, hadnagy úr! Már késő van, indulnunk kell!

A puszta kocsis állt előtte, a szoba felragyogott a csillogásától. Talabér ránézett, nézte egy pár pillanatig és ezt mondta:

— Mondja meg a nagyságos úrnak, hogy ma nem mehetek. Majd megüzenem, mikor küldje el újra a kocsit. Kérem őt, hogy ne haragudják!

Talabér poggyászát kiszedték a puha hintóból. A nyugtalan lovak már vágattak az üres kocsival. Világos porgomolyag szállt fel a nyomában, mint siető bárányfelhő.

— Rosszul vagyok, — gondolta magában. — Vissza kell mennem a kórházba a szegény Tacitához.

Elindult. És csendesen, alig hallhatóan kopogott Oszlányi szerkesztő ajtaján. Nem felelt senki. Kicsit várt, aztán benyitott a szerkesztőségi szobába. A szoba sötét félhomályba vészett, a rolók lecsúsztak a nagy üvegablakokon, a nap a sűrű rolók előtt szítalta fényét, a millió apró fénygyöngyöket. Oszlányi szerkesztő a doge-székekben ült. Feje kissé oldalra billent, háziköpenye bőven omlott el szikár testén és a Hamlet-papucsok mozdulatlanul pihentek az íróasztal alatt. Olyan merevek és mozdulatlanok voltak a Hamlet-papucsok, mint Rübzahl gőzmalomtulajdonos múltában a sima, gyűretlen bőrcipő.

— Jó napot, szerkesztő úr! Jó napot kívánok!

A pókhálós félhomály ráült a szemére, Talabér alig látott valamit a szobában.

— Jó napot, szerkesztő úr! — mondta kissé hangosabban, — bocsásson meg, ha megzavarom. Eljöttem, hogy hálásan megköszönjem a meleg érdeklődését. Nagyon köszönöm, igazán nem érdemeltem meg.

De Oszlányi szerkesztő nem felelt semmit. Ült a doge-székekben s gugája olyan volt, mintha már nem is tartoznék a nyakához. Mint egy kiszivattyúzott kis tömlő, úgy ült ott a szerkesztő gugája a bő háziköpeny széles, lehajtott gallérján.

Talabér ijedten lépett közelebb a doge-székhez.

— Szerkesztő úr!

És most már jobban látott, szeme megszokta a félhomályt. Kissé visszahúzódott, akkor vette észre, hogy egy halottat szólítgat. Oszlányi szerkesztő holtan ült a doge-székekben, amelyből oly sokáig kormányozta a cserivári közügyeket.

Talabér a belső szoba ajtajához szaladt, kitárta és száraz, kiégett hangon bekiáltotta:

Nóra! Nóra!

És kezében tartotta az acél inggombot.

Nóra kisietett. Nagyon fehér volt, mint ha súlyos betegségből lábadozott volna. Meglátta Talabért és gyengén felsikoltott.

— Talabér!

Talabér a doge-székre mutatott. Nóra odarohant és leroskadt a szék mellé. Mélyen sírt, mint ahogy az emberek négy fal között, titokban, önmaguknak szoktak sírni.

Talabér gyengéden fölemelte. Nemsokára megérkezett az orvos, szívszélhűdés, — mondta, — talán tíz perce, — részvétét fejezte ki és elment. A halott embert bevitték

a szalónba, a kerevetre tették és letakarták. Nóra a kerevet előtt térdelt. Talabér a dogeszék mellett állt, amelyben az imént még a halott szerkesztő ült. A tekintete az íróasztal alá csúszott. A Hamlet-papucsokat otffelejtették. Megrendülve állt ott, a lelke megrendült a hatalmas szobában, amelynek a dermesztő félhomálya ráült az agyára. Nóra a halott mellett zokogott. Talabér nem tudta, hogy mit csináljon. — Várja magát egy szóval, nagybeteg ember, — jutott eszébe a levélből, s amire ideért, a nagybeteg ember meghalt. Az a nagybeteg ember, aki őt olyan nagyon megszerette s hetekig várta, várta, — hiába. Elkésett. A nagybeteg ember elment, mielőtt Talabér ideérkezett volna.

Akadozó léptekkel ment a másik szoba felé. Nóra bágyadt arca tünt fel előtte. Nóra belépett a nagyszobába. Szép feje letörten csuklott meg, mint a lomb, amelyet megráz a kalandor szél.

— Kérem, most ne hagyjon el! -- sutogta vagy gondoita, de Talabér megértette. Átkulcsolta a nyakát és fáradt ajkaik forrón tapadtak össze. Halálos csók hajszolta őket össze, benn a halott feküdt s ők egymásra támaszkodva, egymás roskatag, ijedt testét érezve, szomorú, vad csókkal csókolták egymást a halott ember mellett. Fekete lepel borította a halott kiaszott tagjait, Nóra könnyű, hófehér ruháján át az élet lángolt ki és Talabér komor arca is fellángolt. És oly ijedtek és meghatottak voltak a temetői csendben, mint a szomorúfűz siránkozó levelei a rög hullásakor.

— Szerelmes szerelmem!

- Szerelmes drágám!
- Halálos boldogságom!
- Örök mindenem!

Suttogó szavaikat nem értették, csak suttogtak a perzselő lázban, hogy a halott meg ne hallja a suttogásukat.

Nóra visszatámolygott a belső szobába.

— A rév! — villant föl Talabér agyában. — A rév! — és kábultan nézte a zenélőórát, az aranytálakat, az antik bútorokat és a csodaszép doge-széket. — A rév! — harsant fel lelkében, — a rév, amelyért mindenkinek szenvedni és vérezni kell. — A rév, amelyből elment a halott, hogy másnak adjon helyet a történelmi doge-székekben.

És jöttek az ismerősök, a bánkódók, a résztvevők, akik már meghallották a városban, hogy Oszlányi szerkesztő meghalt. Nem csodálkoztak azon, hogy Talabért itt találták és nem tudták, hogy Nóra azt súgta a fülébe, hogy most ne hagyja el! És azt sem sejtették, hogy Talabér most révbe jutott egy lehullott ember holttestén keresztül és egy imádott leány régi, régi, eltitkolt szerelmében.

A rév itt volt, a rév, ami nem jelent semmit senkinek a számára, a rév megérkezett és Talabér Imre beleülhetett a doge-székebe.

De mindez ebben a pillanatban már nem volt fontos. Nem volt fontos, hogy Oszlányi Nóra megírta élete első szerelmes levelét és hogy Vak Iliás még mindig kaszálja a friss fűvet a temetőben, a félkarú Wagner kapitány új reményekkel indul a tengerpartra és Katinka letörten nézi a tűzkoszorút hervadt homlokán. Nem volt fontos a rév, amely

forró, eszméletlen csókokat ajándékozott és a magányos Hamlet-papucs az íróasztal alatt, amely most más lábán fog töprengeni a közügyek labirintusairól. És nem volt fontos a doge-szék, amely halhatatlan gondolatokat súgott éveken át Oszlányi János szerkesztő úr okos füleibe, az ártatlan csöppség, akinek a szíve a Terra névre fog feldobogni, mert születése pillanatában a csupasz földön érő szőlőszem remegett síránkozó szájacskája fölött. Nem volt fontos a cserfüredi gazdák lázongása és a cserivári társadalom zúgó, zajló élete, az ember csörtetése, a pénz hajszolása, a család boldogsága, az esett ember reménytelensége, a hangyásmáli kéjlakok édes levegője, a rossz asszony bujálkodása s a gyermek gondtalan élete a szorgalmas szülők ve-rejtekében. Nem volt fontos a piros lampasz, a kék szem, a törzsorvosi gallér, Alabástrom hófehér nyaka, a szent lucidum, amely újra életet vitt a halott pusztába és a vércsöpp, amely egyszer kiserkedt Füleky Cukornád piciny kezéből és nem volt fontos az állásbecsület, a takarékos üres pénztárhelyisége, Rüb-zahl remek múltába, Pinterfy véres operája, báró Merci főhadnagy ki nem derített vad-disznó-vadászata és hogy mi a véleménye gróf Tolsztoj Leó művészetéről, amikor a tiszt becsületéről kell leadni az igen vagy nem szavazatot. Megszűnt a rév, amit eddig az én kormányozott s az ént elkezdte egy nagyobb hatalom kormányozni.

Sürgős távirat érkezett. A táviratot a pesti tudósító küldte a Cserivár és Vidéke szerkesztőségének. Talabér nézte a táviratot, de nem bontotta ki.

A halottlátogatók mind sűrűbben érkeztek a városból.

— Távirat! — mondta Talabér s átadta Nórának.

— Legyen szíves, olvassa el, — kérte Nóra szelíden.

Azt hitte, hogy már valamelyik városi előkelőség küldte el sürgősen szomorú részvétnyilatkozatát.

Talabér felbontotta a táviratot s az ajka megremegett. Nóra kissé dultan nézte Talabér sápadt arcát.

— A trónörököst Sarajevóban meggyilkolták. Adjanak rendkívüli kiadást. Részletek egy órán belül.

A látogatók elszaladtak. A halott egyedül maradt, Nóra ijedten nézett Talabérra.

— Mi lesz most? — esengett Nóra és újra zokogni kezdett.

De Talabér beleült a doge-székebe és intézkedni kezdett, hogy a rendkívüli kiadás minél előbb az uccán legyen.

Nóra melléje ült s meglepte Talabér hadnagy váratlan nyugalma és hidegsége a végzetes pillanatban.

— Úgy-e, nem hagy el?

— Soha, édes szívem! — mondta Talabér és rászólt a szolgára, hogy rohanjon el a szedőkért és a gépmesterért.

Amikor a sarajevói véres esemény híre elterjedt városszerte, Csörsz csősz továbbra is rendületlenül kopácsolta a léceket az új kunyhóhoz, de a zene, amely egyszer annyira nyugtalanította Amáliát, amikor halálsejtemektől úzve ott lovagolt el Wagner kapitány oldalán a Sanssouci mellett, a zene hirtelen

elhallgatott. Pluto Félix bérelte Sipos Pál halála óta a Sanssoucit, Pluto Félix megremegett és elsápadt, a fenomént rázni kezdte a hideg.

— Majd meglátjátok, — mondta a cigányoknak, — ebből úgyis háború lesz. Szakállt növesztek és álnéven kiszököm Svájcba.

Vette a cilinderét és elrohant a Sanssouciból.

Talabér Imre volt hadnagy pedig ezt mondta a boldogtalanságában oly boldog szerelmesének:

— Füleky tábornok meglátogatott a kórházban. Azt mondta, hogy kérjem a becsület-ügyem revízióját. Kérni fogom a revíziót. Visszaharcolom a hadnagyi rangomat.

De ez már a Sárfészek szomorú és megrendítő életének új fejezete.

(VÉGE.)

1-87689

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

